

Barbu ISCOVESCU :

„Avram Iancu în timpul revoluției de la 1848”

Centenar Avram Iancu

Craiul munților

AI. HUSAR

Deși faptul că atare n-are nici o importanță (în cazul unui erou devenit legendar data nașterii sau data morții lui dispar ca date personale, intrînd simbolic în calendarele vieții neamului), se împlinesc o sută de ani de la moartea lui Iancu, prilej de a rememora un destin, de a privi în oglinzile vremii o legendă.

Ce atribute omenești, ce virtuți personale înalță în conștiința unui popor o individualitate istorică la rangul de simbol, oferindu-i investitura supremă (în folclor sau în creația cultă), e atît o problemă de etnologie și, în definitiv, de filozofia culturii, exprimînd spiritul acestui popor, cît și o problemă a istoriei însăși. Căci — în accepția ei esențială — istoria e rezultanta

unui proces de evoluție, opera unei conlucrări permanente angajînd toate forțele vii la chemarea eroului care devine sinteza, expresia elanului popular creator, pînă la jertfirea de sine.

De aici drama omului ce se desființează, dialectic vorbind, contopind viața lui cu viața neamului, negîndu-se pe sine ca om, pentru a nu-și nega o clipă neamul. Cînd împăratul de la Viena intenționa a-l decora, pentru că Iancu *hat sehr viel geleistet*, el dă acest răspuns memorabil: „Mai întîi să se decoreze națiunea cu îndeplinirea promisiunilor”.

O verigă într-un lanț neîntrerupt de evoluție universală, cum îl vedea Goga, Iancu se infățișează de la început într-o armură de luptător

pentru soarta integrală a unui neam. Avînd conștiința unei misiuni naționale, pe lingă vocația conducătorului de mase, el e un *tribunus plebis*, ca și Crăișorul, tragicul său emul. „Să știi că eu sînt nepotul lui Horea, care a crescut în casa asta, unde ne aflăm noi, care a murit ca un martir pe roată și trupul i s-a aruncat în toate părțile. Lui sînt gata să-i urmez”.

Să-l înțelegem, deci, în raport cu aceleași gloate de iobagi, ieșind dintr-o lume unde cuvîntul nu e decît o prelungire a gestului și oamenii trăiesc cu pasiunea unei vieți elementare, sub imperiul unor porunci atavice, într-o permanentă ofensivă socială. Să-i înțelegem cultul acțiunii, logica faptei, discreditul pertrac-

tărilor: „Domnilor, vorbiți înainte, eu plec în munți și fac revoluție”, sau „Nu cu argumente filozofice vei putea convinge pe acei tirani, ci cu lancea, ca Horea”. Să-i înțelegem această mîndrie a mesajului convertindu-se în superba dăruire în lupta pentru colectivitate: „Unicul dor al vieții mele este să-mi văd națiunea mea fericită, pentru care după puteri am lăcrat și pînă acum”. Să-l privim, așadar, în perspectiva istoriei naționale, alături de celelalte mari căpetenii, Horea și Tudor, expresia unui asalt în imanența neamului într-un moment de provizorie singurătate colectivă. Și vom vedea de ce contemporanii săi personificau o clipă națiunea în energia acestui „avocat și prefect emerit” din Munții Apuseni: „Noi privim la tine ca la soarele de miază-zi”...

Iancu avea, cert, mari calități personale. Neclintit ca granitul munților, cum îl află Bălcescu, pe lingă „neînfricată sa dragoste către națiune și devotamentul său sublim pentru patrie” (Barițiu), el avea puterea de sacrificiu, simțul libertății și al onoarei: „Nu, domnilor, nu! Noi sîntem *oamenii libertății*. Pentru asta ne-am revoltat,

pentru asta ne-am vărsat și sîntem hotărîți a ne vărsa sîngele pînă la ultimul”. .. Avea conștiința cauzei drepte și abnegația de a lupta pentru ea. „Pretențiile noastre sînt sfinte pe cît de sfîntă e dreptatea. Noi sîntem gata a le apăra cu orice preț”. Avem claritatea misiunii istorice și consecvența în execuția acesteia: „Pretindem ștergerea sclaviei și egalitatea perfectă sau moartea”. Avea în plus geniul militar, viziunea comandantului de oști. „Se minunară și ofițerii împărătești de ordinea oastei lui Iancu. Șirurile de țărani înarmați îi ascultă ordinea plini de însuflețire, recunoscînd în el pe conducătorul lor”, scrie Papiu. Este meritul lui Iancu că milițiile românești s-au adunat în număr atît de mare, în special în Munții Apuseni, și numai extraordinara sa influență și entuziasmul său au putut să înlăture lipsurile înarmării, îmbrăcămintei și hranei și au menținut totul în ordine, explică observatorii străini. Avea prestigiul demnității umane și, mai presus de orice, o mare onestitate, emanația unui grav, profund umanism: „V-ați luptat cu honvezii atît de vitejește că-mi vine să vă sărut pe toți, dar că ați

(continuare în pag. 13)

GEORGE LESNEA

Fii român...

Fii român cu firea plină
De nestrămutat cuvînt,
Cum lumina e lumină
Și pămîntul e pămînt.

Fii român cu trup și suflet
Și cu cugetul ales,
Cum al vîntului răsuflet
Trece printr-un codru des.

Lînga-al patriei tezaur,
Fii român, cu vajnic duh,
Precum aurul e aur
Și văzduhul e văzduh.

Fii român ce știi să seceri
Lanul vremii uriaș,
Bun la trudă și-n petreceri
Sub drapele bun ostaș.

Fii român cu mîndră frunte,
Scut de fier pentru cei dragi.
Tu-ntre dealuri ești un munte,
Că din mari străbuni te tragi.

Precum ești călit de veacuri,
Fii român ce-n soartă crezi,
Limpede ca luna-n lacuri,
Cald ca soarele-n amezi.

Liviu LEONTE

VIRGIL DUDA:

Anchetatorul apatic

Cel de al doilea roman publicat de Virgil Duda, după Catedrala, apărut în 1969, confirmă calitățile anunțate încă de la debutul cu Povestiri din provincie, deși modificări sensibile s-au produs în optica scriitorului, în însuși modul de a aborda temele predilecte. Catedrala atesta înzestrarea lui Virgil Duda pentru proza de tip obiectiv, pentru aplicarea metodică, riguroasă asupra obiectului, cu intenții declarate de a-l circumscrie cu precizie și de a-i epuiza sensurile posibile. Organizarea mai liberă a capitolelor cărții ne îndreptă însă spre tendințe novatoare care determinau subtitlul mai vag de „ciclu”, în locul celui de „roman”, preferat în Anchetatorul apatic. Unul din meritele Catedralei rezida în tentativele reușite de motivație socială a structurilor psihologice și în propunerea unui personaj supraindividual, uzina, care colectează înțeleșurile dezbaterii.

Parcă într-o secretă polemică cu precedentul roman, Anchetatorul apatic are în atenție un singur personaj, procurorul fără nume împotmolit în meandrele unei anchete fără ieșire și nefericit în viața sentimentală. Adevărat „negativ” al puternicului Burghel din Catedrala, anchetatorul e un ins cu voința mereu paralizată prin exces rațional, incapabil de a lua o decizie tranșantă, simplificând inutilele complicații. Aplecarea insistentă asupra unui personaj are drept consecință o aprofundare psihologică superioară, detalierea pînă la amănuntul înfinitezimal, punerea în discuție a tuturor variantelor. Metodică și riguroasă, argumentarea se supune intențiilor scriitorului: „Astfel că, în aceeași seară, îndată ce din cabinetul de anchetă dispăru orice străin, el dădu curs unui îndemn interior — de asemeni lipsit de precedent — și-i ceru părerea voiosului său grefier. Avea motive să se felicite pentru această inițiativă, care triumfa asupra unor prejudecăți, deoarece secretarul, mai înțtii, nu avea cunoștință de informațiile Mariane D. deci avea superioritatea unei urechi virgine față de acuzația formulată de Femeia cu spatele lat; în al doilea rînd, o cunoștea, ca și el, pe cuasi denunțatoarele, urmărise așadar toate sinuozitățile răspunsurilor ei; în al treilea rînd, spre deosebire de Spirea, nu-i era șef, ci subaltern, un fel de colaborator apropiat și i se putea adresa fără jenă și, totodată, fără prealabile explicații; în al patrulea rînd, era deja implicat în devierea interogatoriului astfel că nu trebuia să ezite dacă e sau nu cazul să-l amestece; în al cincilea rînd era totuși un om de meserie, oricît de neprișor; în sfîrșit, în al șaselea rînd, făcîndu-și-l confident îl transforma în amic, îi gădila în așa fel vanitatea încît la orice hotărîre ar fi ajuns să nu se mai teamă de gura lui”

Procedînd astfel, romanticul dezvăluie reursele ascunse ale acțiunilor, punînd în valoare complexitatea, imposibilitatea de a le reduce la cîteva dominante, fără a le altera esența. Rezultatul este, în mod surprinzător, nu unul de clarificare, ci de continuă descoperire a noi ipoteze care fac imposibilă o concluzie categorică. Limitarea ariei de investigație duce la un câștig de adîncime care se exprimă într-o mare varietate de nuanțe.

În romanul lui Virgil Duda anchetatorul e confruntat pe de o parte cu obligația profesională de a face justiție, pe de altă parte cu propriul trecut retrăit din perspectiva unei sincerități altădată absente. Și într-un caz și în celălalt se instaurează conștiința erorii, a nepuinței și, în cele din urmă, a ratării. Pus în fața unui grup de infractori, procurorul își desfășoară ancheta folosîndu-se de subtilitățile unei inteligențe scormonitoare, capabilă de a discerne motivațiile reale ale comportamentului inculpaților. Investigația progresaază, se deschid mereu noi căi de acces spre aflarea adevărului, dar acesta în loc de a se apropia, cu fiecare descoperire se depărtează într-un miraj al inaccesibilității. Neputînd ajunge la adevăr și la încadrarea vi-

novăției acuzațiilor — evidentă, așa cum îi dictează și convingerea sa intimă — într-o lege care să permită și sancționarea, anchetatorul pierde treptat inițiativa. El se trezește chiar, printr-un fel de contaminare cu mediul în care se mișcă, mințind, cedînd unor presiuni vizibile numai prin efectele lor nocive. Întrebarea dramatică pe care o pune romanul lui Virgil Duda are în vedere cauzele nepuinței individuale, raportul ei cu societatea, determinările reciproce. Eșecul anchetatorului pare a se datora unui complex de neîmplinire, hamletizării excesive, imposibilității, odată convingerea formată, de a trece pragul faptei. Dar fenomenul, alături de explicația lui individuală are și o arie mai largă de referință, pe care scriitorul nu omite de a o enunța:

„Dar apatia, spaima și fuga de orice inițiativă directă, evitarea încordării autentice și a pasiunii chiar aveau explicații mult mai răscolitoare decît acelea pe care tinărul le putea descifra, chiar dacă, din instinct, și-ar fi abandonat profesiunea nepotrivită; el nu cuprîndea cu mintea faptul că boala de care suferea definea o categorie de indivizi mai largă decît aceea pe care o avea în vedere. În legătură cu aceasta, interesant de observat era faptul că tinărul judecător de instrucție, conștient și îndurerat de firea sa sovăitoare, nu manifesta aceeași obiectivitate îngrijorată cînd era vorba să-și recunoască starea de nepăsare blazată, cu atît mai puțin să vadă într-o asemenea stare o caracteristică importantă a unui timp ori a unei generații; se învățase să-și ascundă, chiar față de sine, lipsa apetitului pentru acțiune, absența energiei ori măcar a vioiciunii prin impresia că permanenta introspecție și atenția interioară le pot ține locul; ceea ce se știa de mult, el, și atîția alții ca el păreau să nu știe, și continuau să creadă că aparența apatiei nu înseamnă în nici un caz apatia însăși”.

Ideea, prețioasă și bogată în sugestii, nu este însă fructificată în roman. Așa că Anchetatorul apatic, superior Catedralei în privința acuității analitice, rămîne dator sub raportul încadrării în problematica mai largă „a unui timp ori a unei generații”, pentru a relua cuvintele romancierului.

Cealaltă înfrîngere a anchetatorului s-a consumat în dragoste și rememorarea ei e ocazionată de nereușita anchetei. Evocîndu-și avaturile sentimentelor pentru Mura, eroul lui Virgil Duda are surpriza de-a descoperi, asemeni personajelor lui Al. Ivăsiuc, laturi pînă atunci ignorate ale propriei personalități și ale propriei istorii. Parcurgerea în sens invers a timpului pierdut duce la o reconstituire dramatică și la instaurarea unui sentiment de vinovăție, alături de cel al erorii. Adevărurile acum descoperite nu mai pot avea vreo eficiență, în ordinea practică, ele nu fac decît să potențeze regretele postume. Sondîndu-și biografia, anchetatorul are revelația nu numai a unei mari iubiri care i-a fost dăruită, dar pe lîngă care a trecut cu indiferență, dar și a iubirii pe care el însuși a trăit-o și a expediat-o cu superficialitate, din aceeași teamă a deciziilor, din imposibilitatea de a trăi în prezent, pregătindu-se la nesfîrșit pentru un ipotetic viitor. De aici inautenticitatea vieții de pînă atunci, constatarea divorțului între fapte și suportul teoretic justificativ. Singurele momente de autenticitate aparțin trecutului îndepărtat, copilăriei trăite plenar, fără complexele și ezităările de mai tîrziu. Rostul imaginilor contrapunctate din copilărie, aparent fără legătură directă cu problematica romanului, este tocmai de a evoca prin contrast o existență ideală, adevărat paradisiacă pierdută pentru eroul la care scindarea personalității are consecințe dureroase și în planul etic.

Anchetatorul apatic este romanul unui analist de vocație și al unui moralist din familia de spirite a lui Marin Preda și Al. Ivăsiuc.

DESPRE GUST

Const. CIOPRAGA

Aplicată la domeniul creației, noțiunea de gust rămîne una din cele mai imperioase. Ce este „de bun-gust”? De unde începe și unde sfîrșește acesta? Unii cred că gustul, savoarea și alți termeni ca aceștia păstrează reminiscențe din gastronomie. O prăjitură poate fi savuroasă, o întîmplare narată literar — nu! La Charogne, poemul lui Baudelaire, împreună cu alte piese, au fost incriminate ca ofensatoare, venind în conflict cu ceea ce contemporanii considerau drept bon sens sau bienséance. Tot de ofensă erau acuzate cunoscutele Blesteme argeziene. Îngroșarea trăsăturilor, culorile tari, stridente, excesul de concretitudine (la naturalisti), iată alte păcate împotriva bunului gust, care, în acest context, ar vrea să însemne echilibru sau măsură. Sfera gustului se încrucișează, cum se vede, cu noțiuni diferite, niciodată în raporturi stabile.

Lacrimile, disperarea, comportamentul exaltat al lui Iacopo Ortiz, al lui René, al lui Werther și altor romantici erau, la timpul lor, în concordanță cu gustul contemporan. Constituiau dovezi de sensibilitate. Pentru urechile cititoarelor franceze din secolul al optisprezecelea o înjurătură banală echivala cu maximum de trivialitate, de aceea prozatorii, prudenți, intercalează cite un „caramba” spaniol, ca mai puțin jenant. Coborînd încă un secol, ideea de bun-gust se confundă cu un anumit manierism. Nu recomandă Boileau zeci de ingrediente estetice care să confere ținută nobilă, elevație spirituală, poemului sau dramei? O definiție a gustului nu găsim la acest legislator clasic al poeziei, dar ea decurge din totalitatea indicațiilor. E pleoara generală pentru un anumit tip de gust. A scrie, a picta, a face balet în gustul clasic ori în cel romantic reprezintă pentru omul secolului nostru un efort de adaptare. Gustul e o realitate individuală, dar și una modelată de climatul social, un fenomen cu momente de maximă și de declin. Dispare prin ceea ce ține de modă, continuă prin anumite permanențe. Precaritatea bunului-gust e în același timp o pauperitate a frumosului, acestea două fiind elemente corelative.

Pătimașul Othello, în culmea exasperării, gata s-o ucidă pe Desdemoda, izbucnește în injurii vizînd femeile în general „Démon, démon! Din plînsul lor de-ar zămislî pămîntul, / Din orice strop s-ar naște-un crocodil”. Calificative insultătoare urmează. Să nu uităm că Othello, nobil maur în slujba Veneției, e om de arme. Adevărea limbajului e desăvîrșită. Craii de Curtea-Veche ai lui Mateiu I. Caragiale ascultă fără dezugust vulgaritățile lui Gore Pîrgu, apariție infernală contrastînd cu preocupările fine ale celorlalți. În tranșacțiile de la scenele de elevație intelectuală la „mocirlă” în care partenerii de crailcuri nocturne se „tăvăleau pînă la ziuă”. Mateiu I. Caragiale face proba unui tact excepțional. Exact în momentul în care narațiunea riscă să devină rebarbativă, antenele își schimbă direcția. Gustul este aici un echivalent al tactului, mai bine zis al rafinamentului verbal.

De perfecta sincronizare a gustului unui creator cu gustul epocii ține, nu o dată, recunoașterea sau (ca să folosim un termen al lui Ibrăileanu) selectarea lui. Gustul unui novator, promotor al unui stil propriu, întîlnește de obicei rezistență. Stendhal n-a avut decît o slabă audiență. Proust demarează greu. Cîncisprezece editori refuzară tipărirea primului volum din Căutarea timpului pierdut. Cu mai mult de un veac în urmă, o pînză a unui debutant, intitulată Impressions d'automne, era respinsă la Salonul de la Paris. Alți tineri se solidarizează cu cel refuzat. Așa a luat naștere impresionismul. Exemple sînt nenumărate. Cînd gustul criticilor intră în dezacord cu acela al creatorilor, un artist temerar poate fi nedreptățit, expus la izolare. E bizar acest privilegiu al criticii de a opera, uneori tiranic, exclusivist, cu un criteriu atît de ambiguu cum este gustul. Însă fără condiția gustului cultivat nu e de imaginat critica.

Liberalizarea gustului este o consecință, desigur, a progreselor cunoașterii. Nimeni n-ar accepta astăzi, în litera lor, rigori canonice ale clasicismului. Gustul implică acumularea istorică și selecție. Nu respingem normele clasicilor, dar nici nu le luăm ca termeni de referință obligatorii. Noi și contemporanii noștri sîntem mai degrabă eclectici. „Nimic mai original, afirmă semnificativ Paul Valéry, nimic mai al tău decît de a nutri de la alții. Dar trebuie să-i digeri. Leul e făcînd din oaie asimilată” (Choses tues, p. 31). Numai cu un secol în trecut, Gershwin, cu Simfonia în albastru, ar fi fost contestat și zdrobit. Un Picasso ar fi fost suspectat de grave dereglări psihice. Fericii, moderni din zilele noastre, deschiși spre o universală comprehensiune! Gustul nu mai constituie o raportare la un singur model, ci un efort de însumare, sentiment al totalității.

Parcurgi nenumăratele săli ale unui muzeu de artă. Lași în urmă portretele în marmură din epoca lui August, nimfele lui Goujon, ingerii lui Rafael, Primăvara lui Botticelli, și după cîteva ore, care urmează douăzeci de secole, te găsești în compania unor creatori care se numesc Brîncuși, Braque, Chagall. Te-ai adaptat, rapid, diverselor stiluri și gusturi, ai optat pentru o modalitate sau alta. Ai înțeles că fenomenul cultural e unul de succesiune și de perpetuă completare. Într-un mare muzeu, poți trăi simultan pe mai multe planuri, transformînd așadar succesiunea în sinteză. Un personaj cu gustul bine format nu poate fi exclusivist. Numai cine nu intră în dialectica lucrurilor devine fanaticul unei formule. Înainte de a disloca formulele tradiționale, Picasso a pătruns în esența modului clasic. Modernul Brîncuși, la rîndul său, pornește de la observarea și stilizarea contururilor arhaice. Temperamental, ai înclinare spre o modalitate de artă în care te simți pe aceeași lungime de undă cu creatorul. Opțiunea aceasta nu e nici simplu capriciu, nici gust în sens plat. Estetic vorbind, gustul nu acționează independent de rațiune: ele sînt moduri complementare. Poți avea încredere deplină în gustul cuiva, în măsura în care luciditatea sa traduce vocația ansamblurilor armonice. Gustul, scria G. Călinescu, nu e „un miracol” ci o însușire perfectibilă. „Se capătă printr-un lung exercițiu”...

De zeci de ori, de sute de ori sintem puși în situația de a răspunde unei întrebări absolut contrariante:

— De ce fiul meu de 15 ani care a crescut exact în același mediu cu fratele său de 16 ani, a ajuns să comită un act antisocial, iar celălalt — nu ?) am subliniat cuvântul „exact”, adică din toate punctele de vedere condiții identice de creștere, de formare, deoarece s-ar putea ca tocmai aici să se ascundă nucleul problemei).

Dacă ar fi să ne mulțumim cu formularea din întrebarea citată, am accepta poate prea senini și concluzia dintr-o celebră carte a genului¹⁾, potrivit căreia, dacă doi frați crescuți în același mediu au o evoluție net deosebită, unul ajungând la delincvență, iar celălalt nu, aceasta demonstrează că, în fond, comportamentul lor depinde mai mult de dezvoltarea psihică, decât de mediu (ca și când ar exista dezvoltare psihică în afara mediului). Kate Friedlander supralicitează: „Noi constatăm limpede că nu numai factorii ambianței joacă un rol în producerea delictului, noi descoperim că, într-un mediu eminent favorabil dezvoltării delincvenței, doar o minoritate a celor care cresc acolo devin, realmente, răufăcători”²⁾.

Cine să fie atunci vinovatul: ereditatea, structura intimă, constituțională, a progeniturii puse în discuție?... De-a lungul ultimelor decenii au existat multiple variabile care încercau să consacre ideea că, în fond, la asemenea „minori în derivă”, avem a face cu rezultatele unei anormalități precise. Dar, efectiv, este sau nu este delincvența copilului un act de anormalitate? De la bun început se cuvine să trasăm o linie fermă, de demarcație între falsă delincvență și adevărata delincvență.

FALSA DELINCVENȚĂ — minori cu o conduită antisocială sau socială provocată de o maladie de un tip sau altul (categorie de care nu ne vom ocupa deloc în lucrarea de față);

ADEVĂRATA DELINCVENȚĂ — minori normali din punct de vedere fiziologic și psihologic, având o bază de anormalitate doar din punct de vedere psihosocial, căci orice personalitate normală pretinde, implică socializarea, personalitatea putându-se însă dezvolta — într-un anumit fel — și în afara socializării (astfel întâlnim șocanta situație a fraților crescuți în condiții „identice”, ceea ce nu-i împiedică să ajungă la rezultate contrarii în înserarea lor socială).

Reputați oameni de știință, activând în domenii legate direct de fenomenul luat în discuție, remarcă nemulțumirea produsă de explicațiile date de obicei celor mai interesați factori — părinții copilului în cauză — atunci când acestea se întemeiază pe teorii psihopatologice infirmate de viață și, mai ales, pe teze psihanaliste, cele din urmă contrazicând violent, de cele mai multe ori, realitatea. Cei aflați în preajma unui „minor în derivă” rămân literalmente stupefiați când aud, din gura unor recunoscuți specialiști, că delincvențul minor ar fi:

— profund și fundamental angoasat, terorizat, pur și simplu, de enormul „sentiment de vinovăție” care-l stăpânește inconștient;

— dornic să se debaraseze, în orice condiții, de amintitul „sentiment de vinovăție”, ceea ce-l determină să-și caute pedeapsa, actele lui antisociale sau sociale nu-s decât expresia voinței proprii de-a fi prins și pedepsit, astfel încât, via murind, să se elibereze de angoase;

— grav imatur afectiv.

În realitate, delincvențul minor este absolut diferit de imaginea descrisă mai sus:

— lipsit de angoase, și mai cu seamă de cele provocate de „sentimentul de vinovăție” care nici nu există la el;

— dispune de o mare ingeniozitate în permanenta sa stră-

în loc de „anchetă socială”

MINORI ÎN DERIVĂ

Mihai STOIAN

danie de a disimula, de-a se apăra prin minciuni, de a lua „măsuri de precauție” față de tot ceea ce l-ar putea lua prin surprindere;

— stăpinit de o vie mulțumire de sine, dovedind remarcabile facultăți în adaptarea la situații noi, în organizarea unor acțiuni negative;

— posedă o rezistență de necrezut la presiunile de orice fel — intimidare, mustrare etc. — folosindu-se magistral de tehnica tăcerii disprețuitoare;

— evidentă maturitate afectivă.

Atunci când probele realității devin prea vizibile, covârșitoare, psihanalistii apelează la explicații ceva mai misterioase, cum ar fi inefabilul... inconștient (cu atât mai subtil cu cât e mai greu de investigat), agresivitatea (calificată expresie a imaturității afective, o manifestare... copilărească a mult invocatei angoase).

Și-atunci, cum e mai neplăcut să recunoști că atmosfera „delictogenă” dăinuie eventual în însuși sinul familiei, părinții delincvențului minor se văd totuși tentați să accepte, înfinit mai senini, iluzia cauzelor exclusiv externe, consolidându-se cu ideea că totul nu ține de ceva constituțional, de structura intimă a progeniturii lor, acceptare care-i și absolvă, într-o bună măsură, de răspunderea pe care ar trebui s-o aibă. Așadar, Vinovatul ar fi:

— strada;

— cinematograful și televizorul;

— lectura nocivă (aventuri sângeroase, reușite colective în acțiuni rău-intenționate) etc.

Dacă ar fi să credem și noi, integral, asemenea explicații — în suficientă măsură veridice, dar evidențiind cauze generale, prea generale pentru a-i putea viza, în mod egal, pe toți minorii implicați în problema abordată — n-am mai reuși, niciodată, să găsim explicațiile profunde ale întrebării pline de nedumerire: „De ce unul din copiii mei — delincvenț, iar altul — nu?” Ce anume ține în loc, în echilibru, personalitatea în formare a copilului care, departe de a trăi într-un turn de fildeș, se păstrează — strict — în limitele convenite, acceptate de colectivitate, dorite de toți? Să fie vorba, la unul, de o „rezistență” normală sau chiar sporită pe când, la celălalt, de o „slăbiciune” (evident nu de... caracter, cum prea curent se spune, vulgarizându-se problema), de o mai scăzută „rezistență” la contagiune? Indiscutabil, în anumite grupuri de minori există fenomene de sugestie „colectivă”, de imitare sau de relativă înlesnire a unor acte delictuale. De ce anume depinde însă subrezenia, permeabilitatea acestora, dacă nu de fragilitatea lor morală, produs al absenței oricărei credințe în valoarea socială a actelor individului, trăsătură determinantă, specifică, pentru lumea adevăraților delincvenți (în plus, drept „căptușeală” a defectului tipic amintit: refuzul în căpăținat al moralizărilor de orice fel, venite din partea oricui, oricât de îndreptățite).

„Neîndoielnic — precizează Roger Muchielli³⁾ — sînt nu-

meroase forme de delincvență și numeroase categorii de delict variabile de asemenea în raport cu culturile și instituțiile, dar trebuie să începem prin a izola, printre toate aceste forme care au, fiecare, determinările lor specifice, adevărata delincvență care se cuvine să nu mai fie locul „declasaților” sau al „perverșilor”, pentru a face obiectul unei analize proprii. Comportamentul delincvent nu este decât un comportament, el conduce, exprimă, semnifică o structură mentală organizată, coerentă, un Univers al mentalității nocive, el însuși varietate a ceea ce se numește actualmente DISOCIALITATE (termen introdus de Aichhorn în 1948), cu alte cuvinte perturbarea legăturii sociale, fundament unic al perturbării conștiinței morale. Dar plonjind în Universurile disociale, trebuie să descoperim mai întâi rădăcina comună a tuturor malformațiilor unei relații sociale stabilite și construite sub forma parazitismului. Legătura socială care crește în mod normal în și prin socializare, se găsește metamorfozată în creșterea disocială, într-o legătură cu un tip specific care tematizează toate manifestările sale. Delincvența văzută sub acest unghi, ca un capitol al disociației, trebuie să îngăduie explorarea științifică a unui nou câmp, acela al sociopatiei, adică maladii ale socializării care sînt diferite de maladiile psihice. Delincvențul... întreaga armată de paraziți sociali sau de delincvenți virtuali, nu sînt nici nevrozați, nici psihotici, nici debili impulsivi, nici epileptici care se ignoră, nici inadaptabili prin defect de aculturalizare. Ei sînt „sociopați” care au un „eu” normal și puternic, dar care a crescut într-un anumit mod al căror procese le vom analiza. Ei sînt subiecți eminentemente adaptați la real, dar inadaptați social pentru că, în raport cu ceea ce numim societate, și oricare ar fi această societate, ei se situează la margine” (prin acțiunile lor — ne-am îngădui să adăugăm — n. n.).

Conduita delincventă nu se lămuirește total prin judecarea izolată a simplului act comis, ci doar dacă socotim că ea ține de o structură a personalității afectivă: felul de-a interpreta lucrurile, de a le simți, de a acționa și de a reacționa etc. Este necesar să mergem înapoi, la izvoarele delincvenței, pentru a izola caracteristicile tipice ale ACESTUI fel de-a fi în societate. În fond, dacă-i necesar să acceptăm totuși existența unei anumite doze de „anormalitate”, ar fi vorba — repet — despre o perturbare a relației sociale, o formă de disocialitate detectabilă (doar în măsura în care putem răspunde extrem de precis, de nuanțat, de realist, la întrebările: în ce constă — în fond — adaptarea socială; ce este un subiect eminentemente adaptat și integrat social; ce semnifică — pentru însuși individ — faptul că este socializat?). Numai situînd problema delincvenței minorilor pe suportul ei adevărat, — planul moral, încetînd s-o mai judecăm prin prisma psihopatologiei sau chiar în termeni de psihologie propriu-zisă, vom ob-

serva că avem de-a face cu o alterare a conștiinței socio-morale, și nu cu o alterare a controlului reflexiv. Nu vom găsi cheia problemelor, dacă ne situăm pe o poziție exclusivistă (admițînd prioritatea vreunui din domeniile care privesc delincvența), nici dacă pornim — fortuit — doar de la interpretări furnizate de sociologie, istorie, științe juridice ș.a., dacă aplicăm teorii prestabilite pentru categoria prea global denumită delincvență juvenilă”.

Parcurgînd literatura de specialitate care actualmente, pe glob, circulă cu o intensitate sporită, s-ar putea crede că nimic nu-i mai ușor de dovedit decât caracterul „exploziv” al fenomenului. Pînă și la al II-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratarea delincvenței (Stockholm, 9—18 august 1965) se afirma: „Puternica recrudescență pe care-o înregistrează majoritatea țărilor industriale în problemele puse de tineretul neadaptat din punct de vedere social și de formele noi de comportament delictuos... anomalia și delincvența juvenilă nu mai sînt, după părerea tuturor, domeniul special al criminologiei și al clinicianului, ci constituie o problemă generală privind dezvoltarea socială integrată a comunităților în timpul perioadelor de tensiune care marchează mutațiile tehnologice și economice rapide... Într-un mod global, inadaptația juvenilă, în diferitele ei aspecte de anormalitate și delincvență, este considerată drept o problemă socială și economică foarte răspîndită și legată de dezvoltare... Acțiunea de prevenire — și aceasta este o constatare-cheie — se întemeiază pe moduri operaționale inspirate, din ce în ce mai mult, de principii pozitive de adaptare a comportamentului la dezvoltarea umană, decât de o clasificare simplistă a categoriilor de crime sau de maladii”. Aparent, opiniile coincid: „Delincvența tinerilor rămîne o problemă de o ascuțită actualitate. Creșterea sa, formele sale de manifestare ne miră și ne neliniștesc. Ea ne apare ca fiind manifestarea extremă a fermentării din lumea tinerilor, care trăiesc în interiorul unei societăți ce se transformă”⁴⁾ sau „S-a reamintit de nenumărate ori, în cursul discuțiilor, realitatea că lumea este în plină transformare. Pare banal s-o menționezi într-una. Și totuși, încă nu-i sigur că responsabilității societății și în particular ai educării tineretului i-au măsurat toată amploarea și toate consecințele. Schimbările datorate dezvoltării considerabile a științei și tehnicii au provocat o adevărată revoluție pe planeta noastră. Aportul constant al noutăților descoperite modifică modul de viață al tuturor ființelor umane, oriunde s-ar afla ele plasate, și-i obligă pe educatori să-și revizuiască în mod constant noțiunile și metodele. Tineretul trebuie să se adapteze la o lume nouă, să-și obțină locul ce i se cuvine fără a putea conta pe tradiția transmisă de adulți... Tineretul însuși este chemat, mai mult decât oricînd, să ia parte activă la viața și dezvoltarea comunității. Pe cînd alădată se socotea că tinerii n-au altă treabă decât să se pregătească pentru viață, actualmente se constată că ei trebuie și vor să

participe, foarte repede, la viața politică și socială, dobîndindu-și cît mai degrabă locul lor în comunitate. Iată de ce ești chemat să-i integrezi pe tineri în societate și să-i consideri drept tineri adulți, nu copii în creștere”⁵⁾.

În textele citate se cere subliniată, mai întîi, absența oricărei referiri la adevărata revoluție — de ordin istoric-social — produsă pe planeta noastră care este înfinit mai considerabilă decît cea provocată de saltul enorm tehnico-științific. În general lipsesc, în citatele respective, referiri la condițiile concrete — social-istorice — ale lumii contemporane, la deosebirile dintre un tip și altul de societate, de civilizație, de statut cultural etc. (neîndoielnic, condițiile economico-sociale își au ponderea lor covârșitoare în sfera fenomenului investigat). Desigur, o serie de trăsături fundamentale — ca momentele mai dificile din evoluția minorilor, a adolescenților către maturitate — pot fi comune, dar practic, atît cauzele, cît și efectele, diferă de la țară la țară.

Admițînd iluzoria opinie⁶⁾ potrivit căreia ne aflăm în prezența unei „explozii” (asemănătoare atîtor și atîtor „explozii” din alte domenii ale existenței umane), ne-am situa, implicit, pe pozițiile unui „neorousseauism” tragicomic, capabil să stigmatizeze în ansamblu secolul XX (evident pe nedrept).

Oricum, sub diferite forme, problemele delincvenței minorilor coexistă în țări deosebite prin nivelul lor economic, ca și prin ideologiile lor. În calitate de fenomene admițînd cauze multiple, ele reflectă interacțiunea diferitelor influențe, ținînd astfel de personalitate, de familie, de școală, de colectivitate — așa cum se reflectă, toate, în existența tinerilor. Fenomenele legate de mutația socială rapidă în societățile industrializate sau în cele care își încep dezvoltarea, pun la încercare nu numai aptitudinile novatoare ale tineretului, ci și facultățile de adaptare ale instituțiilor educative. Este mult mai ușor să previi inadaptația socială a tînrului, decît să-l îndrepti, să-l „vindeci” pe delincvențul înrăit, căci delincvența cronică pune punctul final al unei serii de nivele marcînd un proces de creștere care se află, temporar, contrariat. Strategia acțiunii preventive produce efecte educative optime atunci cînd pornește de la procesele de creștere și de dezvoltare normală ale individului. Cunoștințele dobîndite printr-o cercetare interdisciplinară sînt esențiale — fenomenul fiind determinat plurifactorial — atît pentru testarea unor principii destinate a fi larg aplicate în programele de dezvoltare a minorilor, cît și în vederea elaborării unor proiecte absolut eficiente, întemeiate pe cercetări întinse și metodice asupra originilor sociale — în primul rînd — ale comportamentului delictuos și al neadaptării, și totodată asupra aspectelor psihologice și educative ale problemei

¹⁾ W. Healy: *Privire nouă asupra delincvenței și a tratamentului ei.*

²⁾ *Delincvența juvenilă* — studiu psihanalitic — Teorie-Observații-Tratament.

³⁾ *Cum devin ei delincvenți* (Geneza și dezvoltarea socializării și a disocializării).

⁴⁾ Dr. M. Mathias: *Personalitatea delincvențului minor.*

⁵⁾ Din expozeul și concluziile raportului general, M. A. Rotach (Elveția — Președintele secțiunii de tineret a comisiei naționale pentru UNESCO), la Conferința internațională pentru tineret (Grenoble, 23 august — 1 septembrie 1964).

⁶⁾ Exprimată pînă și de un specialist ca Walliam C. Kvaraceus, în chiar subtitlul cărții sale: *Delincvența juvenilă — problemă a lumii moderne.*

Dimitrie Anghel căt-re Natalia Negru

(corespondență inedită)

rușine să-l desvălui pe al meu.

Am răbdat însă, apoi n-am mai putut și abrutii-

tate. Trupul parcă mi se topea și cu toate acestea gândul rămânea treaz și fix în cutia cu scrisori. Așteptam să se facă ziua și apoi când ciasurile de poștă treceau doream să se facă noapte mai curînd, și tortura continua.

Durerile apoi au stat și acum, după toate aceste, trezirea mi se pare odioasă. Mi-i capul greu și gol, un desgust de mine, de ceilalți și de toate, și abea de cutez să mă întreb dacă morfina e de vină sau numai tu de starea în care sunt.

Reacțiunea însă e fatală, căci afară e primăvară, și toate energiile nu sunt cheluite în mine.

Mitif¹⁾

Puiul meu adorat

Scrisoarea ta a venit ca un răspuns gândurilor mele — o probă mai mult că sensibilitatea mea poate călători mai iute decît poșta lui Maior Verzea.

Ea mi-a dat puțin curaj și încrederea ca să pot îndura absența ta și să pot relua lucrul părăsit.

Dacă tu ai înțelege că un cuvînt rău pe mine mă scoate din fire și că unul bun îmi umple ochii de lacrimi și mă poate supune și lega ca un rob, nu mi-ai mai scrie niciodată că mă urăști, oricî nu poți să mă suferi.

Trebuie să pricepi că am nevoie mai mult de cît oriînd de afecțiunea ta, că am fost toată viața un singuratic și că multă energie latentă care doarme în mine, fără o îndrumare și fără un scop nu poate fi bună la nimic.

Călăuzit de iubire pot să fiu un devotat și acceptat!

Un torționar desigur n-ar fi fost în stare să inventeze o mai rafinată tortură.

Să-i dai cuiva pe rînd mîngierea mîinilor care chemau și înțețeau la dragoste; să-i intri imperioasă în suflet dînd afară tot ce-ai găsit în el dintr-o odaie molipsită; să-i treci gîndurile la etuvă și să-i incinerezi amintirile, să dispui de el cu tot despotismul, ca de un rob ce se supunea cu drag, găsind dulce jugul, ca apoi într-o bună zi să ți le iei toate și să pleci rîzînd de o farsă bună, să ți le iei toate ca un bagaj de care vei avea nevoie pentru mai tîrziu și să pleci reeditînd povestea struțului de conjugală memorie, lăsîndu-mă singur, bolnav și neliniștit, în așteptarea unui biet cuvînt arun-

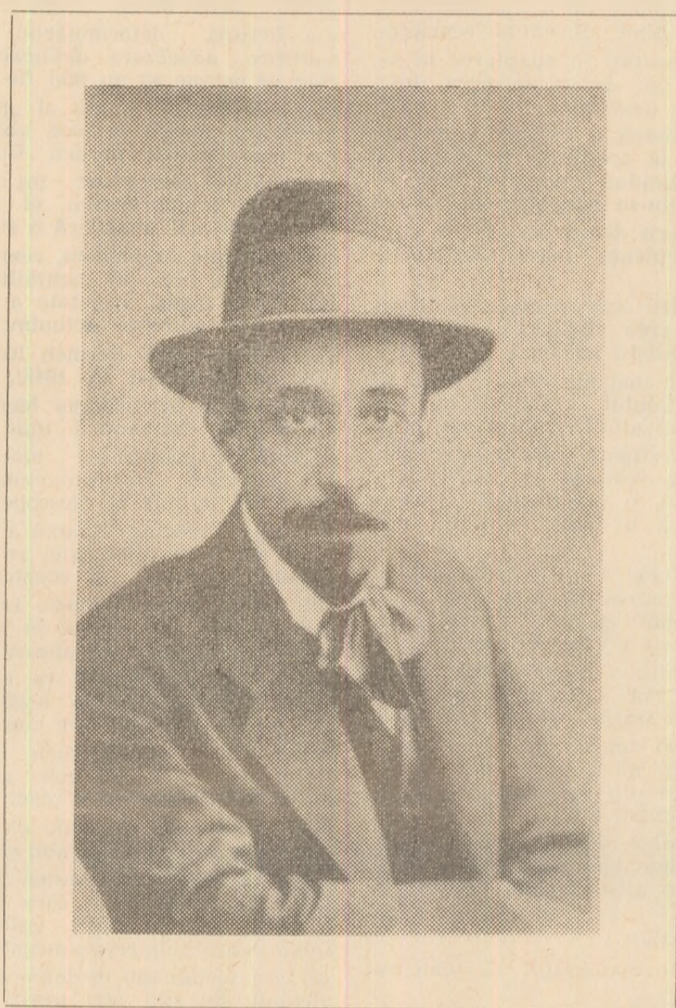
GHEORGHE BULGAR:

Studii de stilistică și limbă literară

Importanța studiilor cuprinse în acest volum o vedem în demonstrațiile și concluziile originale, care reușesc să convingă că scriitorii români au avut un rol important, și au încă, și în evoluția limbii române literare moderne. Faptul este cu atât mai remarcabil cu cît, după o opinie destul de răspîndită, care ignoră specificul creării limbilor literare — prin voința și acțiunile convergente, îndreptate în acest scop, ale oamenilor de cultură (v. G. Ibrăileanu, *Istoria literaturii române. Epoca Conachi*; A. Philippide, *Fiziologia sunetelor*. Iași, 1921) —, scriitorii nu ar exercita vreo influență notabilă asupra „aspectului cel mai îngrijit al limbii întregului popor” (cum este definită limba literară de către Iorgu Iordan). Influența scriitorilor asupra limbii literare, în diferite faze din constituirea și evoluția ei, este diferită ca volum și ca importanță și se exercită de obicei, într-un timp mai îndelungat, dar totdeauna importanța ei este deosebită. Constituția limbilor literare grecești (antică, katarevusă, demotică), a limbilor literare italiene, franceze, suedeze, române etc. a fost opera, în primul rînd a scriitorilor, mai ales a celor mari, care le-au dat o orientare fundamentală, le-au decantat formele unice din formele limbii comune, le-au răspîndit prin opera lor și au inovat în spiritul tendințelor lor fundamentale. În acest sens, Gh. Bulgăr observă cu subtilitate că în evoluția limbii literare române au existat două faze principale: aceea a îmbogățirii ei rapide, prin asimilarea uneori necontrolată, a noutăților, „o dată cu modernizarea culturii și a expansiunii relațiilor cu alte țări” (p. 8), și aceea a evoluției estetice (termenul este preluat de la O. Densusianu), o dată cu operele marilor noștri clasici. În prima fază (care cuprinde, în timp, aproximativ prima jumătate a secolului al XIX-lea, mai ales, scriitorii, și nu alții, au avut rolul important în selecția cuvintelor și a formelor acestora, în normarea gramaticală și în unificarea lingvistică a românilor, pe deasupra deosebirilor de ordin politic-administrativ. Este drept că scriitorii în această perioadă erau nu numai artizani ai expresiei, ci și oameni de cultură și de știință, cu preocupări foarte diverse și cu rezultate fundamentale, istorice, și al căror spirit a dominat cîteva generații (reprezentanții Școlii Ardelene, Eliade Rădulescu, Alecsandri, Negruzzi, Bălcescu). Evoluția estetică a limbii române literare, mai accentuată în cea de a doua jumătate a secolului trecut și în secolul nostru, a continuat să se împletească, dar în mai mică măsură decît înainte, și cu preocupările de normare (selecție a formelor), așa cum se întîmplă încă și astăzi, dat fiind caracterul evolutiv, perfectibil necontentat, al tuturor stilurilor limbii literare (trebuie spus că cele două faze nu se succed, ci sînt aspecte care coexistă, se interferează, predomină alternativ). Convingătoare, în sensul tuturor celor spuse pînă acum, stau și cele mai multe din lucrările lui Gh. Bulgăr cuprinse în acest volum (*Neologismele romanice la începutul secolului trecut, Lexicul limbii literare și jargonul la 1844, Repere noi în arta literară a lui Eminescu, Tradiție și inovație în limbajul lui Vlahuță, Despre limba poetică a lui Octavian Goga, Cuvinte-cheie la Lucian Blaga, Despre originalitatea stilistică a operei lui Mihail Sadoveanu, Valori stilistice originale în proza lui Titus Popovici*). Dar Gh. Bulgăr este, în primul rînd, un stilistic remarcabil, în buna tradiție a lui Tudor Vianu, mai ales, astfel că mai importante sînt rezultatele investigațiilor sale de ordin stilistic. Ca, altădată, maestrul său, Gh. Bulgăr își mărturisește, într-o întreagă secțiune (*Probleme de stilistică*) din volumul său, procesele de clarificare proprie a noțiunilor stilistice și de optare pentru acele metode stilistice care se potrivesc cu structura gîndirii sale lingvistice (reținem, de aici, între altele, o definiție a stilului: „Stilul este un rezultat al expansiunii semantice dobîndite de cuvinte în contextul nou”, u. 169). Fie că interpretează stilistic original opere cercetate în același scop și de alți lingviști (aparținînd lui Eminescu — Gh. Bulgăr este, se știe, un remarcabil eminescolog contemporan —, lui Goga ori Sadoveanu — cu rezultate care se adună la cele, tot recente, ale lui Boris Cazacu și Gavril Istrate—), fie că investighează pentru prima dată anumite modalități stilistice și opere importante (*Marginalii la stilul lui N. Iorga, Expresia aforistică a lui T. Vianu în comentariile sale la Dicționarul de maxime, Cuvintele-cheie la Lucian Blaga, Inovația lexicală în limbajul criticii literare*), autorul volumului este demn, mereu, de tot interesul. La Eminescu este relevată imbinarea („jocul”) între concret și abstract în cazul unor cuvinte „eminesciene” ca *adînc* (p. 30—38) și evoluția expresiei eminesciene spre echilibrul clasic (p. 38—49); la Sadoveanu, se observă o evoluție constantă de la „amplitudinea lirică a narațiunii, elanul romantic al cuvîntului poetic” (p. 129) din tinerețe pînă la „simplitatea construcțiilor, prin potențarea conținutului lor metaforic” (p. 135) de la maturitate; „orizontul și dimensiunile lui polarizează meditația poetică” (p. 117) a lui Lucian Blaga și acestea sînt domeniile realității și ale limbii din care poetul a selectat multe din metaforele care îl definesc; diversificarea limbajului după poziția socială a personajului și lipsa retorismului caracterizează arta literară a lui Titus Popovici; complexitatea vocabularului, bogăția, chiar excesul, de neologisme și dezvoltarea sinonimiei, prin metaforizare, îndeosebi, ilustrează specificul expresiei în critica literară românească (p. 258—271); valorile estetice ale limbajului poetic au o influență educativă pozitivă puternică asupra sensibilității moderne (p. 251—257).

„Cuvîntul autorizat și cumpănit care, statornicind obiectiv valoarea creației artistice, să reflecte discernămint, gust, pricepere filologică, măsură și noutate în limbă” (p. 281), pe care îl revendică Gh. Bulgăr pentru prestigiul criticii literare, îi caracterizează și scrisul său: constanța generalizărilor documentate și bazate pe fapte numeroase și pe clasificări parțiale judicioase, tendința relevării contribuțiilor originale pozitive ale operelor studiate, evitarea speculațiilor sterile și hazarde.

Petru ZUGUN

cat pe hîrtie, se poate o mai rafinată tortură?

Și tu așa ai făcut, tu care credeam că ai toate delicatețele unui suflet curat și bun alături de care îmi era

zat de morfină ți-am telegrafiat crezînd că vei înțelege tortura mea.

Morfina singură mi-a calmat nopțile de nesomn și am uzat de dînsa cu volup-

CONSTANTIN ȘTEFURIUC

Sămînță de lumină

Patrie — sămînță de lumină,
Griul culcă soarele-n destin
Vine-o pasăre cu gusa înflorită
Intr-un cosmic, transparent festin.

Vin efebi cu singele-n derivă
Ceru-i locuit de un păun albastru
Lucrurile prea frumoase, ca o boală
Sufără de truda unui astru.

Patrie — sămînță de lumină,
Luna prăbușește fum pe fluturi,
Buzele doritoare de muguri
Inverzesc pe riuri, pe ciuturi.

Cimpiile verzi

Cimpiile verzi și-o pasăre albastră cît țara —
Cercul. Lada de zestre a soarelui plină cu griu
Nici o cută pe obrazul patriei
Amiaza-și culcă mirele în riu.

Singură lacrima nu-și află rostul
Pe această pajistă a inimii mele,
Trupuri înșnesc printre ierburi celeste
Sublimă nuntire de stele!

Patria-i cuțitul de aur
Așezat între piine și vinul-bărbat
La cină orsă vină și mirii
Zburînd peste ape, curat.

tovarăș de viață. Deci dacă e adevărat cum spui că mă iubești, atunci nu răscoli lucrurile rele din mine, nu mă împinge spre stupida și improductiva melancolie, nu căuta prin mijloace nedemne de inteligența ta să exasperezi joshica mea gelozie, ci fii bună, prietenoasă și caldă, învață-te fiind că ai probat totdeauna că ești mai tare decât mine să te învingi și pe tine singură, să uiți minutele rele și resentimentele ce sînt încă vii în tine și să nu-ți amintești decât de cele bune. Așa te voi iubi întotdeauna și voi fi fratele, tovarășul și jucăria ta.

Iată ce-ți scriam cînd am primit scrisoarea ta, și acum mă întreb dacă n-ar fi mai bine să mă dau cu capul de pereți și să isprăvesc odața pentru totdeauna. Ce-ai putut tu să găsești în nevinovata mea bucată? ce intenții ai cetit printre rînduri, pentru Dumnezeu, cînd îți jur că nu am avut niciuna. Ce vrei tu să scriu cînd sunt obligat față de angajamentele multiple ce mi le-am luat să inventez zilnic tot soiul de bazaconii. Nu vezi tu că sunt povești ale imaginației mele, invadate de *toute pièce* — și eu care credeam să-ți fac plăcere! Doamne, puiule, cum poți tu să mă chinuiești așa cînd eu nu știu ce-aș face ca să te împac și să-ți intru în voe? Ce vrei tu să mai inventez și ce să scriu? Puiule mintea are o margină și apoi să rătăcește — dincolo e negru — și e sinistru.

Nu forța lucrurile căci e păcat de atîta iubire și atîta sîrguință pentru a răscumpăra un moment de ușurință.

Să mă lovești crud și nu bați de seamă?

Gîndurile mele toate nu respiră de cît cea mai sinceră dragoste și cele ce încep scrisoarea de față sunt o mărturie vie a celor ce-ți spun. Cum se poate de cri și pînă azi atîta schimbare?

Eu îți trimet scrisoarea înapoi căci nu vreau s-o păstrez și o cred scrisă într-un moment de aberație.

Însfîrșit urăște-mă, lovește în mine cît vrei și cît voi putea îndura, aruncă toate sarcasmele, dar nu-mi fă injuria de a mă crede omul pe care-l descrii.

Eu te voi iubi pînă la sfîrșit.

D. Anghel.

2 ianuarie 1911.
Puiul meu drag

M'am făcut vinovat aseară de un lucru pe care nu pot să mi-l iert, și care sunt sigur că te-a mîhnit.

Te rog dar să uiți indelicatetea mea, și de astăzi înainte să cauți să te împui mai mult simțurilor mele nestăpînite, precum te-ai impus și sufletului meu care ți se supune și te ascultă.

Uită dar că sunt de multe ori o triplă brută și crede că sunt încă un animal perfecționabil.

O castă și frățească sărutare.

Mitif²⁾

Dragă puiule,

Am ajuns cu bine. Prostiliile mele și mai ales ale tale mi se par absolut absurde și fără sens.

Fii liniștită și nu-ți mai face închipuiri nebune.

Eu persist să cred că vin marți, cu trenul de 4.

Te îmbrățișez și regret toate prostiile noastre.

Anghel³⁾

Puiul meu,

Aș dori mina ta pe frunte, ca atunci cînd eram sub puterea adormitoare a morfinei, de-abea s-o simt și să pot uita de toate cele, căci văd că viața nu se mai poate reface, și că tot singur am să mor într-un ungher.

Pînă atunci însă voi urma să mă supun capriciilor tale, căci te iubesc prea mult ca să mai pot avea o voință proprie.

Vei face dar cum vei vrea draga mea controversă, mă vei iubi cu pasiune prin scrisori, și vei sta departe de mine, căci e mai prudent, îmi vei vorbi de patul tău alb ca o spumă, și eu voi spuma de ciudă că mă culc singur într-al meu, vei culege flori proaspete, și eu voi privi la cele deja uscate în vasele japoneze pe cari nu poți să le suferi, și însfîrșit te vei stăpîni de toate cîte le do-

rești ca și mine, pentru că așa e bine, frumos și logic!

Iar eu voi polemiza cu Coana Natalița de departe, uemaivrînd contradicția la dornicie, dulcea mea contradicție cotidiană, alimentul meu preferat și indispensabil pentru a putea trăi.

Tu nu înțelegi că avem nevoie unul de altuși oriși cît am căuta să fugim și să ne dezdoim, tu nu vrei să vezi că suntem făcuți, ca doi nouri cari dacă s-ar asemăna nu s'ar atrage și n'ar scoate o scînteie, și că atunci cînd nu ești Jupiter ca să ai toată pirotecția la dispoziție, trebuie să te mulțumești cu o scînteie.

Nu mă bănuiești dar, și nu te apăra de mine. Liniștea din jurul tău, umbra nucilor amari, umbra aceia sub care aș dori să stau cu tine ca sub o umbrelă uriașă și să mă cert ca totdeauna pentru a te putea iubi mai mult, te vor liniști și te vor face să mă judeci cu mai puțină asprime.

Eu am urmat să lucrez și voi urma cu toată încordarea, pentru a mă ridica în ochii tăi frumoși și a merita cuvintele tale măgulitoare. Polemicile și injuriile violente au curs peste mine, după cum am prevăzut și dacă aș fi putut generaliza lupta, transformînd polemica mea personală într-o polemică de clan și punînd lupta fățișă între gazetari și literați — dar la ce bun? Eu mi-am făcut gustul! și acum înainte!

Înainte? Unde? spre necunoscut și spre singurătate! și de ce nu cu tine, în brațele tale, undeva într-o săhăstrie, unde să miroasă a fîn cosit ca în scrisoarea ta draguță?

Pentru că viața e bizară, și pentru că Cocoana Natalița nu vrea să aibă încredere.

comunicate de

AUGUSTIN Z. N. POP

1) Scrisoarea lui Anghel a fost astfel adnotată cu creionul de Natalia Negru: „Prima scrisoare. Am primit-o la țară, unde toți mă torturau, cînd n-aveau nici o încredere în dragostea lui Mitif — socotînd-o ca pe o trecere de vreme în viața mea stupidă...

2) Pe o filă de notes.

3) Pe o carte de vizită.

MARTA BĂRBULESCU

Dacă lumea nu-i limpede...

*Dacă lumea nu-i limpede,
cerul albastru nu schimbă nimic!
Ating sticla ferestrei cu privirea,
fereastra mă vinde celor de-afară,
indiferențelor străzii...
Îmi odihnesc sufletul pe copaci
și ei mă vind pe-o mare de verde;
sărut pămîntul aburind în semințe embrionare
emoționantul timp, cu întreaga oroare de perfecțiune.
Curînd, toate mă vor vinde
cerului fără culoare...*

Fraternizînd cu laptele din floarea

*Pe scară, jucării își plîng
bastarda lor origină divină,
fraternizînd cu laptele din floarea
sedusă de un vierme călător...*

*Eu trec ușor, în travesti,
cu secolul foșnindu-mi ca o trenă
și-n urmă, fructele de chihlimbar
cu umbra unui vierme ros de cîrd*

fraternizînd cu laptele din floarea...

Grădină zoologică

*Ștergeți-vă picioarele ca-n templele păgine
Înainte să pășiți printre statui de țipete
captive cu negrul din zăbrele!...*

*În cușca mare, regele blazat
privește lumea ca-ntr-un vis, placid,
doar o țetiță cu ochi de-ametist
hipnotizat îl trece și prin zid...*

*Iar lumea se-mpinge sălbatecă, feroce
(biletul e plătit și trebuie văzut
cu de-amănuntul totul, pe-ndelete,
chiar dacă ziua are chipul slut!)*

*Deșertului ostatec, elefantul
cu lanțuri grele de apocalips,
picioarele își mișcă — cum ghiulele
cînd nu poți să te lepezi de un tiranic vis.*

*Dii înghețata roză ca pasărea Flamingo
lingeți dulceața desfătării-amare
și nu uitați! Vă ștergeți la ieșire
ca din păginele uitate sanctuare...*

I. JALEA :

„Arcas Odihnid“

ION JALEA

Nume de baladă dăruit de stihuri doinite. Fire dirză, dar o dirzenie închisă de cioban care poate sta nemișcat ore și zile în zloată sau în senin, urmărind rotirea vremii. Statuie. Picție din lulea, zimbește pentru el căutând gânduri și tace. Lemn dur strujit pînă la fibra de bază, o uscăciune nu de asceză pasivă, ci de muncă încordată, cu tendoane bine desenate de efort și mâini delicate dar puternice. Constituție de om al pămîntului transilvan, fire taciturnă, dar adunînd în lumina ochilor și în liniile destinate ale obrazului orizontul deschis al priveliștii dobrogene — Jalea e însuși o sinteză de geografie spirituală românească.

De altfel, opera sa nu-și desmințe creatorul, ea descinzînd din cea mitologică prezentă încă în calcinatele vestigii tomitane și histriene, dar altoită pe credințe și tradiții localnice refugiate spre tăriile munților. Heracles, Pegas, Centaurul sînt legende aduse de năieri, dar corăbiile ancorate în căutarea linei de aur sînt întîmpinate de masivul și decisul arcaș coborîtor din Burebista și din Bogdan. Jalea a tăiat în piatră o mitologie povestită românește. Heracles fiind parcă desprins din metopele de pe Columnă, iar Arcașul un Heracles în repaos, după răpunerea fiarei. Decizia volumelor surprinse în efort suprem, dramatismul pe care îl respiră încheștarea, au toate elementele baladei noastre vitejești și vigoarea epică a narațiunii populare. În plus, acea noblețe statuară pe care meșterul o transmite orică-

rei opere, indiferent de tematică și dimensiuni, un statuar Jalea ce ține de ritm și sobrietate. Poezia pe care el o scrie în marmură e gravă și profundă, romantismul învăluind în chenar de legendă laolaltă centauri păgîni, sfinți ortodocși și țărani virtuși, înfipti în pămîntul pe care îl muncesc de milenii. Tema fiind doar un pretext în opera lui Jalea, cel care domină e omul, indiferent dacă acesta apare transfigurat în chip de Prometeu avîntat spre cer, dacă e un Dragoș rezeemat pe orizontala zărilor de țară nouă sau un simplu plugar încovoiat pe plug. Patosul trăirii este același, entuziasmul născut din dragostea pentru viață și din cultul pentru acțiune, nealterat.

Nefiind un contemplativ, Jalea a trăit el însuși toate ipostazele eroilor săi, nerespingînd nici ceea ce a mușcat zeul războiului din fînța sa. Împăcat cu soarta și mereu egal cu sine însuși, fără clamări și grandilocvențe de ocazie, artistul s-a întors la daltă și ciocan, așa cum agricultorul a revenit la seceră sau făurarul la nicovală. Și-a aprins calm pipa și a continuat să ciopească, povestind cele ce nu se cuvine a fi uitate despre neamul său. Recoltele trudei lui ne înfrumusețează și ne innobilează țara.

Meșterul s-a oprit drept ca un paltin în lumină și zimbește spre cei care îl urmează. Vîrsta lui e vîrsta marmurei albe ce ascunde viitoarea, apropiata viață propusă nepietrii.

Aurel LEON

ION JALEA :

„Centaur”

Omul și ambianța

Dacă vom conveni că epoca noastră se caracterizează, în primul rînd, printr-un vast efort de reglementare a relațiilor ce se stabilesc între om și ambianță, între puterea sa de imaginație și viață, acțiunea de reabilitare teoretică a fenomenelor specifice generate de contactul omului cu mediul, cu ambianța, cu *environment-ul*, cum sîntem astăzi obișnuți a spune, este, neîndoielnic, un fapt firesc în economia gândirii actuale. Totodată, înțelegînd că mecanismul relației creație-societate, societate-environment este de asemenea natură încît nici o știință sau artă, luată în mod izolat și formulată în sens tradițional, nu mai poate corespunde aspirațiilor actuale ale omului, reformularea și reconsiderarea, mereu dintr-o altă perspectivă, a termenilor ce definesc ambianța se impune, nu atât ca semn al unor derutante cerințe de moment, ci ca simptom al unei imperioase înnoiri. În această ordine de idei, nu ni se pare exclusă posibilitatea de a întrevădea tocmai în acțiunea combinată și riguros structurată a artelor, luate desigur, în ansamblul lor, rezolvarea dilemei comunicării om-ambianță. O astfel de „artă totală” ce nu poate accepta drept indice de viabilitate adaptarea resemnată, ci numai colaborarea și dialogul, poate fi numai o artă ce are ca obiectiv cucerirea spațiului con-

cret. Această nouă modalitate de luare în posesiune și de reflectare a realității, ce presupune posibilitatea configurării unor ambianțe mereu reorganizabile și propice metamorfozării tehnologiei în consonanță cu cerințele spirituale ale omului, nu este o însumare a sinteză a artelor, ci o structură complexă, polivalentă, chemată să înlăture opoziția dintre individ și spațiul real inconjurător. Realizarea estetică și artistică a echilibrului cu environmentul, echilibru instabil ce poate fi controlat și corectat tot timpul în funcție de modificările aleatorii ale condițiilor exterioare, a devenit pentru om mai mult decît un proces de adaptare la mediu, mai mult decît o îndrîjită luptă de adaptare a mediului la sine, un mijloc de afirmare creatoare constructivă, un mijloc de a exprima și confirma o cosmogonie.

Încercînd să găsească un răspuns la complicatele întrebări iscate de studiul amănunțit al fenomenului de interdependență om-mediul, un număr tot mai mare de designeri, arhitecți și artiști plastici, supun acum unei cercetări sistematice, cele mai subtile procese legate de problemele adecvării și inadecvării reciproce om-environment. Deși răspunsurile ce le așteptăm de la aceștia plutesc încă în apele ambiguității, reușitele evidente ale unor experimente, victoria deplină și spectaculoasă a viziunii de tip „design” ne obligă astăzi să concepem fenomenul artă drept un limbaj profund restructurat și recodificat, totodată expresiv și universal, un intermediar capabil să vorbească mai întîi despre legile interacțiunii om-ambianță. Cînd Gillo Dorfles sesizează că „bagajul nostru perceptual și aspectele organolectice s-au modificat în mod sensibil în urma introducerii noilor

tehnologii și noilor texturi”, el întrevăde deja un nou gen de sensibilitate pe care cel puțin dintr-un punct de vedere îl putem considera drept o estetică diferită de cea tradițională. În acest sens, impunîndu-și ca datorie „de meșteșug”, dacă vrem, asimilarea tuturor datelor oferite de psihologia și de tehnologia modernă și mai cu seamă de cele oferite de psihologia formelor și de psihofiziologie, artiștii creatori de environmente noi se dovedesc în parte grandioși scenografi ce își permit prometeic să corecteze estetic natura. În parte niște meticuloși organizatori de ambianțe destinate muncii, loisirului și stimulării permanente a creativității individuale sau colective. Intensa și continua prezență a omului devenită o dată în plus principiu central și mijlocitor al comprehensiunii în contextul noilor tipuri de viziune spațială este neîndoielnic o contribuție a artei contemporane la umanizarea mediului. După cum am încercat să arătăm, experimentele sînt în plină desfășurare, iar în cadrul manifestărilor artistice de mare amploare ele suscită controverse aprinse. Ceea ce ne pare însă evident este faptul că astăzi se conturează o nouă menire, fie ea și „artistică”, de fapt o altă pasiune, ce poate ne-am grăbi categorisind-o drept donquijotească, la umbra căreia se grupează acum mereu mai mulți creatori. Ne referim, firește, la vastul proces de „resemantizare a ambianței compromise”, cum ar spune J. C. Argan, ce-și numără deja corifeii și manifestele. Dacă partizanii „earth-work”-ului pornesc, în fond, de la înțelepte premise teoretice, creația lor în schimb pare a se rezuma, derutant și facil, la simple și uriașe configurații ale unei geologii, susțin dinșii „ideale și estetice”. Urișe ca di-

mensiuni, seismele earth-work-ului nu trădează, cel puțin pentru moment, decît gestul vădit emfatic unei intervenții estetice lipsite de o semnificație clară. Și parcă pentru a demonstra că puterea „artistului” de astăzi nu are limite, designerul new-yorkez Christo, ajutat de nu mai puțin de două mii de studenți din Sydney a împachetat patru kilometri din coasta estică a Australiei în 300.000 mp de polistiren și 45 kilometri de ață de nylon. Firește, este ușor de închipuit că această capodoperă, într-un fel simpatică, a avangardei, nu a putut fi expusă decît o singură lună, deoarece amatorii de plajă și-au reclamat vehement drepturile. Fără îndoială, în astfel de cazuri, putem vorbi în special de o anume manieră, mai mult sau mai puțin amuzantă, de ieșire din anonim, și ale cărei consecințe publicitare prevalează irevocabil celor estetice-artistice. Totuși seriozitatea ideii corectării peisajului environmental conform criteriilor estetice, rămîne evident o problemă deschisă ce presupune, credem, angajarea mai degrabă a bunului simț decît a forței și a unui orgoliu ciclopic.

Într-o cu totul altă modalitate este înțeleasă creația de micro-environmente artificiale. Folosindu-se întregul arsenal de mijloace electronice ale audiovizualismului, aceste noi spații, în exclusivitate creații ale omului pentru om, par a fi concepute ca extensiuni firești ale psihologiei și rațiunii. Mai mult, încă, imperativul perfecționării, obligă pe artiștii creatori de astfel de environmente, să ia în considerație efectele sensibilităților mai puțin determinate, cum sînt cele olfactive, gustative, palestezice sau proprioceptive, pentru ca solicitînd într-un gen de happening întreaga personalitate umană, să-i ofere nu iluzia deconectării. ci

instrumentele înseși ale reconfortării. Alături de tendința generală de organizare și de reorganizare a mediului de producție conform noilor criterii ale ergonomiei și esteticii industriale, asistăm la apariția în număr mereu mai mare a variantelor habitatului modern, concepute în majoritatea lor ca ultime posibilități de structurare ale environment-ului artificial. Valorificatori ai unei adevărate tradiții privind înțelegerea ideii de environment, creatorii români par uneori să uite de ineditul și de valoarea materialului ce-l posedă. Înțelese ca spații specifice și proprii unui individ sau unei colectivități, ambianța românească populară sau cultă, cum ar fi bunăoară cea brincovenească, ne par suficiente exemple pentru a demonstra înclinația particulară spre tipurile de environmente estetice, plenar adecvate spiritului și psihicului, ce ne este proprie. Pe seama unor astfel de considerente este necesară participarea artiștilor la constituirea acelor ambianțe diferențiate capabile să suscite reacții, care facilitînd stabilirea permanentă a unui contact, reciproc avantajos, între om și mediu oferă cele mai optime condiții pentru muncă, creație și odihnă. Sună patetic, poate puțin desuet, dar încă vibrant și actual, chemarea lui Le Corbusier: „Totul este disponibil... Avem datoria de a smulge societatea modernă din incoerență și de a o conduce spre armonie! Dar, mai bine spus, societatea rămîne singura stăpînită să aprecieze ce fel de estetică trebuie să încurajeze sau să descurajeze.

Andrei PALEOLOG

Până acum vreo 10—15 ani pe Pavel Tertiu din Nereju, din legendara Țară a Vrancei, moșul care închipuia ca nimeni altul măști și jucărioare din lemn pentru copii, îl știu doar cei din satul lui sau din cele megieșe. Dragostea și prețuirea lor erau singura răsplată a acestui meșter cu mâini de aur și minte isteată. Intrat în procesul de conservare și valorificare a autenticelor valori ale artei populare românești contemporane, faima lui avea să treacă în curând fruntariile munților Vrancei și să cuteire Țara, ba chiar să meargă pînă „Hăt departe, peste nouă mări și țări”. Aceasta în cadrul unui proces firesc, ca o recunoaștere deplină a unui neîntrecut meșter păstrător și continuator al unor mari comori spirituale ale poporului nostru. Am scris de mai multe ori despre acest meșter și despre măștile și „jucărioarele lui”, și am avut recent prilejul să-l întâlnesc într-o împrejurare scumpă inimii lui și celor care l-au cunoscut și l-au apreciat, și anume în ziua de 11 mai 1972, cînd la sediul Uniunii Artiștilor Plastici din R.S.R. i se decerna „Premiul pentru meșteri populari”, pentru „... contribuția adusă la conservarea și reînnoirea creației în domeniul măștilor populare”. Copleșit de eveniment, de toți cei care voiau să-l întrebe ceva, să-i ia un interviu ori să-l felicite, de la maestrul Corneliu Baba, președintele Juriului de decernare a premiilor, la nu știu care tînăr artist plastic, Moș Pavel, după ce i-am găsit pălăria pe care și-o pierdu-se în acea forfotă, a aflat „mai pe la urmă” timp să stăm mai pe înțelepte de vorbă. Cu vorbă cumpănită, dar înțeleaptă și hîtră ca a unui moldovean care se respectă, Moș Pavel mi-a povestit o seamă de lucruri, de fapte și întâmplări din lunga și dăruita lui viață. Acesta nu-i un interviu, eu am pus întrebările, dar Moș Pavel nu a dat răspuns la ele, ci de fiecare dată el a spus o poveste plină de filcuri și de întâmplări. M-am străduit să le notez cît mai fidel cu putință și să le redau ca atare, cu convingerea că destinul unui asemenea creator de artă populară poate fi la fel de exemplar ca și al alt oricărui maestru al artei.

— Moș Pavel! cînd te-ai născut matală? Și unde te-ai născut?

— Păi, după cîte știu eu, și după cum stă scris, m-am născut în anul 1898, în luna lui decembrie pe ziua de trei. Și m-am născut eu în sat la Nereju, nu la Năruja cum scriu unii, cînd scriu despre mine, și anume în satul care-i zice acum Chiricani, că-i în partea de sus a satului. Așa să știți dumneata și să scrii dacă-ai avea cumva acest gînd.

— De cînd ai început să faci măști?

— Eu n-am început cu a face măști!

— Dar cu ce?

— Eu am început a ciopli, mai întîi de toate!

— Și care au fost primele matală meșteriri adevărate?

— Păi niște jucărele. Adică niște cucii și pupăze de care se făceau pe la noi. Nu erau ale mele mai ceva decît ale altora, dar bunicul le arăta la toți și zicea: „Io-te, bre, ce mai bazagonii face și nepotu ista al meu!” Și bazagoniile mele plăceau la oameni. Așa că treptat, treptat, pe nevădite, am început să lucrez tot felul de cioplituri în lemn, de la jucării la cofeie și la tot felul de donicioare.

Acum a început a-mi arăta mai multe lucruri și a nu mă lăsa să mai lucrez de capul meu, bunicul, cel din partea mamei, pe care îl chema Ion al Mării Ursu. El m-o învățat să aleg lemnul, adică pe cel care-i bun pentru un lucru și de ce anume îi

bun, și pe cel care-i bun pentru altul și de ce anume îi bun acela și nu altul. Apoi m-o învățat cum să cioplesc lemnul ca să fie și cu spor, dar și să nu-l stric degeaba. La fiștecare bucăciică de lemn el m-o învățat să-i aflu rostul.

— Și mata te-ai mulțumit să faci numai așa cum te învăța acel bunic, ori lucrînd mereu lemnul, ai încercat să faci și altceva, ceva cum nu făcea nici bunicul, nici alți meșteri?

— Treaba asta nu a venit așa, deodată. Am făcut o vreme așa cum făcea și mă învăța și bunicul. Acelea erau lucruri care aveau cătare la oameni. Așa se învățaseră ei cu ele, așa le moșteniseră din moși și strămoși, așa le plăcea lor să le aibă pe lângă casa lor. Da eu am mai văzut și altceva. Am văzut că acele donicioare, ori cofeieori mai știu eu ce, dacă erau lucrate mai cu migală, mai cu grijă, nu vorba ceea „numai din bardă și topor” parcă plăceau mai mult, furau mai mult ochii la oameni, mai cu seamă la femeii care ză-

OMUL CARE ÎNCHIPUIE MĂȘTI

boveau cu ochii pe ele și tînjau să le cumpere. Nu mai vorbesc că nu-i om să nu-i placă acele lucruri pe care ai pus cele mai meșterite și frumoase înflorituri. Or eu de mic am avut această plăcere și acest dar de-a pune tot felul de înflorituri pe lucrurile mele.

— Care erau aceste înflorituri? De unde le luai?

— Păi de la bun început mă învățase bunicul. Pe cutare lucru, zicea el, se cuvine să pui asemenea înflorituri, pe aista altele, și tot așa mereu. Eu făceam cum mă învăța el, cum vedeam că fac și alți meșteri, cum erau pe lucruri vechi pe care le moștenisem noi. Da de la o vreme, cum eu lucram numai lucruri migălite, parcă a început să-mi se urască să tot fac mereu numai și numai acele înflorituri. Și nu știu cum am început eu a face și alte înflorituri.

De atunci și pînă în ziua de azi nu m-am lăsat de acest obicei de-a face la fiecare lucru tot alte înflorituri, acele care îmi vin mie atunci în mîntea mea și cred eu c-ar fi cele mai nimerite pentru acel lucru și nu pentru altul.

— Dar măști cînd anume ai început a face?

— Asta mai tîrziu, cam pe cînd mă ridicasem și eu oleacă de flăcău și am început a mă duce cu ceilalți băieți de seama mea cu ursul și capra, cu mascații ori cu alte jocuri. Am început a face măști așa cum se făceau pe la noi. Am văzut cum făcea bunicul și alți uncheși, apoi cum erau și măștile mai vechi pe care le scoteau de prin podurile caselor flăcăii. Da cu vremea am început să fac mai altfel măștile. M-am gîndit că trebuie să le fac în așa fel că dacă trebuie să se sperie lumea de ele apoi atunci să sperie. Am pus la măști tot felul de podoa-be, le-am colorat în fel și chip, de stătea lumea și se uita la ele cu mare mirare. Așa au început flăcăii și chiar oamenii așezați, gospodari în toată firea, să mă roage să fac eu anume măști pentru ei. Și am înțeles eu atunci de ce cer ei asta; pentru că dacă era urs, apoi semăna cu ursul de la băga în spărieți, dacă era vrun arap, apoi te puf-

nea risul și mirarea. Ce mai vorbă, erau de mai mare hazul.

— Dar măști de priveghi cum de te-ai hotărît să faci?

— Păi, măștile aiestea se fac mai rar. Le comandă cei care se duc și fac priveghiul mortului. Aiestea is măști mai scumpe, le faci din lemn, da poți să le faci și din piele de capră ori berbec ori din cirpă, și de aceea oamenii le păstrează și le imprumută unii la alții. Măștile aiestea eu le-am făcut și le fac așa cum am apucat din moși și răs-moși, și, pentru că așa-i datina și altfel nu se poate. Numai că eu le-am mai pus pe ici pe colo cite ceva: o chică mai deasă, o barbă mai lungă, niște ochi mai fioroși, niște dinți mai mari. Asta ca să fie mai sperioase. Tot de asta m-am străduit eu să le colorez cît mai felurit, să prindă ochiul la oameni.

— Dar alte soiuri de măști, în afară de acestea nu mai știi să faci?

— Cum să nu! Mai fac măști de clacă.

— Acestea cum sînt?

— Cam cum sînt cele de la capră, ori de la mascați. Adică, cel mai des și mai des, Moșul și Baba. Aiestea trebuie să fie tare caraghioase, să-i facă pe oameni să ridă.

— De ce?

— Păi cînd se strîng tinerii la vreo clacă, da nu numai tinerii, numai ce apar și acești doi mascați și încep a face tot felul de glume și a spune, cam ce știu ei despre cei de față: care cu care se are bine, care pe care îl are drag, cam cine la cine îi fuge gîndul și inima. Ș-apoi fac și tot felul de năzbîții și spun tot felul de cimilituri și de strigături, cam așa:

„Foaie verde, mălaiaș,

Fuge baba de uncheaș.

Și uncheașul după ea:

—Stăi babă, că ești a mea!”

Și tot așa lucruri de aiestea hazlii ca să meargă treaba mai iute, și să se bucure și veselească și omul.

— Acum mai lucrezi măști, Moș Pavle?

— Lucrez, cum să nu lucrez?! Adică de ce nu aș lucra?

— Și pentru cine anume lucrezi?

— Păi pentru cine am lucrat și pînă acuma. Pentru oamenii din sat, ori din satele megieșe. De vreo zece-doisprezece ani încoace am început a lucra și pentru Muzeu și pentru cooperative. Nu pridipec eu să mai lucrez acuma cite măști mi se cer mereu, ba de Muzeul Satului, ba de tovarășii de la cooperative. Nu mai spun că vin pe la mine, tot felul de lume, scriitori și pictori care-mi cer să le dau măști, se vede că s-o fi dus vestea că mă pricep să le fac. Da eu de unde să le mai dau, că doar am două mîini ca tot omul!

— În afară de matală, din cei tineri, mai face cineva măști, îți continuă cineva meștesugul?

— Așa măști de rînd, de toată mîna, fac mulți, dar mai priceput din toți e un băietan, să aibă vreo 16 ani, și anume Lupășcu Șerban. Și el ca și mine știe a ciopli din lemn tot felul de lucruri și jucării.

— Ce părere ai matală de premiul care ți s-a acordat? Crezi că-l meriți?

— Cum dacă-l meritam?! Păi, dacă nu-l meritam, nu mi-l dădeau, îl dădeau la altul care-l merita. Dar pesemne că l-am meritat eu deadevăratelea. Nu zic, or mai fi și alții care-l merită, dar dacă alegerea a căzut pe mine, eu ce pot zice și ce pot face? Mă bucură, cum să nu mă bucur! Am mai luat eu și alte premii și diplome, au mai și scris oleacă ziarele de mine, dar parcă așa, să fii tu ales cel mai bun dintre toți, din toată țara asta românească, asta e o mare cinste și nu ți-i dat să te întîlnești de multe ori cu ea. Eu cred că prețuirea asta a mea e un fel de-a spune că lucrurile pe care le meșterim noi oamenii din popor spun și ele ceva, își au rostul lor. Așa cum am prețuit eu ce vedeam că au lăsat moșii mei, așa cred că sînt prețuite și lucrurile mele. Așa văd și cred eu. N-am decît părerea de rău că nu mai sînt în anii tinereții și puterii mele ca să mai fac niște lucrăsoare așa cum simt și le știu eu. Dar cît oi trăi, oi lucra. Ce altceva am de făcut pe lumea asta?

Consemnat de Ion TATARU

crochiu

ZBOR ȘI MUCEGAI

Aș vrea un zbor gratuit și pe gratis cu Saint-Exupéry, alături de el, în carlinga scîrțită, bătută în nituri antebelice, slabe, cu ciocanul, pe fugă, într-un hangar cît o hulubărie din dealul violet al Gălății, să fiu secundul aiuritului pilot și deasupra nisipurilor să-i dau cite un pahar de apă rece, brumat.

Mi-am adus aminte de bulgărul de stei care a dărîmat, într-o superbă hirjoană, casa Irinucăi și m-am repezit în dimineața ozaniană să văd ce s-a ales din el: domnea în împărăția ierburilor și ierburile îi stăteau frumos în obraz, crescute din rouă mînoasă și-i biziiau albeinele grase pe la încheieturi, și-l răcorea vîntul dinspre apă, și-l giugiulea pupăza din tirg, de la Neamț.

Dar l-am săltat puțin, cit să intre sub el o fișie de soare: doamne, cit mucagai!

I-am dat brînci la vale.

O, condimentate zboruri către București! Mă trezesc la cinci, cînd soarele e de sticlă, și după gimnastica de învioreare, intru în baia de faianță neagră: totul e strălucitor, de aluminiu și de poliester, aparatul cu lama Wilkinson, pensonul de culoarea vișinei putrede, spray, feon, esență de eucalipt, lavandă triplă...

La aeroport citesc pe o placă de polistiren: Imbrățișați-vă din timp, pentru ca avioanele să poată pleca la ora fixată!

Anunț: azi, postmeridian, săritură cu prăjina de pe un mal pe altul, peste o băltoacă nu cu mult mai mare decît o piscină obișnuită. Cei căzuți în apă vor fi salvați de bărci cu motor.

Jurnal: Unde e paradisul pictat de Mirea, acel Viri cu Dor bucolic și călduț, cu o frumoasă lună nouă și cu un vultur și cu niște fecioare sirene și cu un flăcău tînjind pe o coastă?

Astăzi, la Cumpătul, la cantină au fost servite trei feluri: un antree cu ficat și mult piper, ciorbă țărănească, și, la alegere, gulaș, fricando à la Ștefania, budincă, carne de porc cu varză, pește în sos de vin.

Și peste toate, în sala de mese, aceeași și aceeași pinză, a unui Ștefan Cîlția, zice-se, cu niște zurlii care planează și tot planează...

Puah, ce vulgar!, zice gurmandul.

Dar dintre toate zborurile, cel visat iarăși în noaptea de Sinziene i se păru cel mai teribil. Visase, ca în copilărie, că zboară. Se făcea că se află pe un patinoar, în orașul vechi, acolo unde era, încă dinaintea războiului, o sală de sporturi, o baracă imensă, din birne și scînduri, din care se auzeau foarte bine desfășurările sportive, fără să trebuiască neapărat să intre, se făcea deci că patina, deși nu știuse niciodată să patineze, ci mai degrabă să skieze puțin, și, la un moment dat, de pe luciul gheții, în amurg, se desprinsese și se înălță mai întîi cît baraca, apoi cit dealul Universității, atît cît să vadă din ce în ce mai bine orașul și colinele. Plană și, ceea ce era reconfortant în visul lui, era mulțumirea că se menținea în zbor atît cît voia, deci întreținerea acelei cochetării cu planările de orice fel, dar mai cu seamă acea puțință de a veni prelung spre pămînt, ca la o aterizare și apoi, imediat, o redresare spectaculoasă, fără ca picioarele să atingă pămîntul, dar ca și cum noul impuls de zbor s-ar fi făcut printr-o atingere imperceptibilă.

Vai GHEORGHIU

Ion JALEA:

„HERACLES doborînd Centaurul”

NU ORICINE

Andi ANDRIEȘ

Discutind despre valoare și non-valoare, o anume critică face abstracție uneori de faptul elementar că ea însăși poate fi valoare sau non-valoare.

Clasificând opere și scriitori, alcătuind ierarhii și formulând decizii, unor critici la face plăcere să uite că ei înșiși pot fi subiect de clasificare, nivel de ierarhie, prilej de decizie.

Selecționăm dintre paginile de literatură numai pe cele care ating superlativul omenescului și ale frumosului. Separăm cu calm și discernământ cantitatea apreciabilă de pagini nule.

Există pagini de critică pe care nici o antologie a gândirii nu le-ar refuza. Dar inevitabilul se produce și aici: în preajma lor se nasc destule alte pagini, opace și suficient, foarte îndepărtate de ideea în numele căreia încearcă să profeseze.

Un scriitor slab cedează în cele din urmă, în mod firesc. Neacceptat sau pur și simplu neglijat, el nu are absolut nici o șansă în fața criteriului valoric, a gustului public și a timpului. În schimb, cu totul paradoxal, un critic slab își asumă dreptul la replică fără nici o acoperire și, pînă să fie depistat, emite pe lungimea lui de undă. lansează opinii de care anumite firi mai slabe se pot lăsa influențate.

Un scriitor mediocru se oferă consumului literar, se lasă judecat cu mai mult sau mai puțină docilitate și nu poate spera, prin absurd, decât într-o glorie conjuncturală.

Mediocritatea critică e mult mai periculoasă, incomparabil mai nocivă. Ea poate ataca Valoarea (faptul mi se pare monstruos!), o poate submina, o poate periclita la un moment dat. Mediocritatea critică poate avea izbucniri acute capabile să creeze atmosferă și să deregleze pentru un timp sistemele de apreciere intimă ale publicului.

Lipsa de originalitate, de invenție, marchează nu odată scrierile beletristice. Asta nu se poate ascunde, nici o mască din lume nu poate preface ceea ce autorul a făcut. Dar lipsa de originalitate bintuie și prin teroriile sacre ale criticii. Fatal — trebuie să ne gândim din cînd în cînd și la asta.

Critica, suprema judecată de valoare, înalta curte neiertătoare și demnă, suportă adesea prezența unor magistrați travestii, goi pușcă sub toga lor de împrumut și mult prea largă.

În fața literaturii, critica trebuie să aibă neapărat altitudinea corespunzătoare, morală și profesională. Cu alte cuvinte, un față-n față necesar, o echitate a dimensiunilor. Critica mare poate judeca orice la nivelul ei și de la ei în jos. Critica mică nu trebuie nici într-un caz să capete permisiunea de a-și depăși nivelul.

Nu-i apăr pe scriitorii lipsiți de valoare. Ducă-și crucea non-talentului lor. Nu fac decât să mă descopăr plin de respect în fața marilor critici. Pentru că nu oricine poate fi judecătorul altora.

A FI PROFESOR

V. PAVELCU

În încercarea de a ne preciza imaginea ritmului în progresul științific, tehnic, economic și cultural al societății contemporane, ni se oferă astăzi următoarele cifre: trei ani ai dezvoltării sociale de azi fac cît 30 de ani din jurul anului 1900, cît 300 de ani din timpul lui Newton și 3000 de ani din era cavernelor.

Aceasta înseamnă că muncitorul, agricultorul, intelectualul de azi, diferă considerabil de oamenii muncii de ieri, și este firesc ca, în contextul unor noi sisteme social-politice, economice și culturale, întregul sistem de învățămînt să tindă spre o restructurare pe baza unor noi principii și finalități. Statutul, profilul psiho-social al profesorului este menit să răspundă azi unor noi solicitări sociale, unor noi imperative, să-și asume noi responsabilități.

Noua etapă a dezvoltării noastre socialiste multilaterale impune reforme în învățămînt și mutații în conștiința profesională a profesorului. Școala are prin excelență menirea de a transmite noilor generații patrimoniul experienței, al „eredității” sociale. Conținutul și modalitatea acestei transmisiuni se conturează astăzi într-o structură nouă.

Prin importanța acordată transmișiei verbale a informației, învățămîntul tradițional a îndepărtat școala de viață, teoria de practică, ideea de acțiune. A ști înseamnă a face. Dacă ideea nu este o interiorizare a acțiunii, ea rămîne o imprimare sterilă. Introducerea atelierului în școală, a practicii productive sînt măsuri cu scopul de a realiza sudura necesară a școlii cu viața, a ideii cu acțiunea, lărgind astfel semnificația noțiunii de educație. Personajul de la catedră și mediatorul între manual și elev devine mesager al problemelor complexe, actuale și imperioase ale vieții.

Corelată cu direcțiile fundamentale amintite se impune o altă notă importantă a etapei revoluționare a școlii. „Magistrocentrismul” de ieri face loc „puerocentrismului”. În trecut profesorul era transmițătorul informațiilor și normelor de gândire și acțiune; elevul era subordonat acestei instanțe supreme. Astăzi, profesorul devine călăuzitor, factor dinamogenic al formării elevului. Metoda învățării și educației în grupuri mici se impune tot mai mult. Elevul este pus în situația de a descoperi și rezolva probleme, iar profesorul creează condițiile necesare pentru această muncă independentă. Laboratoarele și practica în producție ocupă în învățămînt locul întii față de lecție.

Lărgirea orizontului de preocupări educative în afară de școală, în societate și în familie, impune profesorului o pregătire de natură sociologică și psihosociologică, iar pedocentrismul școlii de azi îl obligă la adoptarea unei viziuni genetice a personalității, la cunoașterea psihologiei copilului și adolescentului.

Mijloacele de educație depășesc astăzi cu mult vehiculul verbal. Metodele audio-vizuale readuc abstracțiunea la un contact cu realitatea concretă. Legendarul Anteu își împropătează forțele prin atingerea cu Pămîntul.

Se cere semnalat încă un aspect important al școlii de azi. Ritmul accelerat, în progresie geometrică, al evoluției ne face să fim mult mai atenți asupra viitorului. Dacă cu cîteva decenii în urmă școala își putea exercita activitatea în vechile tipare,

(continuare în pag. 11)

Mășina în care se afla Vasiliu alergă multă vreme cu viteză maximă, fără ca locotenentul să știe ce se petrece cu el. Se trezi într-un târziu și-și dădu seama că se află într-o încăpăre cu aer stătut, îmbăcșit de fum de tutun. Simțea în juru-i respirația mai multor persoane, dar nu vedea nimic, căci asupra lui era îndreptată lumina unui reflector puternic. Vru să se ridice, dar constată imediat că e legat de fotoliu. Iși pipăi repede și îngrijorat buzunarul de la piept unde știa că are banda de magnetofon: nu mai era acolo; nici pistolul în buzunarul de la spate. Cineva rise răgușit și batjocoritor de graba cu care-și pipăia buzunarele.

— Cum te simți, locotenente? — îl întreabă cel cu vocea răgușită, după ce termină de ris.

Vasiliu nu se grăbi să răspundă; încă nu se dezmeticise bine și, cu toate că-și dădea seama ce i se întimplă, nu putea face o legătură prea clară între gîndurile care-l circulau prin cap cu o viteză fantastică. Chipuri cunoscute se succedau ca pe o peliculă cinematografică: colonelului Stoian, dîndu-i indicații severe asupra cazului Barna, Ovidiu Morărescu servindu-l cu o vișnată prea dulce, doi copii care-l urmăreau pe o străduță în pantă... și acest reflector orbitor... și vocea asta neprietenosă... și respirațiile fierbinți pe care le simțea în jurul lui.

— Vreau un pahar cu apă! — zise el la întimplare și, ca și cum cei din jur s-ar fi așteptat la asta, în clipa următoare cineva îi aruncă în față apa rece dintr-un pahar. Nu reușise să vadă decât o mîna — i se păruse destul de fină — care aruncînd apa, trecuse o clipă prin fascicolul de raze. Se simți înviorat: reuși să-și adune gîndurile și se sperie cînd, în sfîrșit, își dădu seama foarte limpede în ce situație se află. Nu i se mai întimplase așa ceva. Iși aduse pe loc aminte—ca și cum ar fi apăsător pe un buton special al memoriei — lecțiile maiorului Faur despre posibilitățile de ieșire din asemenea situații. Era de finut minte (asta se sublinia cu două linii pe caietul de elev) că odată ajuns în mîinile dușmanului, prima sarcină este să afli despre el cît mai multe cu putință și să îmbini tentativa de a scăpa cu încercarea de a-i înțelege scopul și mijloacele. Se hotărî așadar să fie calm, să aștepte, să-l lase pe el să atace, să studieze cu grijă fiecare întrebare ce i se va pune și să cîntărească răspunsurile.

— Și zi... ai preluat cazul Barna, locotenente. Bravo! E un caz frumos. Asa le ziceți voi, nu? cazuri frumoase.

De vreme ce vorbește același pentru a doua oară, fără ca nimeni să-l întrerupă, înseamnă că el e șeful, gîndi Vasiliu. Asupra lui, deci, toată atenția. Voce puțin răgușită, dar plăcută, de bariton; răgușeala era, desigur de factură tabacică. E sigur că fumează mult și numai țigări foarte tari. Locotenentul își aduse aminte de exercițiile de computere din imaginație a unei figuri după caracteristicile vocii. Din zece cazuri îi reușeau doar două-trei, dar Faur spunea că este foarte bine. Așadar, omul care îi stătea în față, dar căruia nu-i putea vedea chipul trebuie să fie un bărbat aspru, aproape de 50 de ani, cu păr de culoare închisă, „just beginning to go grey” își aminti expresia care îi plăcea profesoarei de engleză și pe care îl pusese s-o scrie de 25 de ori pentru că nu o reținuse. Nu se poate să nu fie cu fața măslinită și cu tenul foarte bine întreținut (La ipoteza aceasta îl conduse și mîna fină pe care o zărise o clipă în fascicolul de raze). Deci avea a face cu un rafinat și asta îl îngrijoră. Iși dovedise de multe ori iscusința în rezolvarea unor cazuri grele, ieșise din situații complicate, dar de cele mai multe ori avusese adversarul în față, puțindu-l studia, ghicindu-i intențiile, investindu-i capacitatea de luptă — fizică și spirituală — și deci adevîndu-și mijloacele și tactica Acum însă trebuia doar să-l bănuie pe cel din față lui, să și-l imagineze. Ceru mai întîi să fie dezlegat, pretinzînd că demnita-

tea lui nu-i îngăduie să ducă tratative în timp ce e legat de scaun ca un lemn. Ii asigură că nu va deschide gura decât dacă e tratat omenește.

Aceeași mîna fină, trecînd iarăși o frîntură de secundă prin fascicolul de raze, făcu semn și cineva cu brațe vînjoase îl dezlegă. Mijlocul îi era amorțit din cauza strînsorii, dar nu-i dădu atenție. Se îndreptă și se așeză mai comod în scaun, deși acesta era dintr-un lemn ordinar, un fel de stănoagă incomodă și noduroasă, care-ți rupe oasele. „Scaunul acesta, își zise Vasiliu, nu poate fi într-o casă prea luxosă”. Instinctiv „pipăi” cu pantoiful pardoseala să-i afle calitatea și constată că și acesta, ca și scaunul, era din lemn ordinar. „M-au scos din oraș”, gîndi locotenentul; sînt undeva într-o sură la țară, sau într-o moară părăsită. Știa tactica „clientilor” de a folosi clădiri părăsite în

tr-o situație foarte dificilă. Aștia sînt în stare de orice. Instinctiv controlă dacă obișnuita fiolă „de salvare” se află la locul ei și batista cu antidotul — în buzunarul de la piept. Dusese mîna așa de repede spre buzunar, încît omul din față lui întinsese pistolul și-l somă. Se jenă însă de gest:

— Scuză-mă, locotenente, doar știam că nu ești înarmat.

— Dar ce-ați crezut? Voiam să-mi suflu nasul. Imi permiteți?

— Te rog.

Vasiliu scoase batista și-și suflă nasul, după care se simți grozav de liniștit. Rafinatul își dete seama imediat și observă ironic:

— Se vede că suflatul nasului e la dumneata un gest esențial. Te-ai schimbat în bine după ce l-ai făcut.

— Fiecare om are un gest esențial după care se simte foar-

CAPTIV

cîmp sau la marginea unor așezări. Mai avansă o ipoteză legată de această ultimă constatare: înseamnă că onorabili nu sînt stabili (asemenea lăcașuri sînt folosite de obicei pentru rezolvări de cazuri scurte; cîteva ore și gata). Deci „amicii” nu vor putea rămîne prea mult aici. În concluzie, trebuie tras de timp ca să li se încurce socotelile. Era foarte mîndru de asemenea raționamente și în ciuda necazului în care se afla, zîmbi la gîndul că Stoian va ști de ele și că le va prețui. Așadar, tactica, deocamdată: trasul de timp.

— Zîmbești foarte plăcut, locotenente! — îi zise răgușitul Cărui gînd i-ai zîmbit? Pentru că nu-mi închipui că un om sever ca dumneata poate zîmbi pe gratis, ca un filfizon la fotograf.

— Am și eu gîndurile mele secrete, îl necăji Vasiliu.

— Nu ni le spui și nouă? Să zîmbim împreună.

— Dacă insistăți... Mă gîndeam că n-o să putem rămîne multă vreme în șura asta, deși sîntem electrificați.

Simți clipa de tăcere încurcată a rafinatului și graba cu care voi s-o acopere („Îmi insultă locuința, locotenente!”). Deci nimerise în plin: se afla într-o sură. Și încă undeva aproximativ aproape de o cale ferată; foarte vag auzise șuieratul unei locomotive. Dar cîte șure părăsite și cîte linii de cale ferată nu sînt? Cercetă în memorie terenul pe o rază de 50 km. de orașul său — îl cunoștea foarte bine — și nu găsi nici un reper ca cele căutate. Asta înseamnă că l-au dus mai departe. Vocea răgușită și totuși plăcută a celui din față lui reluă discuția; e drept foarte convențional și foarte pe departe („Se păzește să nu-i ghicesc intențiile”, gîndi Vasiliu).

— Dar nu ne întrebi de ce te-am adus aici, omule?

— Nu. Îmi spuneți voi singuri.

— Mda... sigur, sigur. O să-ți spunem și încă fără întîrziere. E vorba de cazul Barna. Dumneata și Morărescu vă ocupați de el. Asta știu. Morărescu ne-a scăpat, dar ești bun și dumneata la nevoie. Am ascultat banda de magnetofon și n-am ajuns la cine știe ce concluzii. Observi ce deschis îți vorbești? Adică nu ascund că n-am pus încă mîna pe firul de care am nevoie. Dacă îți-aș spune că am pus, nu m-ai crede, că doar nu ești copil, așa că mai bine îți vorbesc deschis. Firul acesta trebuie să-l aflui de la dumneata, prin orice mijloace. Și te asigur locotenente, că nu vom ieși de aici pînă ce nu-l aflui.

Parcă abia acum își dădu seama că se află într-adevăr în-

te bine. Gestul meu e suflatul nasului.

— Hm... să trecem mai departe. Deci, domnule locotenent, ce știi dumneata despre cazul Barna?

— Nimic. Ce să știu? În afara faptului că Barna e mort, nu mai știu nimic.

— Unde ați ajuns cu cercetările? Ce concluzii ați tras?

Vasiliu nu răspunde. Tactica trasului de timp îl obliga să-l determine pe celălalt să repete întrebările. După ce întrebarea fu rostită a doua oară, evident pe un ton mai aspru, cu ușoare semne de enervare, locotenentul se hotărî să răspundă:

— Cazul Barna mă depășește. Nu mă ocup eu de el. Ați dat greș dacă pentru asta m-ați sechestra.

Mîna fină izbi în masă. După sunet, Vasiliu constată că și masa e masivă și de proastă calitate.

— Știu că vrei să mă scoți din sărite, dar n-o să-ți meargă. Ai să spui imediat. Am eu metode să te conving, deși prefer discuția elevată, nu procedeele dure. Să nu-mi reproșezi, căci dumneata alegi mijloacele.

Mîna fină făcu din nou un semn și omul vînjos îl imobiliză, în timp ce în fascicolul Iluminos intrară mîinile unei femei cu o seringă pregătită să-l injecteze.

— Ce dracu vor fi avînd aștia în seringă? se întrebă Vasiliu, rememorînd în viteză toate posibilitățile de drogare pe care le învățase. Culmea este că mai avu timp să constate ce frumos e să stai într-o bancă de școală și să le înveți și ce dificil e cînd te afli față-n față cu situațiile concrete. Femeia îi scoase cămașa din pantaloni și era gata să-l înțepe sub piept.

— Vă spun, urlă Vasiliu, salvîndu-se în ultima secundă.

Se gîndi că e momentul să folosească „fiolă de salvare”, dar își reveni, amintindu-și vorbele maiorului Faur: „Înainte de a te salva, încearcă să afli cît mai multe despre adversar”. Ori el nu aflase aproape nimic. Nu știa decât că există cineva care se interesează de cazul Barna, dar de ce? Ce vor să știe, ce-i interesează? Hotărî să întindă lucrurile cît va fi cu putință.

— Vă spun, repetă el. În fond nu știa ce să le spună. Discuțiile lui cu Morărescu fuseseră sumare. Ce știa el era înregistrat pe bandă și bandiții au ascultat-o desigur. O idee îi încolți totuși în minte. Este o bucată de bandă pe care el nu a ascultat-o: reconstituirea vizitei lui Barna la laborator, adică exact unde ajunsesse cu Morărescu în clipa cînd colonelul Stoian l-a sunat pe căpitan. Dacă

pe această porțiune de bandă există ceva din care se pot trage unele concluzii? Trebuia s-o asculte număidecît.

— Ei, vorbește, îl îndemnă blind-ironic rafinatul.

— Ceea ce vreau să vă spun — zise — e legat de banda de magnetofon. Vă propun s-o puneți și să ascultați împreună. Altfel nu veți înțelege ce vreau să spun.

— Știu banda, doar nu-ți închipui că n-am ascultat-o!

— Bineînțeles. Și totuși nu pot vorbi decît în strînsă legătură cu banda și mai ales cu partea finală. Vă rog s-o puneți de la scena cu Barna.

Șeful cu mîini fine ezită, încercă să pătrundă intențiile locotenentului, dar nu avu încotro și se hotărî să reia ascultarea benzii. Făcu semn și îndată cineva aduse magnetofonul și-l porni. Era interogatoriul Violetei Teodorescu. Acum, cînd o

ajunsesse să le știe pe de rost; uneori închidea ochii și-o asculta, îi plăcea așa s-o asculte numai și s-o vadă în gînd, în alte situații decît cele de pe scenă de care ajunsesse să se plictisească. E nedrept, își zicea el cîte o dată, e nedrept ca eu să viu aici de zeci de ori numai pentru ea și ea habar să nu aibă. Se hotărîse în cîteva rînduri s-o aștepte la sfîrșitul spectacolului, să-i vorbească, să-i spună cît o admiră și cum vine pentru ea la teatru... Toate hotărîrile se spulberau însă îndată ce cădea cortina pe ultima replică și el pleca timid și cuminte ca un școlar, cu gînd că data viitoare va fi mai curajos și sigur o va aștepta la sfîrșitul spectacolului, dacă nu cumva va merge chiar la cabina ei să-i ducă un braț de flori. Dar deși hotărîse asta de vreo zece ori, nu ajunsesse s-o facă niciodată. Fericii cei timizi, că a lor va fi... Parafrazînd

— „Și excludeți posibilitatea unei înțelegeri anterioare?” — insistă Morărescu.

— „Între cine?” — fu nedumerită Violeta Teodorescu.

— „De pildă, între Barna și soția lui. Sau, de ce nu? — între Barna și dumneavoastră”.

Violeta Teodorescu se tulbură. Vocea începu să-i tremure și era gata să izbucnească în plîns:

— „Vă mărturisesc, domnule, că sub aceste permanente amenințări și suspiciuni nu voi rezista multă vreme. Am consimțit să vă stau la dispoziție cu tot ce știu, dar dacă...”

— „Domnule, dar asta nu mai e reconstituire” — răbufni și Costescu, pe care îl deranja grozav intreruperile. „Lasă-ne fratele să ne spunem rolurile, altfel nu mai ajungem niciodată la capăt!”

— „Da, așa este”, recunosc Morărescu. „N-am să mai întreprind scuzăți-mă, domnișoară, aveți dreptate și dumneavoastră ca și partenerul dv. Să mergem mai departe. Tovarășe maior, de la replica „Mă bucur că vă găsec...”

— „Mă bucur că vă găsec o dată în relăche! — reluă Barna-Costescu. Înseamnă că nu sînt complet lipsit de noroc”.

— „Cine ți-a dat voie să intri?! — îl întimpină vocea supărată și surprinsă a Soniei.

— „Am oamenii mei; paznicul mi-e îndatorat pînă peste cap. Sărut mîna, Sonia, sărut mîinile domnișoară”.

— „Mi se pare că v-am mai făcut cunoștință. E colaboratoarea mea cea mai apropiată, domnișoara Violeta Teodorescu. Uită-te bine la ea, că nu vezi la tot pasul o femeie atît de drăguță”.

— „Soția mea îmi ghicește întotdeauna gîndurile; tocmai mă pregăteam să vă fac acest compliment, dar acum sigur că nu mai are valoare de inedit. Decît poate dacă înlocuiesc termenul drăguță cu... incântătoare”.

— „Vai, domnule doctor, dar sînteți prea amabil” — ripostă slab Violeta Teodorescu. „Cred că am roșit, simt cum îmi ard obraji”.

— „E adevărat, dar asta vă sporește frumusețea”.

Vasilii gîndi că dacă vocea lui Barna ar fi fost tot așa de unsoasă ca lui Costescu fata nu i-ar fi acceptat niciodată curtea. Dar se vede că Barna va fi fost un bărbat plăcut. Încercă deci să suprapună, în gînd, peste imaginea cam buhăită a maiorului, un chip de bărbat frumos, voinic și elegant și îl găsi atît de bine încît îi plăcu și lui. I se păru că astfel înțelege mai ușor afecțiunea Violetei Teodorescu pentru Barna, căci, deocamdată, accepta ipoteza iubirii sincere a fetei și deci a nevinovăției ei.

Vocea lui Morărescu interveni din nou, ceea ce — într-adevăr — reducea din interesul scenei, îi altera cursivitatea:

— „Dacă am reținut bine declarația dumneavoastră, domnișoară Teodorescu, în timp ce discuția dv. cu Barna a ajuns în acest punct, doamna Sonia Barna a dispărut de pe terasă. Vă mențineți declarația?”

— „Da, Sonia s-a dus după cafele; obișnuiam să bem o cafea, în aceste scurte pauze și acum era și un musafir care trebuia tratat...”

— „Bine, vom reveni. Continuați. Deci dumneata și Barna ați rămas singuri pe terasă. Tovarășe maior, vă rog...”

Costescu făcu o pauză, răsfoi niște hîrtii (Vasilii deduse că maiorul nu și-a învățat rolul și că deci îl citește), tuși scurt și reluă:

— „Ascultă, Violeta, profit că am rămas singuri și te rog să nu mai faci țîmpenii!”

— „Ce țîmpenii?” se miră fata.

— „Ți-am mai atras atenția că te expui fără nici un rost. Ce dumnezeu, nu poți fi mai prudentă, nu poți păstra o taină? De ce cauți cu tot dinadinsul să te dai și să mă dai în spectacol?”

— „Nu-mi pasă! Dacă tu mă iubești într-adevăr, nu-mi mai pasă de nimic...”

Violeta Teodorescu izbucni în plîns. Banda se derula încet reproducînd suspinele ei scăpate efortului de a se abține. „Fata asta ori e mare actriță — gîndi Vasilii — ori e teribil de afectată de caz”. Deși foarte hotărî

rit să urmeze, deocamdată, ipoteza a doua, Vasilii știa că va avea greutăți cu ea. Uneori e mai greu să dovedești nevinovăția cuiva decît culpa. Dar dacă Violeta Teodorescu e o vinovată extrem de rafinată și de bună actriță? Iată un lucru la care va trebui să meditez foarte mult. Asta însă mai tîrziu. Deocamdată avea în față adversari mai periculoși. Ei se distrau acum ascultînd suspinele fetei. Șeful observă chiar că aceasta joacă un teatru perfect.

— O cunoști? — îl întrebă el pe locotenent.

— Da — răspuse acesta, am văzut-o de cîteva ori.

— Și ce părere ai despre ea?

— Încă nu am o părere precis formulată. Dibui.

— Să-ți spun eu — se oferii galant Șeful cu mîini fine. Vă duce de nas. Se smiorcăie ca o jună dezvirginată și voi stați și-o compătimitiți! De ce n-o strîngeți cu ușa?! Să spună și laptele care l-a...

— O s-o strîngeți voi, dacă vă va pica în mîna, zîmbi ironic Vasilii.

Șeful izbi iar cu pumnul în masa tare ca un trunchi:

— Bravo, locotenente, ne-ai dat o idee formidabilă. Dacă aș fi sentimental, ar trebui să te sărut pentru asta.

— Pot să știu ce idee v-am dat? — încercă Vasilii a se preface nepăsător. În realitate, îl încerca o anume grijă: dacă n-a fost suficient de prudent, dacă într-adevăr le dăduse o idee.

— Ai să afli îndată. Acum să terminăm cercul ăsta și să-mi spui ceea ce ai promis că-mi spui.

Derulă banda cu suspinele Violetei Teodorescu și vocea căpitănelui Ovidiu Morărescu, calmă și compătimitoare se auzi din nou:

— „Vă înțeleg, domnișoară și iertați-mă că vă cer să retrăiți aceste scene care vă răscolesc desigur, dar cu toate că văd ce greu vă vine, vă rog să mergem mai departe...”

— „Scuză-mă, căpitane! Am terminat. Pot să reiau”.

— „Reluați de la replica: — Nu-mi pasă! Dacă tu mă iubești...”

Violeta Teodorescu reluă cu mai multă siguranță în glas: plînsul a ajutat-o să se descarcă, să se elibereze de emoție:

— „Nu-mi pasă! Dacă tu mă iubești într-adevăr, nu-mi mai pasă de nimic. De ce să tănuim o iubire atît de sinceră?!”

— „Lasă teribilismele astea de fetișcană naivă! Dacă vrei să fie ceva durabil, ai răbdare, mai ai un pic de răbdare”

— „Grig, am impresia că ție ți-e frică de toată povestea asta. Dacă ți-e frică, dacă-ți încurcă treburile și interesele...”

— „Nu fi copil, Viola, și nu mă necăji! Nu-mi încurcă treburile și nici n-are de ce să-mi fie frică. Dar trebuie să rămînem lucizi, ce dumnezeu?! Nu sîntem adolescenți. Avem de salvat situații, de aranjat lucruri importante și pe urmă nu ne rămîne decît să ne arătăm lumii așa cum sîntem”.

— Ce înțelegi prin „așa cum sîntem”, Grig?”

— „Așa cum sîntem, adică frumoși, inteligenți și îndrăgostiți pînă peste cap”.

Vasilii, mereu călcat pe nervi de vocea lui Costescu și de imaginea lui inadecvată unei asemenea situații, făcea mereu efortul să le înlocuiască — pentru frumusețea scenei — cu vocea și imaginea lui Barna. Nu înțelegea de ce, dar bărbatul acesta pe care nu-l cunoscuse niciodată îi făcuse o foarte bună impresie. Ceea ce nu-l împiedica însă să asculte și să judece cu toată răceala ceea ce-i spunea fetei:

— „Așadar, răbdare fetița mea. Încă puțin și pe urmă vom fi fericitiți, mai fericitiți decît îți poți închipui”.

— „Aici urmează o sărutare!” — se auzi vocea lui Costescu trădîndu-i indecizia, dar și o anume poftă elementară. Morărescu îi ceru să respecte întocmai scenariul reconstituirii.

— „Atunci trebuie să vă sărut, domnișoară. Așa scrie, uitați-vă: privește în stînga și-n dreapta să mă asigur că nu vine Sonia și vă sărut. Scuzăți-mă!”

— „Gata, tovarășe maior!” — se auzi din nou Morărescu după cîteva clipe. „Este o sărutare

rîntă, gîndiți-vă că Sonia Barna poate intra dintr-o clipă în alta”.

— „Da”, zise Costescu satisfăcut și intră din nou în rolul lui Barna. „Mi se pare că vine Sonia. Promite-mi că ai înțeles exact tot ce ți-am spus și că ai să fii cuminte!”

— „Bine, Grig, bine”.

— „Așa. Cu asta sper că am terminat. Acum pentru diseară Am reținut camera noastră la Runca. Te aștept la 10.”

— Am să fiu punctuală.

Și pentru că Sonia tocmai intră cu cafelele, Violeta continuă o imaginară discuție cu Barna:

— „Atmosfera e foarte încărcată și oarecum toxică: așa că ne îngăduim la trei ore o dată, zece minute de aer curat”.

— „În care, bineînțeles, fumați”, rîse Barna.

— „Și bem cafele”, adăuga Sonia, punînd tava pe masa de nuiiele care, împreună cu patru fotolii elegant împletite formau mobila terasei.

— „Mulțumesc, Sonia, ești foarte drăguță, chiar doream o cafea. Să știi că ai o colegă pur și simplu încântătoare. Adineori am folosit termenul din poliție — scuzăți-mă, domnișoară, că sînt sincer — acum însă îl folosesc cu sentimentul că este un adjectiv de-a dreptul inseparabil de persoana dumneavoastră”.

— „Fii atentă, Violeta! Bărbații nu fac niciodată pe gratis asemenea complimente. Te astgur că așteaptă ceva în schimb”.

— „Ești rea, Sonia, dacă nu glumești...”

— „Înterupeți, vă rog!” — strigă aproape Morărescu. „De aici încolo nu mai e nimic interesant. Vă mulțumesc domnișoară Copa. Vă mulțumesc, tovarășe maior, și vă rog să mă lăsați singur cu Violeta Teodorescu!”

Se auziră pașii celor care plecau și ușa trîntită, apoi banda curse cîteva clipe în gol.

— „Două lucruri aș vrea să lămurim împreună, domnișoară”, începu tacticos Morărescu, după ce se așeză într-un fotoliu de nuiiele care scrișii foarte tare.

— „Nu mai pot, vă rog să mă înțelegeți, nu mai pot! Să lăsam pe mîine, vă implor!”

— „Încă un efort, domnișoară, încercați să mai faceți un efort. Vă promit că voi fi foarte scurt. Deci să lămurim două lucruri. Două pentru dumneavoastră, căci pentru mine ele sînt foarte strîns legate în unul singur”.

Morărescu făcu o pauză și locotenentul înțelese că el aștepta confirmarea fetei. Fata însă tăcea așa că se văzu nevoit să continue fără incuviințarea ei

— „Fiți amabilă, domnișoară, și spuneți-mi: de ce credeți că a venit Barna la laborator în ziua aceea?”

— „Nu înțeleg? Păi toată discuția care a avut loc nu v-a lămurit?!”

— „Să presupunem că discuția cu dv. a fost doar un pretext și că scopul vizitei lui ar fi fost altul, pe care eu nu-l știu. M-ați putea ajuta să-l aflui? Ați putea găsi — admițînd ideea mea că discuția cu dv. a fost un pretext — ați putea găsi sau măcar bănui o altă explicație?”

— „Nu și refuz să cred altceva decît ceea ce a fost în realitate. Grig era foarte nervos pentru un gest al meu din ajun. Eram la o recepție la filiala Academiei și — supărată că refuza să se afiseze cu mine — m-am dus și l-am luat de braț tocmai cînd stătea de vorbă cu rectorul Institutului de medicină, șeful lui direct”.

— „Și nu vă putea face reproșul în una din întîlnirile dv. de la camping?”

— „Ba da, dar probabil nu s-a putut abține”.

— „Deci altă explicație nu găsiți?”

— „Nu, și refuz să mă gîndesc că ar putea exista”.

Era în tonul ei o anume fermitate care îl făcu pe Vasilii s-o admire, fără să-și dea seama exact dacă pentru credința ei în bărbatul iubit sau pentru capacitatea de a nu se trăda — în cazul în care ar fi vinovată.

— Nu reușește prea mare lucru colegul dumitale — rîse batjocoritor Șeful cu mîini fine. Am impresia că fata asta îl duce de nas.

— „Și excludeți posibilitatea unei înțelegeri anterioare?” — insistă Morărescu.

— „Între cine?” — fu nedumerită Violeta Teodorescu.

— „De pildă, între Barna și soția lui. Sau, de ce nu? — între Barna și dumneavoastră”.

Violeta Teodorescu se tulbură. Vocea începu să-i tremure și era gata să izbucnească în plîns:

— „Vă mărturisesc, domnule, că sub aceste permanente amenințări și suspiciuni nu voi rezista multă vreme. Am consimțit să vă stau la dispoziție cu tot ce știu, dar dacă...”

— „Domnule, dar asta nu mai e reconstituire” — răbufni și Costescu, pe care îl deranja grozav intreruperile. „Lasă-ne fratele să ne spunem rolurile, altfel nu mai ajungem niciodată la capăt!”

— „Da, așa este”, recunosc Morărescu. „N-am să mai întreprind scuzăți-mă, domnișoară, aveți dreptate și dumneavoastră ca și partenerul dv. Să mergem mai departe. Tovarășe maior, de la replica „Mă bucur că vă găsec...”

— „Mă bucur că vă găsec o dată în relăche! — reluă Barna-Costescu. Înseamnă că nu sînt complet lipsit de noroc”.

— „Cine ți-a dat voie să intri?! — îl întimpină vocea supărată și surprinsă a Soniei.

— „Am oamenii mei; paznicul mi-e îndatorat pînă peste cap. Sărut mîna, Sonia, sărut mîinile domnișoară”.

— „Mi se pare că v-am mai făcut cunoștință. E colaboratoarea mea cea mai apropiată, domnișoara Violeta Teodorescu. Uită-te bine la ea, că nu vezi la tot pasul o femeie atît de drăguță”.

— „Soția mea îmi ghicește întotdeauna gîndurile; tocmai mă pregăteam să vă fac acest compliment, dar acum sigur că nu mai are valoare de inedit. Decît poate dacă înlocuiesc termenul drăguță cu... incântătoare”.

— „Vai, domnule doctor, dar sînteți prea amabil” — ripostă slab Violeta Teodorescu. „Cred că am roșit, simt cum îmi ard obraji”.

— „E adevărat, dar asta vă sporește frumusețea”.

Vasilii gîndi că dacă vocea lui Barna ar fi fost tot așa de unsoasă ca lui Costescu fata nu i-ar fi acceptat niciodată curtea. Dar se vede că Barna va fi fost un bărbat plăcut. Încercă deci să suprapună, în gînd, peste imaginea cam buhăită a maiorului, un chip de bărbat frumos, voinic și elegant și îl găsi atît de bine încît îi plăcu și lui. I se păru că astfel înțelege mai ușor afecțiunea Violetei Teodorescu pentru Barna, căci, deocamdată, accepta ipoteza iubirii sincere a fetei și deci a nevinovăției ei.

Vocea lui Morărescu interveni din nou, ceea ce — într-adevăr — reducea din interesul scenei, îi altera cursivitatea:

— „Dacă am reținut bine declarația dumneavoastră, domnișoară Teodorescu, în timp ce discuția dv. cu Barna a ajuns în acest punct, doamna Sonia Barna a dispărut de pe terasă. Vă mențineți declarația?”

— „Da, Sonia s-a dus după cafele; obișnuiam să bem o cafea, în aceste scurte pauze și acum era și un musafir care trebuia tratat...”

— „Bine, vom reveni. Continuați. Deci dumneata și Barna ați rămas singuri pe terasă. Tovarășe maior, vă rog...”

Costescu făcu o pauză, răsfoi niște hîrtii (Vasilii deduse că maiorul nu și-a învățat rolul și că deci îl citește), tuși scurt și reluă:

— „Ascultă, Violeta, profit că am rămas singuri și te rog să nu mai faci țîmpenii!”

— „Ce țîmpenii?” se miră fata.

— „Ți-am mai atras atenția că te expui fără nici un rost. Ce dumnezeu, nu poți fi mai prudentă, nu poți păstra o taină? De ce cauți cu tot dinadinsul să te dai și să mă dai în spectacol?”

— „Nu-mi pasă! Dacă tu mă iubești într-adevăr, nu-mi mai pasă de nimic...”

Violeta Teodorescu izbucni în plîns. Banda se derula încet reproducînd suspinele ei scăpate efortului de a se abține. „Fata asta ori e mare actriță — gîndi Vasilii — ori e teribil de afectată de caz”. Deși foarte hotărî

fragment de roman de ȘTEFAN OPREA

auzea pentru a doua oară, lui Vasilii i se păru foarte tulburată, îndurerată chiar și-și zise că ar fi posibil ca fata aceasta să fie nevinovată și să-l fi iubit cu adevărat pe cel care a fost Barna. Ii conveni și faptul că banda fusese pusă de la început, deși el nu voia să asculte decît partea finală; pînă va ajunge la secvența reconstituirii vizitei lui Barna la laborator, va trece exact o oră; o oră în care el va avea timp să gîndească, să caute soluții pentru o ieșire din situație cît mai în favoarea sa. Il supăra numai reflectorul care era îndreptat asupra-i și care îl împiedica să vadă ceva în jur. Pe deasupra, lumina puternică îi provoca o sîcîitoare durere de cap. Dar totul era suportabil, iar timpul trecea și asta îi producea o mare mulțumire.

Ca și cum i-ar fi înțeles gîndul, șeful cu mîini fine porunci să se pună banda de acolo de unde ceruse Vasilii, adică de la reconstituirea vizitei lui Barna la laborator. Așadar, omul se grăbește, gîndi Vasilii și regretă că n-a cerut de la început să asculte toată banda. Nu mai putea reveni însă, căci adversarul și-ar fi dat seama de jocul lui, așa că lăsa lucrurile să curgă normal. Regretă numai ora pe care n-a reușit s-o adauge tacticii lui în privința timpului. Era însă teribil de curios să asculte banda al cărei interes sporise acum de zece ori. Spera să afle lucruri noi pe care Morărescu nu reușise să i le spună. Spera, totodată, să găsească o soluție nouă izvorîtă din situațiile reconstituite pe bandă.

Mai întii auzi vocea lui Morărescu punîndu-l în temă asupra reconstituirii. El descria cadrul în care se făcea reconstituirea și prezenta scurte informații asupra persoanelor participante. Asta știa Vasilii. Avea să-l asculte din nou pe maiorul Costescu și faptul îl deranja cel mai tare; avea pur și simplu intoleranță față de emfază și grandomanie. Dar îl va recompensa vocea Adinei Copa, caldă și ușor tremurătoare, vocea aceea care l-a încîntat în atîtea seri petrecute în splendida sală a Teatrului, unde el, Vasilii, venise prima dată cînd era încă elev-caporal; venise cu rîndul — era un spectacol rezervat, pentru militari — și o văzuse și o auzise pe Adina Copa într-un rol care-i venea foarte bine, așa i se păr-se lui. Personajul se numea Chiajna, îl cunoștea din lecturi, dar piesa n-o mai văzuse, cum n-o mai văzuse și n-o mai ascultase pînă atunci nici pe Adina Copa. L-a cîștigat, mai mult, l-a curcit și de atunci mergea la toate spectacolele ei pe care

biblia, nu găsea niciodată ceva potrivit să le ofere recompensă celor timizi...

Deci Morărescu prezentase cadrul reconstituirii, așa cum îl aflase de la Violeta Teodorescu și cum îl stabilise apoi prin cercetări proprii. Rolul Soniei Barna îl interpreta Adina Copa, iar al doctorului — maiorul Costescu, Singură Violeta Teodorescu era... autentică. Vasilii și-o imagina pe terasa laboratorului împreună cu falsa Sonia — cum le prezentase Morărescu — unde ieșiseră, amîndouă o dată, să fumeze o țigară. Vorbea Sonia și-și manifesta nemulțumirea față de întîrzierea unor materiale fără de care cercetările nu puteau avansa:

— „Aștia din minister ar trebui scuturați puțin”, începu Sonia — și Vasilii tresări de plăcere la auzul vocii Adinei Copa. Deși știa că aici nu ne jucăm de-a analizele chimice, ne fac pur și simplu șicane. Eu am să mă plîng”.

— „S-o fi produs pe undeva o neregulă”, bănuii Violeta Teodorescu — „Să mai așteptăm cîteva zile și pe urmă să reclamăm întîrzierea”.

— „Ba eu o reclam chiar azi la departament: nu se mai poate. Cine știe ce birocraț înfrînzie livrarea. Cel puțin pentru viitor să se evite asemenea înfrînzieri”.

— „Acum, tovarășe maior!” — se auzi vocea lui Morărescu indicîndu-i lui Costescu intrarea.

— „Sărut mîinile, distinse doamne!” — zicea acesta și fața lui Vasilii se încreți de neplăcere.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă brusc Șeful cu mîini fine, oprind magnetofonul. Lache Vasilii nu făcu nici un secret din antipatia lui:

— Nimic, dar vocea asta mă calcă pe nervi.

O clipă Șeful înclină să nu creadă că numai vocea l-a deranjat pe locotenent, dar negîsind o altă explicație, porni din nou magnetofonul. Barna-Costescu își reluă fraza intreruptă:

— „Mă bucur că vă găsec o dată în relăche. Înseamnă că nu sînt complet lipsit de noroc”.

— „Credeți că a nimerit din întîmplare exact în momentul dumneavoastră de pauză?” — întrebă Morărescu, intrerupînd scena? — „Sau poate știa că veți fuma o țigară exact la ora 12,30?”

Violeta Teodorescu mărturisi că nu s-a gîndit la asta, dar că cel puțin așa crede, era vorba de o simplă întîmplare, deoarece ele două, ea și Sonia, nu ieșeau pe terasă pentru țigară la o oră dinainte stabilită.

Capitala problemă a păcii și războiului solicită reflecția sociologică. Aspectul principal, prin priză sociologică, este acela al surselor pericolului de război. De dezvoltarea izvoarelor depinde soluția recomandată, orientarea eforturilor de salvagardare a păcii. Poziția marxist-leninistă este binecunoscută: sursele pericolului de război mondial se află în existența sistemului capitalist, în tendințele agresive ale cercurilor imperialiste.

Există două moduri de apropiere teoretică față de problema păcii și războiului, spunea sociologul francez Gaston Bouthoul; o ipoteză optimistă — pe aceasta și-o însușește acest autor —, cea care socotește că starea normală a societății este starea de pace, iar războiul consti-

supus unui arché, constituindu-se din relațiile dintre state independente, autonome. Ordinea insterstatală este o ordine a puterii, susține profesorul Aron, o ordine anarhică sau oligarhică: anarhică în măsura în care îi lipsește o instituție care să dețină monopolul violenței legitime — analog cu cel deținut de orice stat pe plan intern — și oligarhică în măsura în care, pe planul extern ca și pe cel intern, ordinea este impusă prin forță de către cel mai puternic. Războiul este deci provocat, după Aron, de înfruntarea unor puteri independente, care au dreptul de a purta război, de a recurge la violență în relațiile lor externe, precum au acest drept și în interior. Rezultă deci că pe plan internațional domnește „starea de natură” (dreptul celui

și totodată a dezvoltării unor relații civilizate în comunitatea internațională. Principiile independenței și suveranității naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „se afirmă cu tot mai multă acuitate ca singurele în măsură să cheazăși relații normale și fructuoase între state, să evite noi conflicte, să însănoșească climatul internațional (...) Respearea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur destinele, de a-și decide de sine stător calea dezvoltării, constituie piatra unghiulară a colaborării internaționale. Orice atingere sau știrbire a acestui drept sacru, a prerogativelor suverane ale popoarelor, declanșează stări de încordare, periclitează securitatea și pacea. Este, de aceea, necesară afirmarea în dreptul internațional a principiilor noi rezultate din evoluția istorică, din aspirațiile de azi ale omenirii, precum și desfășurarea energică a luptei pentru impunerea acestor principii în practica relațiilor internaționale”.

De dezvoltarea tehnico-științifică are un caracter universal în epoca noastră, fiecare popor și fiecare țară participă la ea — deși încă nu în mod egal; descoperirile științifice, realizările tehnice se răspindesc cu nemaipomenită viteză pe glob și nu mai pornesc dintr-un singur centru, ca odinioară revoluția industrială. Mijloacele moderne de comunicație și telecomunicație au desființat, așa zicând, distanțele și au umflat nemăsurat de mult fluxul informațional ce împinzește globul. În același timp a încetat monopolul militar și politic al citorva mari puteri capitaliste; relațiile ce împinzece lumea de azi nu mai sînt doar cele ale sistemului capitalist, ci sînt formate din raporturile reciproce și contradictorii ale mai multor state independente. Forța militară nu mai constituie unica măsură a ponderei unui stat în politica mondială, cum s-a întâmplat în trecut; în general, **puterea și influența** nu mai înseamnă același lucru în politica internațională. Tocmai de aceea, precum s-a arătat de repetate ori în manifestările de politică externă ale partidului și statului nostru, statele mici și mijlocii au azi o asemenea influență asupra relațiilor internaționale, ce depășește forța lor militară. „Devine tot mai evident — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — că găsirea unor soluții acceptabile pentru problemele majore care confruntă azi omenirea este de neconceput fără participarea intensă la viața internațională, la lupta pentru securitate și pace, a tuturor statelor. Fiecare țară, indiferent de mărimea teritoriului și a populației, de puterea economică și militară, poate și are datorită să-și aducă contribuția la rezolvarea constructivă a tuturor problemelor internaționale. Este evident că, alături de marile puteri, țările mici și mijlocii — care reprezintă marea majoritate a statelor lumii — pot juca astăzi un rol remarcabil pe arena mondială, pot influența într-o măsură considerabilă desfășurarea evenimentelor în spiritul dorinței popoarelor de pace și colaborare”.

mai tare); în această situație, războiul este starea normală, nu pacea; nu războiul trebuie explicat, ci pacea. Iată aici o expresie a „ipotezei pesimiste” invocată de Bouthoul. Iată totodată o interpretare care inversează raporturile reale, socotind independența statelor — și nu acțiunile agresive de nesocotire a legitimei străduințe de apărare sau dobîndire a independenței de către popoare — drept sursă a războaielor. Nici antagonismele generate de deosebiri de ordine social-economică și politică, nici decalajele între nivelele dezvoltării statelor diferite, fără a mai vorbi de antagonismele inerente relațiilor dintre orinduirile întemeiate pe interesul privat, pe relații de subordonare și constrîngere, nu sînt luate în considerare de sociologul francez. Iar soluția spre care converg ideile sale este instituirea unui „stat universal”, care să înlocuiască „ordinea anarhică a puterii”, care să impună pacea prin forță împotriva acțiunilor arbitrare ale statelor suverane.

Este însă limpede că ideea statului mondial este în același timp utopică și retrogradă, referindu-se la condițiile ce conservă inegalitățile de dezvoltare economică și forță militară, antagonismele social-politice, relațiile de subordonare și aspirare. Dimpotrivă, în situația mondială actuală, cînd războiul — în speță un război mondial, nuclear — nu mai poate rezolva nimic, reprezentînd totodată o primejdie incomensurabilă pentru omenire — nu renunțarea la independența statelor, ci respectarea ei și renunțarea la folosirea forței în relațiile internaționale este calea principală a apărării păcii

Contribuția revistei „Contemporanul” la propagarea concepției marxiste în România

In editorialul primului său număr, revista „Contemporanul” își trasa ca linie directoare „a face cunoscut publicului român, cum privește știința contemporană lumea. Vroim să aducem în țara noastră, preciza revista, discuțiunea asupra marilor teorii științifice la ordinea zilei la popoarele civilizate din apus. Credem folositoare pentru patria noastră, împrăștierea cit mai mare a cunoștințelor cîștigate în privința lumii”. Activitatea ulterioară a revistei nu a dezmințit această profesiune de credință, „Contemporanul” urmînd timp de un deceniu un drum de pionierat, marcînd perioada de pregătire teoretică a pătrunderii marxismului în România. „Contemporanul” ne apare ca expresie a necesității ideologice, obiective, de a se constitui ca atitudine împotriva curentelor idealiste, poporanist-mistice, revendicîndu-se totodată ca platformă materialistă de gîndire, de închegare și coeziune a mișcării noastre muncitorești. Ideea centrală pentru care milita revista era scoaterea în evidență a primatului materiei asupra conștiinței, chestiune fundamentală a filozofiei, a cărei înțelegere, cu toate limitele inerente interpretării popularizatoare, deschidea orizontul asupra unor noi concepții — științifice asupra cunoașterii omului, istoriei, proceselor sociale. În acest spirit promovarea tezelor socialismului științific se impuneau ca o condiție sine qua non a organizării forțelor sociale progresiste, ca legitate a intereselor clasei în formare. În acest sens, meritul principal al revistei l-a constituit traducerea și publicarea integrală a lucrării lui Fr. Engels — „Originea familiei, a proprietății private și a statului”, la numai un an de la apariția primei ediții (1884). Deși cercul de colaboratori ai revistei era alcătuit din intelectuali care, datorită poziției lor de clasă, nu au reușit să se ridice la înțelegerea necesității revoluției proletare, revista a reușit punerea în lumină a contradicțiilor și tarelor societății capitaliste, muncă și capital, caracterul social al producției și forma privat capitalistă de însușire, „Contemporanul” a devenit astfel o adevărată universitate socialist-marxistă a timpului.

Recenta antologie apărută la editura „Junimea” prezintă cititorului această perioadă de inițiere și pătrundere în țara noastră a ideilor europene înaintate, constituind un prețios instrument de lucru. Este prezentă în antologie concepția evoluționistă a lui Darwin și antiteza Darwin—Malthus, aparținînd dr. Stîncă, scrisoarea lui Engels către socialiști români, concepția progresistă a lui A. A. Bădăruș, precum și recenzări ale inepuizabilului animator al revistei, I. Nădejde. Desigur că antologarea unor texte cu caracter divers presupunea un spirit de selecție, avînd ca punct de pornire urmărirea unei tematici stricte. Credem că antologia răspunde cu succes acestei cerințe, alcătuiind astfel, fără o supradimensionare a materialului, o sinteză asupra activității revistei „Contemporanul” pe linia propagandei pentru știință și pentru ideile socialiste, reflectînd dinamic perioada care stă la baza înțelegerii și receptării gîndirii marxiste în țara noastră.

D. KALMUSKI

DESPRE SOCIOLOGIA PĂCII

Andrei ROTH

tue o perturbare patologică a acesteia. Dimpotrivă, ipoteza pesimistă socotește războiul drept stare normală; în acest caz, însă, el nu mai poate fi, în principiu, prevenit sau înlăturat. Ne vom ralia, desigur, ipotezei optimiste a lui Bouthoul observînd totodată, fără a intra în discuția detaliată a formulării sale, că aceasta simplifică oarecum chestiunea, uitînd că războiul este un fenomen social inerent anumitor sisteme sociale (în speță celor antagoniste, ridicate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție).

Un alt sociolog francez, Raymond Aron, într-un studiu consacrat acestui cerc de probleme, își deschide raționamentul prin constatarea că conflictele armate dintre state, nu provin din ordinea biologică, ci din cea socială a existenței umane; nu sînt reminiscențe ale situației primordiale a societății, ci rezultate ale unei anume dezvoltări istorice: primitivii, contrar unor prejudecăți curente — cît erau într-adevăr primitivi — nu erau războinici. Într-adevăr: ideea că războiul e un fenomen social, produs istoric și nu inerent „naturii umane”, presupus invariabile, constituie un bun cîștigat al gîndirii sociologice contemporane, ce avansează și în această chestiune pe o linie pe care a deschis-o cu multă vreme în urmă, cugetarea marxistă.

Mai departe însă, raționamentul lui Aron se îndreaptă spre un făgaș al răstălmăcirilor. El consideră că orice sistem internațional de pînă acum a fost necesarmente an-arhic, în sensul propriu al cuvîntului, adică ne-

DOCUMENTA ROMANIAE HISTORICA

Apariția volumului XXI din seria A, Moldova a colecției **Documenta Romaniae Historica** evidențiază încă odată importanța deosebită pe care o prezintă pentru istoriografia românească publicarea sistematică a izvoarelor documentare medievale.

Volumul cuprinde 445 acte scrise în anii 1632—1633, dintre care 300 sînt editate acum pentru prima oară. Ele oferă cercetătorilor un bogat material informativ privind situația economică, politică și socială a Moldovei sub domniile lui Alexandru Iliaș și Moise Movilă, greu de investigat altfel, datorită răspîndirii documentelor în diferite depozite arhivistice din țară. Numeroase documente conțin date sugestive privind evoluția domeniilor feudale, în special a celor mănăstirești, și lupta acerbă a boierimii pentru acaparea ocnelor sau a forței de muncă țărănești Remarcăm, în acest sens, zăpăditul din 8 septembrie 1632 (nr. 388), zguduitor în semnificațiile sale, prin care Nour și soția sa, Platra, își vînd libertatea boierului Pană paharnic. Pentru ceea ce a însemnat, în anii premergători dom-

niei lui Vasile Lupu, exploatarea și arbitrarul dominației otomane, merită să fie subliniat, de asemenea, testamentul lui Miron Barnovschi din iunie 1633 (nr. 333).

Autorii volumului, C. Cîhodaru, I. Caprosu și L. Simanschi, respectînd criteriile științifice de editare, s-au străduit să redea cît mai fidel textul documentelor originale, au întregit lacunele din unele acte și au corectat erorile de datare ale unora din documentele care au mai fost publicate. Astfel, au reușit să alcătuiască un instrument de lucru sigur, care oferă cercetătorului o deplină garanție pentru utilizarea lui științifică.

Anexele care însoțesc volumul: bibliografia, lista registrelor în limbile română și franceză, lista dată rectificată, indicii onomastice și de materii, la alcătuirea cărora au colaborat și Șt. Mărieș și V. Ciobanu, documentele românești în transcriere chirilică și 40 de fotocopii facilitează consultarea lui. Prin rigurozitatea cu care a fost întocmit, volumul se înscrie, așadar, ca a valoroasă contribuție la vasta acțiune de editare a surselor evului mediu românesc, acțiune pe cît de dificilă, pe atît de cuvînte și expresii slave, lista documentelor cu de necesară exigențelor cercetării complexe și aprofundate a trecutului.

C. IGNAT

Ion JALEA :

„Portret”

Construcția societății noastre, a societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului, este întemeiată și înfloresce numai prin reducerea și organizarea muncii, echității sociale și a libertății fiecărui cetățean, conform principiului socialist de azi: „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după munca sa” și a principiului comunist, de mâine: „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după nevoi”.

În procesul construcției societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului se crează nu numai noi forme de organizare, administrare și conducere, dar această operă grandioasă nu poate fi de cît opera unor oameni noi. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu face precizarea: „Relevind profundimea și însemnătatea istorică a operei de transformare socialistă a omului, Lenin sublinia că partidul comunist trebuie să lupte „pentru a face să prindă rădăcină în conștiința maselor, în deprinderile lor, în traiul lor de zi cu zi, regula: „toți pentru unul și unul pentru toți”... „pentru a introduce treptat, dar ferm, disciplina comunistă și munca comunistă”.

Membrii societății noastre noi trebuie să fie capabili să-și însușească și să pună în aplicare, în forme socialiste adecvate, cuceririle științei și tehnicii contemporane. Aceste forme constituie exclusiv un rezultat social și spiritual al gândirii și practicii comuniste pe care o desfășurăm în toate domeniile de activitate ale societății, ale statului și ale partidului nostru. De aceea fiecare cetățean al țării este totodată un constructor al ei, un om al muncii creatoare, educat să-și concretizeze munca și să-și dezvolte vocația și aptitudinile în folosul tuturor și nu numai în interesul său strict personal, îngust: „Ceea ce se cere este ca fiecare cetățean — afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu — să înțeleagă că de munca, de efortul său depind progresul societății, ridicarea nivelului de trai al tuturor. Fiecare trebuie să vadă nu numai interesele înguste, personale, ci să aibă permanent în vedere interesele generale ale societății, căreia este necesar să-și consacre energia și forța lor creatoare”.

Modelul nostru sistem social, de profundă justiție și umanitate în cadrul căruia utilizăm instrumentele și mijloacele perfecționate pe care le oferă mereu revoluția accelerată a științei și tehnicii, ne cere imperios un larg și temeinic orizont de cunoștințe, priceperi și deprinderi științifice, tehnice, de cultură și moralitate comunistă. Munca pe care o depunem în fiecare zi, rezultatele ei tot mai bune, dovedesc fără echivoc ne-

Pe teme ale Conferinței Naționale a partidului

OMUL NOU AL NOII SOCIETĂȚI

Ioan D. ZAMFIRESCU

cesitatea socială ca noi toți, în frunte cu comuniștii, să ne perfecționăm aceste cunoștințe și deprinderi morale și de comportament, în societate și în stat, ca și în familie, în așa fel încît să realizăm cel mai bine posibil propriile noastre scopuri de viață socialistă și comunistă. Societatea noastră de azi și de mâine are nevoie de oameni noi, cu o pregătire modernă multilaterală. Acest deziderat nu mai este pentru țara noastră de multă vreme o simplă teză, un principiu pur teoretic. De altfel, exigența obiectivă, impusă de cursul dezvoltării generale a societății umane, ca toți membrii societății moderne să poată îndeplini cu succes profesii diferite și calificate, socialmente necesare, a fost sesizată încă de Hegel și Marx. Dar a realiza orice produs fizic, orice act public sau particular conform exigenței comuniste: cel mai bine posibil pentru întreaga noastră societate, constituie încoronarea sensului suprem al existenței omului. În aceasta consistă demnitatea și onoarea omului nou, ale fiecăruia dintre noi. Acesta este, de altfel, și criteriul esențial de apreciere a fiecărui membru al societății noastre.

Acești oameni noi, numai ei au rolul principal în societate și ei reprezintă tot poporul descătușat de exploatare și opreliști. Pentru prima dată în istorie ei se bucură nestinjenți de libertatea pe care și-o produc, în condițiile unei civilizații bazate exclusiv pe echitatea socială. Abia în astfel de condiții și în această accepție, afirmația lui Ion Ghica din Convorbirile sale economice (1863), că munca „conține toată filozofia morală și politică a societăților moderne”, își găsește soluția și adevărul. Pentru că munca, valoarea și produsul ei nu mai compun pentru noi o hieroglifă socială, continuu mistificată de unii ideologi și filozofi din trecut și de astăzi.

Oamenii societății noastre noi știu și trebuie să știe exact ce să facă și cum să îndeplinească, în interesul întregii națiuni și al prieteniei și cooperării cu toate popoarele, programul lor științific concret de dezvoltare pe „termen scurt”, precum și programul lor științific de perspectivă, pe „termen lung”. Cele două „termene” ale programului de înflorire a țării, pe care întregul popor le transpune în practică, cu succes, — sub conducerea partidului — sînt destinate să instaurze cel mai înalt nivel posibil de bunăstare și fericire pentru toți membrii

societății.

Extraordinara participare a oamenilor muncii la îndeplinirea hotărîrilor istorice ale Conferinței Naționale a partidului, din 19—21 iulie a.c. cu privire la dezvoltarea actuală și de perspectivă a țării, cuprinde profunde semnificații: poporul nostru recunoaște și prețuiește în modul cel mai înalt și suveran fierbinte patriotism și marea capacitate de gândire și energie creatoare comunistă a secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, neobosita sa activitate pusă în slujba țării, păcii și solidarității muncitorilor din întreaga lume; se consolidează deplin unitatea de nezdruincinat dintre partid și popor — chează victoria comunismului —, rolul conducător al partidului în procesul făuririi dinamice a societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului în România.

Politica generală a statului român, în concertul politicii mondiale, se identifică în chip absolut cu acea structură de pace a lumii contemporane, pe care popoarele și națiunile o fac cu propria lor voință și luptă, într-o uriașă solidaritate a păcii, cooperării și a dezvoltării universale.

În rîndurile milioanele de constructori ai noii noastre societăți, sutele de mii de comuniști români constituie detașamen-

tu de avangardă al clasei muncitoare, al întregului nostru popor. Ei sînt, prin înseși legile de dezvoltare a societății, promotorii noilor relații socialiste între oameni, conducători și organizatori de viață socialistă și comunistă la locul lor de muncă. Ei sînt acei oameni adevărați cum se spune la noi, care antrenează colectivele de oameni ai muncii la îndeplinirea politicii partidului, la întemeierea și înflorirea civilizației comuniste moderne pe pămîntul străbun al țării.

Comunistul este astfel un om nou, el este un om politic nou, ce se realizează public, în societate și în stat, ca exponentul cel mai fidel și consecvent al concepției clasei muncitoare despre viață, muncă, societate, al construcției socialismului și comunismului. Condiția comunistului nu se asociază, de aceea, prin nimic unui tip sau unei galerii a parte de oameni, analogă — fie și la modul formal — cu aceea a eroului detașat de „gloată”, a proiectului etc. Comunistul este mult mai puțin și, totuși, infinit mai mult. El este militantul intransigent, devotat și cinstit al clasei muncitoare și al poporului său, exponent al nevoilor și aspirațiilor de progres, bunăstare și moralitate în sfera relațiilor dintre oameni și dintre popoare. Comunistul nu poate fi un erou însingurat sau un profet pentru că el este un „luptător pentru socialism” (Nicolae Ceaușescu), pentru perfecționarea continuă a formelor de organizare a muncii și a statului socialist și — în această ipostază — un om și un comunist de omenie.

Ion JALEA :

„Lăptăreșe”

A fi profesor

(continuare din pag. 8)

după aceleași programe și metode, la fel de utile pentru 2—3 generații, astăzi conținutul și metodele de predare îmbătrînesc mult mai repede. Acțiunea educației de azi trebuie să se efectueze pe baza anticipării și proiectării nu numai pe ani, ci și pe decenii. Modelul educației de azi oglindește ziua de mâine. Școala de azi pregătește generația de mâine.

Dar și această orientare prospectivă se cere completată cu reciclarea, cu cursuri post-universitare pe baza principiului „educației permanente”, sau „continuu”, educație însoțită cu efortul neobosit de autoinstruire și autoeducație.

Din această perspectivă, sarcinile orientării școlare și profesionale vor trebui să cuprindă în obiectivul lor importantul sector al corpului didactic destinat să formeze, să modeleze pe alții.

Profesorul bun cunoaște efectele atitudinilor și acțiunilor sale asupra clasei și asupra fiecărui elev în parte. În această privință există numeroase cercetări asupra raporturilor dintre profesor și clasă, asupra tipurilor de comportare a educatorului față de grup. Aceste tipuri de relații dintre educator și elev se pot reduce, prin simplificare, la trei: 1) tip **autoritar**, care își impune voința fără a ține cont de părerile și reacțiile elevilor; 2) tip **democratic**, ale cărui măsuri sînt luate în comun cu clasa; 3) tip **liberal și indiferent**, care lasă lucrurile să meargă de la sine, fără intervenția lui.

Se poate spune în genere că reacțiile elevilor la aceste moduri de conduită ale profesorului variază și în funcție de vîrsta și temperamentul fiecărui, precum și de modurile deja formate de comportare ale copilului, în familia acestuia, față de părinții săi. La începutul școlarității, schemele familiale de comportare tind a se transforma sau extinde în ambianța școlară. Este cert totuși că există o legătură strînsă între tipul de comportare a profesorului și modul de reactivitate a clasei. Tipul **autoritar** favorizează la elevi reacții de ezitare, sovăială și instabilitate, adesea închidere în sine, repliere în interior, anxietate, emotivitate, lipsă de inițiativă și neîncredere în sine, alături opoziție, ostilitate sau agresivitate. Tipul **democratic** este forma superioară a tactului psihologic și pedagogic. Prestigiul convenit poziției sociale a educatorului se realizează prin apropierea și încrederea mutuală în raporturile interindividuale ale profesorului cu elevii. Această apropiere trebuie să aibă o finalitate activă, stenică, dinamică, mereu înnoitoare și creatoare. Este forma care duce spre autonomie și independență a personalității. Tipul **liberal și indiferent** reprezintă o formă de manifestare a persoanei care și-a greșit cariera, nu are interese dominante sau este o fire slabă, timidă, care se retrage în fața celor mai mici dificultăți, refugiindu-se în lumea sa personală, zăvorîta la solicitările celor din afară.

Una din condițiile necesare ale desfășurării normale a raporturilor noastre sociale este exactitatea semnificației privind comportarea semenilor.

Se știe că viața psihică, prin complexitatea ei și multiplicitatea cadrelor de referințe în care sînt situate obiectele, fe-

nomenele, situațiile, conduitele, oferă, în fața aceluiași reacții umane, o multitudine de interpretări. Așa după cum în limbă aproape fiecare cuvînt, integrat într-un context, are mai multe înțelesuri, iar variația sporește prin intonație și gest în limba orală, tot așa conduita noastră exprimă intenții, atitudini, sentimente, variabile după situații și structură, a personalității, dispoziție momentană etc. Simplismul, egocentrismul și ignoranța creează bariere și conflicte în procesul de apropiere de alții: ajungem ca, uneori, în colochiul cu interlocutorul, să folosim două limbi diferite, străine una alteia; reacția noastră constituie uneori un răspuns la altceva decît ceea ce credem (ca în piesele lui Eugen Ionescu).

Semnificația unei conduite rezultă din motivație, iar sensul acesteia izvorăște din poziția impulsului în întreaga configurație a persoanei și intenționalitatea sistemului din care face parte. Educatorului i se impune o dublă obligație: o luciditate optimă în examinarea propriilor sale acțiuni și în aprecierea cît mai obiectivă a conduitei elevului. Cunoașterea de sine se desfășoară paralel și în același sens cu cunoașterea altuia. Prin noi cunoaștem pe alții și mai ales prin alții ne cunoaștem pe noi înșine.

Considerăm justă recomandarea unui psiholog adresată psihanalizatorilor, specialiștilor care se străduiesc în aducerea la nivelul conștiinței a motivelor și „complexelor” care zac în adîncurile tenebroase ale psihicului unei persoane cu tulburări de conduită. Acestor tîmăduitori ai plăgilor psihice li se recomandă în prealabil o explorare cît mai minuțioasă a propriilor lor subsoluri psihice: „psihanalizați, psihanalizați-vă!” sună sfatul psihologului. Trans-

punînd situația pe terenul educativ — evident cu circumspecția de rigoare — recomandăm educatorului să se deprindă cu examenul de conștiință, să se cerceteze mai atent spre a-și dezvălui adevăratele motive ale conduitelor sale față de alții.

Psihologii au dezvăluit numeroase mecanisme de apărare a eului în fața presiunii din afară, în fața stresului și suprasolicitării; mecanisme care funcționează pe un fond de **autoamăgire**: o acțiune egoistă interpretată ca altruistă și dezinteresată; un act de lașitate, oglindit în conștiință ca act de curaj; un defect al nostru, atribuit altuia etc. Conștiința nu are totdeauna calitatea necesară de puritate și luciditate în funcția ei de reflectare. Psihologii descriu mai multe moduri de deviație în interpretarea conduitei: raționalizarea, proiecția, regresivitatea, compensația, fantezia, identificarea, introiecția, deplasarea, substituția și altele.

Informația cît mai lucidă a educatorului privind atitudinile și metodele sale educative față de elevi contribuie la formarea celui **tact psihologic și pedagogic**, atât de necesar în funcția de instruire și educație a tinerei generații.

Această obligație, de ordin informativ și formativ, rămîne însă unilaterală, dacă nu este însoțită de interpretarea obiectivă a conduitei elevului și a clasei întregi. Conduita elevului interpretată de profesor ca insolentă față de el poate fi în fond o reacție a elevului la o mustrare din partea profesorului și trăită de elev ca frustrare și act de nedreptate față de el. Un sentiment de animozitate și tensiune al elevului, provocat de educator, se destinde în moduri variate, neașteptate și adesea fără legătură vizibilă între stimul și reacție. Comportarea e-

levului este o replică la necazul suferit, indiferent de legătura logică între cauză și efect; elevul admonestat provoacă, printr-un gest ascuns, ilaritatea clasei, care indignează pe profesor; agresivitatea elevului se descarcă prin intenția și gestul adecvat de „a face în ciudă” profesorului. Punctele vulnerabile, sensibile, ale profesorului se fac cunoscute, devenind ținta atacurilor elevului „nedreptățit”.

Unele abateri de la disciplină sînt dirijate împotriva unui anumit profesor, împotriva unor sancțiuni penale considerate de elev ca inechitabile. Numai cunoașterea obiectivă și precisă a motivelor acestor abateri poate ajuta la înlăturarea lor. Pedepsele reprezintă adesea un „tratament simptomatic”, de înlăturare numai a simptomelor, fără a se ajunge la cauza adîncă și durabilă a abaterii. Să ne ferim în primul rînd de explicații simpliste: „elevul X tulbură disciplina fiindcă este nedisciplinat”, „răspunde arrogant fiindcă este arrogant”. Aplicarea unei etichete nu este o explicație și nici remediere.

Ca recomandare practică se impune în primul rînd o informație cît mai completă privind cazurile care ne apar mai importante și **elucidarea** motivației, analiză calmă și cît mai adîncă a cazului prin convorbiri cu elevul, uneori cu participarea grupului întreg al clasei, alteori, în cazuri mai rare, în mod individual. Prin asemenea contacte se limpezesc relațiile mutuale, se consolidează raporturile de încredere și cooperare între educator și clasă ca unitate psihosocială.

Vasile PAVELCU

HEIDI KELLER

Toamnă

Înțeleg
vocea vântului
noapți de a rindul
Unde
se prăbușește-n întineric
pasărea
ce purtă vara
pe aripi colorate

Am văzut
rumeneala merelor în pom
și visele pe drum
în cojile de nucă
Înțeleg
vocea vântului :
Odată
chipurile se destrungesc.

ROSEMARIE EGGER

Negombo

În luntrea cu pinze
alături de trei pescari
cu sîngerul zorilor
în năvoade

de acum marea salută
joaca cerului

vîntul îi mîngăie
buclele de apă

La amiază au agățat
somnia
pe marginea bărcii

pe mine mă opresc
ochii pescarilor
le-au sărit
la peștii
ce și-i împart
în luntre.

HANNI SALFINGER

Efect

Limbuția anului
costume de carnaval

călcate în picioare
trăncănesc

deasupra lor
pe umeri puternici
greaua călăuzire
a convorbirii ramificată-n negru

a și fost tivită
cu mugurii aproximației

JEAN HERCOURT

Minune pe mare

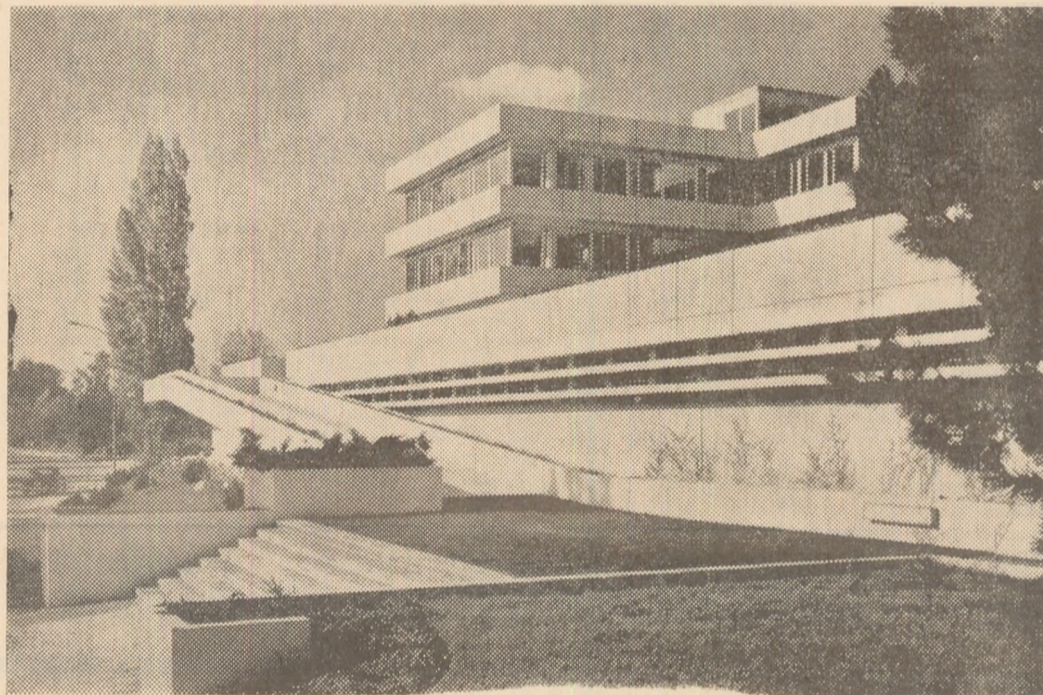
Cînd cleștarul hubloului
Pecetlui lipsa țărului
Pe apă se zări ivindu-se
Țîsnirea limpede a balenei
Floare înaltă a speranței
Deabia trăită și atît de scurtă
Încît inundă toată marea

FEDERICO HINDERMANN

Nu mă uita

Ai uitat cheia
nu mai găsești chitanța
să-ți scoți bagajele
dar mai știi șopirla
care la paisprezece August ne privea
din colțul străzii ca un semafor nebun
și poate fericită cu noi în ardoarea
fiecărei clipe.
Cu degetele împletite
spunem în somn nume
pentru cuvinte încrucișate
în vreo sală de așteptare
urcăm scări ce se clatină
spre trenuri, freza dentistului de alături
spunem treptat
era mai rău, nu, era mai bine atunci,
dar aiurăm, a fost doar atunci și nimic,
nu merită osteneala, nu ajută la...,
ne știm de-atîta vreme, și acum
îți suflu din păr
acești fulgi de ghiață.

în românește de D. MARIAN

Arhitectură
în Lausanne

O NOUĂ EXEGEZĂ
A ROMANTISMULUI

Henri Peyre, profesor la Universitatea din New York, cunoscut cercetător al literaturii clasice (*Qu'est-ce que le classicisme?* 1933, *Le classicisme français*, 1943, *Le classicisme în Histoire des littératures* din *Bibliothèque de la Pléiade*, 1956), a publicat recent, în *Presse Universitaires de France*, o sinteză asupra romantismului, cu evidente intenții polemice: *Qu'est-ce que le romantisme?*

Pentru Henri Peyre, romantismul nu este o formulă unică, ci o noțiune deschisă (o serie de mișcări literare eterogene, un ansamblu de fenomene reprezentînd realități diferite, după țări și generații), care nu se poate cuprinde într-o definiție.

Autorul își construiește această încercare de „mise au point” ca pe un studiu comparativ, în care principalul punct de referință este literatura franceză. (În acest sens, se poate remarca adesea o anumită tendință părtinitoare în stabilirea superiorității unor aspecte ale romantismului francez în raport cu literaturile celorlalte țări europene).

Reacția față de studiile anterioare merge, mai ales, în două direcții: a evita minuțioasele istorii anecdotice și a lupta împotriva unor prejudecăți. Henri Peyre vrea să surprindă în aparenta confuzie de puncte de vedere și stiluri ce ar caracteriza romantismul, amploarea, originalitatea și vitalitatea mișcării romantice, văzută ca o imagine transformată a omului și societății. El vrea să salveze în ochii contemporanilor ceea ce a rămas profund din romantism, sensibilitatea scriitorilor, entuziasmul și neliniștile lor creatoare.

Qu'est-ce que le romantisme? este o

cercetare asupra romantismului literar și artistic, plasat în cadrul său economic și politic, dar evitînd orice referire la o istorie exterioară a mișcării: scriitori mărunți de epocă, grupuri, cenacluri, manifeste, polemici, reviste — elemente cu care ne-au obișnuit lucrările de tipul Pierre Moreau—Pierre Martino. Este vorba de o cercetare care propune unele unghiuri de vedere noi: în mod paradoxal, accentul nu mai cade aici pe poezia lirică și pe teatru, ci pe roman, critică, gândire reformatoare și concepte politice, pe muzică și pictură. Chiar unele aspecte romantice, foarte des comentate, cum ar fi descoperirea naturii sau tentația exotismului, devin aproape neglijabile față de regăsirea unui peisaj interior.

Această nouă perspectivă îi permite lui Henri Peyre să recreeze o istorie morală, cea a unei permanente stări de revoltă, a unei sensibilități înnoite, traversată de „boala secolului”.

Henri Peyre este cucerit mai ales de spiritele romantice îndrăznețe. Romantismul este desigur acea „revoluție în literatură” despre care vorbea Victor Hugo, considerată însă aici ca o formă tardivă, ca o consecință pe plan artistic a transformării tuturor structurilor, pe care a adus-o Revoluția din 1789. Adept al liniei Stendhal—Baudelaire, autorul suprapune adesea noțiunile de romantism și modernism. Acele forme de evaziune, care au îndepărtat pe scriitorii secolului al XIX-lea de percepția cotidianului: întoarcerea spre trecut, fascinația Orientului, aspirația spre un „au delà”, sînt, și ele, pentru Henri Peyre, adevărate redescoperiri, prin prizma prezentului, ale unor realități, adevărate „înțelegeri imaginative ale altor timpuri și locuri”; ele înseamnă, impli-

cit, forme de înălțare spre viitor. Fenomen de ruptură, romantismul este astfel prima manifestare a omului modern.

În concepția lui Henri Peyre, romantismul nu se poate circumscrie unor date strict delimitate. Ideea nu este desigur nouă, dar ea permite autorului să impună o structură originală acestei foarte personale „istorii” pe care ne-o propune. Perioada 1820—1850, considerată de obicei ca perioadă de maximă înflorire a romantismului francez, ocupă un loc cu totul restrîns în lucrare. Noțiunii de romantism istoric îi este opusă cea de romantism etern, permanent, iar cartea, concepută ca o panoramă a valurilor succesive ale romantismului între 1760 și epoca contemporană, stă sub semnul unei afirmații a lui Michel Butor din 1962:

„Camus este romantic. De altfel, noi toți sîntem romantici. Există, în anumite privințe, romantismul unei școli literare, cu o maximă strălucire în 1830. Această școală, desigur, face parte din manualele de literatură. Dar există o mișcare care începe de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și care se dezvoltă pînă azi fără întrerupere. Există o continuitate absolută între romantici și literatura contemporană. Toate reîntoarcerile spre classicism care au avut loc în secolul al XIX-lea, aproape la fiecare zece ani, sînt complet și definitiv moarte”.

Henri Peyre respinge cu argumente convingătoare atît termenul de preromantism, cît și unele exagerări privind „romantismul clasicilor”. Așa zisele „ere de tranziție, preclasicism, preromantism, sînt etape prea complexe, ele se remarcă prin numeroase contradicții și printr-o pluralitate de tendințe estetice, încît nu pot fi reduse la simple „perioade de pregătire”.

„Caracterul romantic” al clasicismului, în jurul căruia s-au purtat numeroase discuții, mai ales spre sfîrșitul secolului al XIX-lea (Ferdinand Brunetiére — *Le romantisme des classiques*) este considerat relativ minor. Apărut doar printr-un „efect retroactiv” al romantismului, el poate fi relevant, cel mult, prin „decupajul” în interiorul unei anumite opere clasice, al unui singur aspect romantic.

Această succesiune, numai aparent dezordonată, a diverselor valuri romantice, este centrată pe ideea de „generație”, noțiune impusă în istoria literară franceză de Albert Thibaudet și căreia Henri Peyre i-a consacrat în 1948 o carte (*Les Générations littéraires*). Criteriul cronologic este subordonat aici principiului unor „nități spirituale, care grupează scriitorii în jurul acelorași atitudini estetice și idei filozofice”.

Numeroase aspecte ale romantismului, capătă rezonanțe multiple. Trăsăturile fundamentale ale literaturii secolului al XX-lea devin, neapărat, pentru necesitatea demonstrației, ecouri ale acestor aspecte, printr-o lărgire, uneori exagerată, a conceptului de romantism.

Sincretismul religios și panteismul sînt, astfel, continuate în corespondențele simboliste, iar revolta romantică dobîndește dimensiuni noi în versurile „poetilor blestemați”. Inconștientul, visul și reveria — a cărei valoare poetică a fost analizată de Gaston Bachelard — sînt cultivate de suprarealism ca o a doua existență. Curenții confesional și introspectiv, pornit de la J. J. Rousseau, trece prin momentul important al egotismului stendhalian, ajungînd la Proust și la „romanul condiției umane”. Pesimismul și „boala secolului”, trăită cu o intensitate tragică de generația Taine—Renan—Leconte de Lisle—Flaubert—Baudelaire, capătă din ce în ce mai mult o coloratură metafizică, pentru a culmina cu angoasa existențialistă. Dubla înclinație baudelairiană Dumnezeu—Satan, Spleen—Ideal, acceptată pentru prima oară de secolul al XIX-lea, devine mijloc de cunoaștere de sine și temă de bază a romanelor lui Francois Mauriac, Georges Bernanos și Julien Green.

Pentru Henri Peyre, romantismul secolului al XX-lea, romantismul lui Gide, Malraux, sau Camus — infinit mai profund decît cel al primelor generații romantice — se traduce printr-o aprofundare a umanismului tradițional. El înseamnă o revendicare a spontaneității în artă și a libertății creatoare.

Anca MĂGUREANU

Vasilii zîmbi și nu zise nimic. Avea ațita încercare în Morărescu încît observația rafinatului i se păru rizibilă.

— „A doua chestiune, domnișoară, la care vă rog să-mi răspundeți cu cea mai mare exactitate, se referă la Sonia Barna. În timpul în care între dumneata și doctor s-a petrecut scena la care am asistat adineaori, doamna Barna — mi-ați spus — s-a dus după cafelele?”

— „Exact?”

— „De unde aducea cafelele?”

— „De la bufet. V-am mai spus?”

— „Acum vă rog să fiți foarte atentă și să-mi răspundeți numai după ce vă gândiți bine. Pe unde se poate ajunge de pe terasa la bufet?”

— „Ușa din stînga dă în hol, iar de acolo e simplu: drept înainte și pe scări, la demisol?”

— „E singurul drum? Gîndiți-vă bine!”

— „Pe bandă interveni o pauză.”

— „E singurul drum?” repetă Morărescu.

— „Da, cred că da?”

— „Deci Sonia Barna n-a putut ieși de pe terasa decît pe ușa care dă în hol?”

— „Se înțelege?”

— „Aș fi fost tentat să cred că a trecut prin laborator?”

— „Doamne ferește!” — se sperie Violeta Teodorescu. „De ce ar fi făcut-o, cînd ieșirea pe aici era cea mai la îndemînă?”

— „Asta mă întreb și eu, domnișoară. Deci trecerea prin laborator nu ar fi imposibilă?”

— „Imposibilă nu, căci din laborator se poate ieși în hol, dacă deschizi dinăuntru ușa și lăși să se închidă la loc după ce-ai ieșit?”

— „Eu asta vreau să aflu de la dumneavoastră. Pe unde a ieșit Sonia Barna?”

— „Nu știu”, răspunse prompt Violeta Teodorescu.

— „Nu se poate să nu știți, nu se poate să n-o fi văzut, doar erați aici, împreună?”

— „Eram, dar, cînd a intrat Grig, eu m-am pierdut cu desăvîrșire, iar el a stat așa fel în fața mea încît mi-a acoperit vederea spre cele două uși. Jur că nu știu pe unde a ieșit Sonia. De întors însă, sigur s-a întors prin hol, fîm amintesc perfect?”

— „Mulțumesc, domnișoară, tot fîm e de folos și atît. Mai am o singură întrebare și termin. Spuneți-mi, cam cît timp i-ar trebui cuiva ca să fotografieze hîrțile cele mai importante din laborator?”

— „Hîrțile sînt puține căci rezultatele le-am centralizat săptămîna trecută?”

— „Deci cît timp?”

— „Cred că cinci minute?”

— „Vă mulțumesc încă o dată și-mi cer iertare că am abuzat de răbdarea dumneavoastră?”

— „Seful cu mîini fine apăsă brusc pe magnetofonului și se făcu dintr-o dată o liniște perfectă. Vasiliu știe că acum va trebui să facă față unei avalanșe de întrebări. Intr-adevăr, omul din fața lui nu-i dădu răgaz:

— Ei, locotenente, am ascultat împreună, acum te rog răspunde la întrebările pe care ți le-am pus.

— Le-am c-am uitat, vreți să le formulați încă o dată — zise Vasiliu cu oarecare indiferență, dar de fapt gîndindu-se îngrijorat că, deși se află aici de cîteva ore, ai săi încă nu au aflat de dispariția lui sau, dacă au aflat, nu reușesc să-l găsească.

— Ar trebui să-ți impromptezi puțin memoria, locotenente. Ai noroc că sînt indispus. Deci să formulez încă o dată întrebările. Mă rog... La ce concluzie ați ajuns în cazul Barna? Unde este acum soția lui, distinsa doamnă Sonia Barna și, în sfîrșit, ce misiune a primit căpitanul Morărescu? De ce ți-a predat dumitale cazul acesta?

— Sînt aproape fericit, răspunse Vasiliu rîzînd, sînt aproape fericit că la nici una din aceste întrebări nu cunosc răspunsul. Altfel cine știe, poate că m-ați fi forțat să răspund. De vreme ce nu știu însă, orice încercare de a-mi smulge un răspuns va fi inutilă. Sau voi inventa niște răspunsuri false în cazul în care mă veți „convinge” să răspund.

— Naivitatea dumitale n-are margini, locotenente, dacă poți să crezi că ai să ne duci așa de ușor. Hai, fii drăguț, și răspunde! Ce crezi dumneata per-

sonal, hai să nu-ți cer să divulgi concluziile lui Morărescu — ce crezi dumneata personal despre moartea lui Barna?

— Eu cred că Violeta Teodorescu are dreptate: a murit din prostie, vrînd să braveze.

O mîna uriașă trecu fulgerător prin fasciculul de raze și-l plesni formidabil peste față; Vasiliu simți că i se umple gura de sînge.

— Abține-te, măgarule! — urlă Rafinatul. Ce-ți închipui că ai a face cu un papă lapte pe care-l faci să vorbească bătîndu-l?! Faceți-i o injecție!

Asta într-adevăr îl speria pe Vasiliu, căci nu știa ce vor să-l injecteze. Opri din nou în ultima clipă mîna femeii care era gata să-l înțepe sub piept:

— Morărescu susține că în moartea doctorului rolul principal l-a jucat Violeta Teodorescu — zise repede locotenentul, inventînd, pentru că, de fapt, nu-l auzise niciodată pe căpitan spunînd așa ceva.

— Ce motive are să creadă asta?

— El o socotește pe fată agent al unei rețele de spionaj. Dar n-a reușit încă să dovedească nimic. E mai mult o chestiune de intuiție.

— Și cu Sonia Barna ce ați făcut? Unde ați ascuns-o?

— Doamna Barna a dispărut fără urmă imediat după înmormîntarea soțului ei. A fost o lipsă a căpitanului că nu a supraviețuit-o atent. Seful l-a și muștrat pentru asta foarte aspru.

Se feliicită în sinea sa pentru inventivitatea și promptitudinea răspunsurilor, cu atît mai mult cu cît Rafinatul părea a-l crede. Timp de o jumătate de ceas continuă să răspundă la tot felul de întrebări și-i trebui o adevărată măiestrie ca să se strecoare printre răspunsuri fără a divulga nimic din ce știa și, în același timp, ca să pară cît mai firesc și să nu se contrazică de la un răspuns la altul. După ce se plictisi întrebîndu-l, Seful cu mîini fine se ridică fără grabă și-i spuse cu un calm desăvîrșit:

— Te felicit, locotenente! Un om atît de abil n-am întîlnit prea des în viață.

— Nu înțeleg, — se prefăcu Vasiliu.

— N-ai vrea să rămîi cu impresia că sînt un imbecil. Am știut de la început că minți, dar ți-am pus sumedenia asta de întrebări ca să surprind din răspunsurile dumitale minciunoase unele lucruri care mă interesează. E o veche metodă a mea. Cînd nu spune adevărul, un om normal se încurcă și se contrazice, dacă-l zăpăcești cu întrebările; ba chiar spune fără să-și dea seama ceea ce aștepti să-i spună. Dacă știi să citești subtextul, bineînțeles. Și eu știu. Dumneata însă ai construit un edificiu perfect al minciunii, fără nici o fisură. Încă o dată, te felicit! Acum știu sigur că nu voi afla nimic de la dumneata. De aceea revin la una din ideile pe care mi le-ai sugerat mai înainte. Te voi elibera în schimbul Violetei Teodorescu.

Vasiliu rîse calm.

— Dar Violeta Teodorescu e a-restată. De unde să v-o dau eu?!

— Nu dumneata, colegii dumitale mi-o vor da, dacă, bineînțeles, te prețuiesc și țin la viața dumitale. Vrei să vorbești cu colonelul Stoian, să-i explici intenția mea?

— Mi se pare exagerat de îndrăzneță și riscantă ideea dumitale, domnule. Nu crezi că, aflînd situația în care mă aflu, colegii mei vor face tot ce e o-menește posibil ca să mă scoată de aici?

— Nu poți scoate viu pe cineva dintr-un loc ca ăsta. Așa că vor accepta schimbul.

Rafinatul își pierduse răbdarea. Umbra acum nervos prin încăperea largă. Vasiliu îi auzea pașii și bănuia că poartă un pantof foarte elegant care suna delicat pe scîndura grosolană a pardoselii. Va să zică vrea să-l anunțe pe Stoian, gîndi el nemulțumit. N-ar fi vrut să intervină colonelul să-l salveze ca pe un începător. Își făcut scurt socotelile și constată că de fapt a înțeles cam ce este cu acest tip cu mîini fine, și cam ce dorește. Singurul lucru care nu-l știa era identitatea lui și a celor doi însoțitori. Dar asta va putea afla pe urmă. Deci se hotărî să atace. Își pipăi instinctiv buzunarul de la piept în care avea batista

„antidot”, apoi scuiă încet, lîngă pantof „fiola de salvare” pe care o ținea sub limbă. Singele care i se închegase în gură îi amortizează căderea pe dușumea, așa că adversarii nu sesizară nimic. El își ceru chiar scuze că e nevoit să scuipe așa de nedelicat, dar gura îi era plină de sînge închegat și n-avea încotro. Puse ușor vîrful pantofului pe fiolă și încercînd să-i vadă pe cei din jurul său cît de siguri pe ei vor fi fiind, strivi încet sticluța minusculă. Mirosul în-

CAPTIV

fragment de roman
de ȘTEFAN OPREA

pător ajunse la el mai întîi, obligîndu-l să scoată bastista în care era îmbibat antidotul. Își șterse nasul inspirînd adînc.

— Ce dracu miroase aici? — întrebă nervos Rafinatul. S-a închis grozav aerul. Vrei o țigară parfumată, locotenente.

— Mulțumesc, dar nu sînt fumător. Iar cu aerul de aici m-am obișnuit, deși recunosc și eu că e foarte viciat.

— Ei, ce zici, băiete, vorbești cu colonelul pentru schimb?

— Dacă nu am altă cale...

Rafinatul se așeză la locul lui de lîngă reflector și trase telefonul aproape. Scoase un carnețel în care căută numărul. Pînă-l găsi, căscă de trei ori, ceea ce îl făcu pe Vasiliu să zîmbească și să se simtă foarte sigur pe el. Rafinatul nu reuși decît să facă numărul și să spună, „alo, centrala!” că adormi imediat, scîlpînd din mîna receptorul în care se auzea vocea nazală a centralistei. Cînd socoti că și ceilalți doi vor fi adormit, Vasiliu se ridică și se repezi la reflector. Îl purtă pe rînd de la cel cu mîini fine la vlăjganul bătaios și la femeia care adormise cu siringa în poală. Erau mutre complet străine, nu le mai văzuse niciodată. Avu o mare satisfacție privindu-l pe Rafinat: corespunde aproape exact portretului imaginat de el: un bărbat stilat, între 45 și 50 de ani, elegant, cu fața măslinie, cu părul de culoare închisă.

— „Just beginning to go grey”, zise și zîmbi cu gîndul la profesoara de engleză.

Craiul munților

(urmare din pag. 1)

omorit pe Dragos mi-ați amărit sufletul”...

Natură integră și austeră, gata de fapte mari, fiul pădurilor de la Vidra a fost, fără îndoială, o personalitate. „Soldatul conștient al ideii naționale, a cărui spadă lovește de la înălțimea unor principii imutabile, de acord cu catehismul epocii lui” (Goga), încordîndu-și forțele într-o viguroasă acțiune unitară, în interesele vitale ale națiunii, lancu a fost exponentul unui popor răsculat de „nerecunoașterea naționalității politice, tiraniile și barbariile conservativilor și aristocraților transilvani maghiari”, cum scria el în Apelul către maghiari, din 15 VII 1849.

Dar în cadrul problemelor sociale care necesitau o intervenție activă, se ridicau și probleme de alt ordin, care țineau mai departe, peste Carpați, de unde venise odinioară Mihai Viteazul. „Conducătorul cel mai încercat al românilor, lancu, scrie unul din istoricii vremii, n-a avut planul să lucreze pentru unitatea monarhiei, ci a

Cercetă repede și atent încăperea și pe cei care dormeau duși. În afară de masă, cîteva scaune, magnetofon și reflector nimic nu se mai afla în încăperea murdară, plină de paianjeni și cu scînduri bătute în cuie în locul ferestrelor. Indivizii nu aveau asupra lor nici un fel de acte și, în afară de Seful cu mîini fine care avea un pistol foarte modern, nu posedau arme. Luă pistolul și-l strecură în buzunarul de la spate unde îl purta de obicei pe al său, pe care desigur l-au aruncat pe drum. Smulse apoi banda de magnetofon. Se uită la ceas. Efectul drogului mai ținea doar zece minute. Îi legă pe toți trei burduf și se hotărî să-i ducă pe cîte unul în mașină. Dar oricît de bine s-ar gîndi omul la toate, tot mai rămînea ceva neprevăzut. Și culmea! Vasiliu nu prevăzuse un lucru elementar, la îndemîna oricui, și anume că afară ar putea fi un paznic. Îi fulgeră ideea numai cînd auzi scîrțîind ușa de la intrare și pași grei bocănînd pe scîndură. Înțelese că nu unul, ci doi „clienți” rămăseseră afară, de pază și veneau acum în hardughia părăsită, fie pentru că își pierduseră răbdarea, fie pentru că auziseră mișcări suspecte. Cu o privire rapidă, Lache Vasiliu înconjură camera uriașă și găsi o ușă care probabil dădea în spatele clădirii. Se repezi și o deschise exact în clipa în care cei doi intrară pe ușa opusă și traseră asupra lui. Era inutil să se angajeze în duel, mai ales că habar n-avea dacă pistolul Rafinatului are vreun glonte în încărcător. Se repezi peste balustrada unui fel de balcon în care ieșise, se rostogoli pe un maidan ierbos, cu tufe sălbatice de liliac și reuși să se dosească înainte ca vlăjganii să iasă în balcon. Incepu să alerge fără să știe dacă direcția aleasă îl va duce la vreo șosea sau la vreo așezare o-menească. Locurile îi erau complet străine; înseamnă că fusese dus foarte departe de oraș, gîndi continuînd să alerge, deși era sigur că cei doi nu s-au luat după el. Probabil au considerat mai important să-i dezlege pe ceilalți și să fugă.

Ajunse la calea ferată și se aruncă într-un marfar care trecu peste cîva timp. Dar merse abia zece minute și trenul opri într-o stație. „Aha, făcu Vasiliu, Berceasca, dar m-au purtat, nu glumă își zise, dîndu-și imediat seama că se afla la circa 150 km. de orașul său. Coborî și sună la miliția țirgșorului. Un locotenent și doi soldați se înfățișară imediat într-un Gaz și se puse ră sub comanda lui. Vasiliu se uită la ceas. Nu trecuse decît o jumătate de oră de cînd pără-

sise clădirea, dar era sigur că „prietenilor săi” le-a fost de ajuns ca s-o șteargă fără să lase urme. Intr-adevăr, ajuns acolo nu găsiră decît reflectorul, care încă mai era cald, și urmele unei mașini, pe care locotenentul Pîrvu (așa se recomandase) se simți obligat să le studieze cu mare atenție și să-i raporteze că erau urme de Fiat 1800.

— Ești sigur, colega? — îl întrebă Vasiliu mai mult pentru ca celălalt să nu creadă că nu-i dă importanță.

— Absolut sigur! — se mîndri milițianul și-i dădu cîteva amănunte care-l conduseseră la această concluzie irevocabilă.

— Și ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că pot fugi cu o viteză de 150 km la oră, răspunse locotenentul de miliție, corect ca un elev silitor. Și acum sînt sigur, că e Fiatul bleu Ng 887, care a trecut pe la noi cu o jumătate de ceas înainte de a ne suna dv.

— Crezi că-i mai putem ajunge?

— Au un avans prea mare. Doar dacă li se întîmplă ceva pe parcurs. Eu zic că merită să încercăm.

„E simpatic și entuziast Pîrvu asta”, gîndi Vasiliu stînd alături de el în Gazul care gonea cu viteza teoretic admisă.

Făcură o oră și jumătate pînă în oraș, fără ca, pe drum, să întîlnească vreun indiciu în legătură cu fugarii. Pîrvu era dezamăgit:

— Mi-ar fi plăcut să vă fiu de folos. N-am întîlnit niciodată un caz de asemenea importanță. am ratat, cred, unica ocazie a carierei mele.

— Oricum, colega, fii mulțumesc, mi-ai fost de mare ajutor și zise Vasiliu strîngîndu-i mîna cu simpatie. Apoi, cînd fu singur, se grăbi să ia legătura cu Morărescu. Aparatul de radio îi aduse repede vocea căpitanului.

— Spune, bătrîne, cum merge? Locotenentul îi povesti rezumat întîmplarea. Celălalt asculta uimit și invidios totodată. Îi feliicită, apoi îi spuse cu voce de taină:

— Uite ce te rog să faci...

Vasiliu puse foarte încet aparatul, ca și cum s-ar fi temut să nu mai asculte cineva, apoi îl lipi de ureche. Asculta și aproba cu capul ca și cum Morărescu ar fi fost în fața lui.

— Ai înțeles, bătrîne? — întrebă la sfîrșit căpitanul. Execu-tarea! Și fii foarte prudent!

Lache Vasiliu închise aparatul și rămase pe gînduri, privindu-și parcă niște ascunse socoteli. Zîmbi mulțumit și se duse acasă să se odihnească măcar două ceasuri...

vrut să lupte pentru independență, pentru alipirea la Moldova și Țara Românească, cu un cuvînt pentru Daco-Romania”...

Avocat al tărînimii expuse unei duble opresiuni, sociale și naționale, legat în mod indisolubil de moșii despre care istoricii vremii afirmă că durerile și vaietele acestora nici închipui nu se pot, el intruchipează în fond antagonismul dintre forțele sociale în conflict, conflictul tragic dintre postulatul necesității istorice și imposibilitatea realizării sale în epocă, conflictul tragic de care s-a izbit și s-a sfîrșit „zelosul martir al libertății naționale”. Martir al soartei națiunii, el rezumă astfel chintesența relațiilor funciare ale vremii prin însuși tragicul său sfîrșit, cu atît mai tragic cu cît lovea implacabil în sensibilitatea națiunii române.

Căci revoluția din patruzeci și opt afirmă politic această națiune în totalitatea ei. Dacă răscoala lui Horea e o irupție spontană a tărînimii ținute în umbra istoriei, revoluția din patruzeci și opt în Transilvania e expresia maturității politice a națiunii române ce se confirmă istoric în unitatea unui popor cum scria lancu însuși, „de la natură compact”. De aci profunzimea și dramatismul ei, în cadrul epocii, de aci proporțiile unei epopei naționale, în care culminează Calvarul unei opresiuni seculare. De aci locul lui lancu și perspectiva întregii lui acțiuni.

Dacă Bărnuțiu, Laurian ș.a. elaborează principiile, oferă fundalul unui suport ideologic, invocă în furtună argumentul juridic, lancu strigă, și sîrînd peste trei bănci,

în Comitetul Național, — pleacă în munți, fierbind de minie. „Frumos, drept și încrezător crai al munților”, cum îl cîntă legenda, se ivea pretutindeni pe calul alb ca un zeu al luptei. În orizontul epocii, el e un Thomas Münzer, dublat de un Danton mitic incoruptibil și fascinant. La vîrsta de 25 de ani el leagă firele, le dă unitate și coerență, el organizează și impune forțele, exprimă mandatul istoric al maselor, finalizează voința lor, face revoluția. Nici un compromis cu ordinea existentă, nici o tranzacție în conștiința sa, nu e posibilă. Dispus să trateze cu răsculații maghiari (fie și la sugestia lui Bălcescu), el e intransigent cu imperialii. *Lubenter accipio et gratulor. Multa fecerunt, valde multa fecerunt*, va spune împăratul de la Viena, lancu răspunde „Nu ne-am luptat pentru jucării, vrem drepturi, Majestate”.

Au urmat mitologice popasuri în munți, fluietul, douăzeci de ani umbra lui lancu („eu sînt numai umbra lui, lancu a murit”), legenda, și ultima audiență, la guvernatorul Ardealului. *Also, was wollen die Rumänen?* Și răspunsul său proverbial, plin de tîlc: „Serenissime, o Academie de drept la Sibiu și o baie de aburi la Vidra”...

După o sută de ani de la moartea sa fizică, impresionant prin rectitudinea sa, prin nimbul său moral imperisabil, lancu e — în conștiința noastră — o constantă: alături de coordonata tragică ce acordă spiritului național perspectiva și adîncime, el flutură flamura unui ideal politic și social ce onorează istoria noastră.

OLIMPIADA a luat startul

Așadar, totul a fost pus la punct cu o minuțiozitate specifică locuitorilor de pe aici. Au fost făcute probe, repetiții și în ajunul lui 26 august domnește peste tot o emoție de adevărată premieră... Orașul de pe Isar strălucește ca o mireasă și soarele generos, după câteva zile de ploaie, îi dă o ultimă strălucire, jucându-și razele mai mult pe copertinele de sticlă ale stadioanelor decât pe cele o sută de catedrale, mândria de totdeauna a Münchenului. De astă dată vestitele berării bavareze, considerate pînă ieri imense, par niște pui cuminți pe lângă stadioanele și construcțiile olimpice.

Singurul care își păstrează calmul pare a fi orologiul din Marienplatz care își desfășoară lupta cavalerilor-păpuși spre atracția turiștilor și — mai puțin — a sportivilor ocupați cu ultimele antrenamente.

De pe străzi au fost înlăturate toate inutilitățile care ar încurca circulația, din curți au fost evacuate spre un „cimitir“ al mașinilor pînă și carcacele de automobile vechi. Ultimele repetiții au fost ale celor zece formații folclorice bavareze care vor da spectacole din mers, pe străzi, adevărate convoaie de carnaval. Dansatorii în pantaloni scurți, cu mișcări încete, fanfare de diferite vârste, fete cu bonete scrobite, veselie și bună dispoziție.

Din clipa în care arhitecții-constructori au predat cheia așezării olimpice în mîinile lui Willi Demme, toată răspunderea a trecut pe umerii acestui om mereu zîmbitor, devenit brusc un vremelnice împărat al sporului mondial. Și vorba fostului campion olimpic Armin Hary, cea mai grea probă sportivă e organizarea jocurilor olimpice, mai ales la nivel 1972. Pentru a judeca proporțiile, să nu uităm că au lucrat aici cam 150 de arhitecți, peste o sută de ingineri, circa 5.000 de muncitori și că societății Olympia-Baugesellschaft i s-au alăturat firme din peste douăzeci de țări, printre care și România. Proiectul îndrăzneț al prof. Günther Bennisch, concretizat pe terenul de la Oberwiesefeld, a cerut soluții noi și a pus multe probleme complicate. Toate însă au fost trecute cu succes și în dimineața de 26 august flacăra olimpică, flacăra păcii și a înfrățirii între popoare, a urcat în corola metalică ce străjuiește stadionul principal, floarea ei albă dominînd vastul câmp care pînă mai ieri folosea la depozitarea moluzului rezultat de distrugerile ultimului război.

Ordinatoarele, calculatoarele electronice, ecranele de televiziune — tehnica cea mai modernă coordonează și urmărește activitatea celor 16 zile de întreceri. Omul va privi, va asculta, va fi informat, bucurîndu-se sau suferind alături de atleți. Deocamdată însă, sub zodia celor cinci cercuri suverane, prezente

orchestrele simfonice și cîntăreții din Moscova, Viena, Berlin, Tokio, Milano. Teatrul Național a placardat repertoriul său special pentru Olimpiadă: Goethe, Schiller, Shakespeare, Joyce, Dürrenmatt. Amenajările de la castelul Baviere, catedrala Schäftlarn, basilica Ottobauern și de la mînăstirea Steingaden pentru con-

dredate coordonatorului electronic privind biografiile atleților. Se adună material în eventualitatea că...

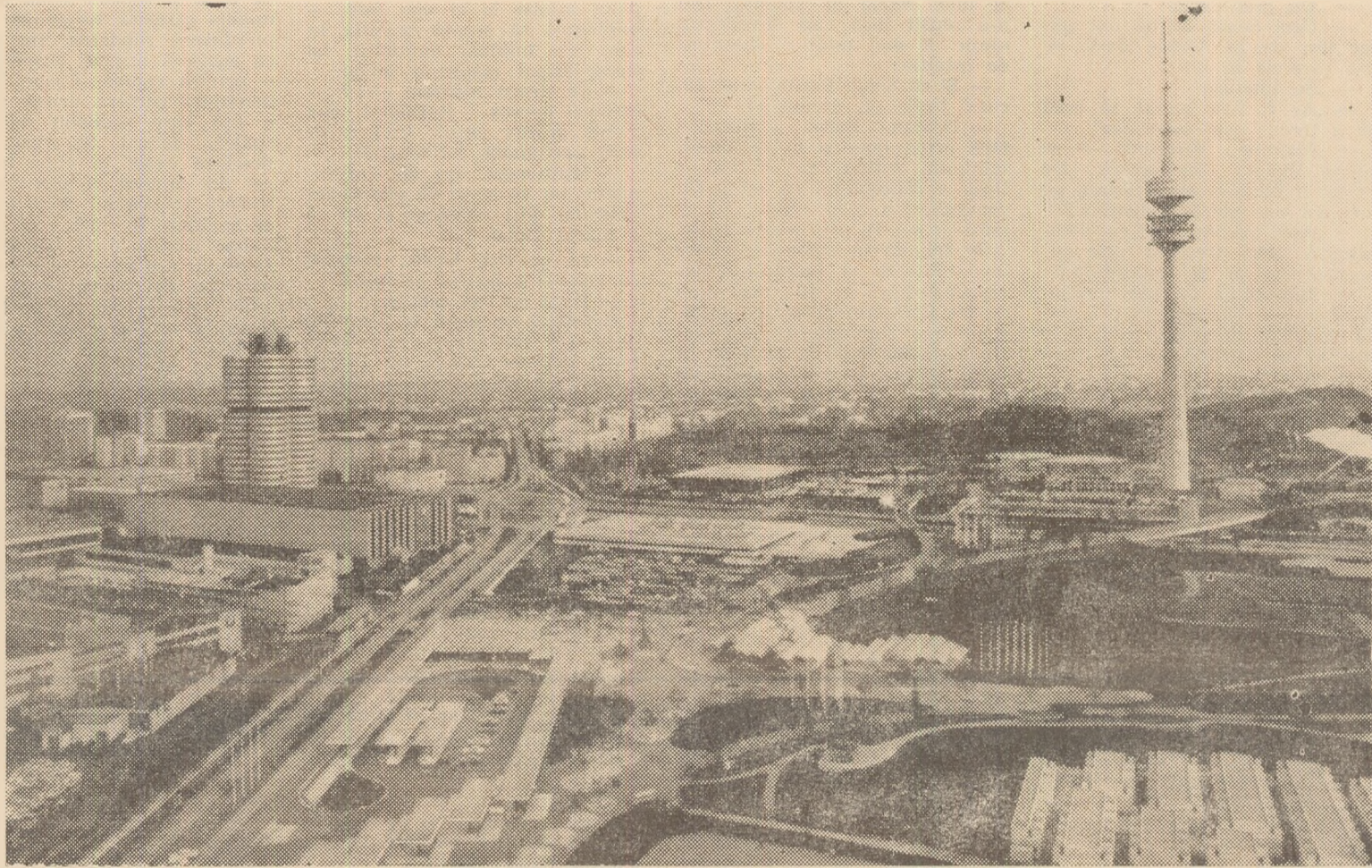
2. Satul olimpic începe să se populeze. Printre drapelele care flutură în vîntul ce adie dinspre canalul Nymphenburg recunosc tricolorul anunțînd sosirea sportivilor români.

Primii veniți au fost africanii și japonezii, grijulii să se acomodeze cu clima și condițiile speciale în care vor concura. Pistele sînt acoperite cu un material plastic special, ceva mai dur decât tartanul, numai marele stadion și-a păstrat iarba, dar o iarbă răsfățată, susținută de țevi cu apă la anumite temperaturi și îngrijită special. În sălile de conferințe se fac pronosticuri, se discută șansele la medalii. România e creditată la handbal și la caiac-canoe. Poate și la box.

O ziaristă suedeză mă întrebă emoționată dacă nu vor veni la München, fie și ca spectatori, Năstase și Țiriac. Visează un in-

În ajun de începerea ei însă terenurile titulare se odihnesc, freamătă numai consrele lor de antrenament. În penumbră cîe-un grup de atleți stau tăcuți și privesc jos, în arena care mîine îi va arunca spre consacrare sau în uitare. În afara terenurilor, însă, domnește o feroare de bilci, mulțimea vrînd să afle totul, să fotografieze totul.

O paradă a modei le atrage pe femei, întrecerile alpine de la falsul munte construit din beton sau tragerile la țir îi solici-tă pe bărbați. Cățelul Waldi a devenit mascota tuturor afacerilor negustorești din München. Steagurile olimpice în nuanțe acide sînt ale cerului și ale vîntului, nu coboară între tarabe. Cercurile lor însă se află pe orice obiect, garantînd la preț un spor de cel puțin 20 la sută. De altfel, prețurile merg proporțional cu afluența de participanți. Și cum poți întîlni, deja, toate continentele simbolizate de cercurile emblemă... Waldi n-are voie

peste tot, pe farfurii, pe pahare de înghețată, pe șervețele, pe baticuri, pe mașini, pe avioane, Münchenul a trăit emoția numărătoare inverse.

5. Parcul cu opere de artă ale artiștilor amatori din întreaga lume a fost deschis. Un adevărat bazar de ciudașenii adus aici de la mii de kilometri, din toate continentele.

4. La Palatul artelor au sosit ansambluri care vor reprezenta culturile mondiale în spectacole, la cirul Krone formațiile folclorice din diferite țări participante la Festivalul internațional de folclor. Au sosit, de asemenea,

certe în aer liber au fost terminate.

3. Primii sosiți au fost ziarisții, dornici să „adulmece“ mediul în care vor lucra. Și-au luat în primire apartamentele în blocul cu 4 etaje și s-au înscris la centrul de acreditare, vecin cu centrala celor 211 cabine telefonice din plastic translucid, în care activitatea a și început. Se transmit primele impresii, de felul acestei corespondențe prefațatoare. Mașinile de scris cu cele mai ciudate claviaturi au început să țâcăne. Se face ultima probă a celor 72 de stațiuni de informare, curg întrebările a-

terviu cu ei înainte de finala Davis.

1. Flacăra olimpică a ajuns astăseară. Se odihnește în incinta parlamentului bavarez. A străbătut 5.338 de km. purtă de circa 6.500 de atleți din 8 țări. Mîine, start. Calculatoarele ne pot spune orice, numai numele care vor apare pe ecranele luminoase ale rezultatelor finale, nu.

La ora cînd apar aceste rînduri, cea de-a 20-a Olimpiadă, cea mai mare din evoluția acestor întreceri, e în plină desfășurare.

să latre chiar cînd unii se visează deja campioni.

Un fotograf isteț a instalat un podium de premiere cu fundal pictat. Are pregătită rechizița specială și te trece în nemurire cu certificare autentică, „München 1972“, în ce disciplină preferi. Tocmai îl filmează pe un grăsun aruncînd sulița dincolo de norma olimpică în admirația soției, care suge înghețată dintr-un cornuleț olimpic, stropindu-și tricoul cu insigna olimpică sub fremătarea stindardelor, firește, olimpice...

Eduard NEDEV

DIN ISTORICUL JOCURILOR OLIMPICE

ORIZONTAL: 1. Înălții magistrați care întorceau programul festivităților, conduceau concursurile și administrau așezarea olimpică; 2. Regele Eladei care, în sec. IX î.e.n., a restabilit J.O. la sfatul oracolului de la Delfi — La poalele muntelui Cronion se afla cel al disputării J.O.; 3. Invingătorul probei de un stadion la J.O. din 776 î.e.n., cel mai vechi participant atestat de o inscripție; 4. În palestre! — Unitate de lungime (abr.) — Pe locurile 5 și 6 la pentatlon!; 5. În

rotație! — La maraton! — Mda; 6. Probă olimpică clasică „inaugurată“ de hoplitul Filipide — M!; 7. Titlul dobîndit de cîștigătorii probei de dromos — Cea a J.O. clasice se încheie în anul 393 e.n. printr-un edict emis de împăratul roman Teodosiu; 8. Tăgăduiesc — Obiecte pictate cu motive olimpice, aflate la Muzeul din München și cel al Vaticanului (sing.) — Posezi; 9. Campion — J. O. de la 1896 la 1972; 10. Poetul din Sidon care a dedicat versuri de laudă „Alergătorului Ari-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

es din Tarsus“.

VERTICAL: 1. „Luna sacră“ care includea Jocurile Olimpice; 2. F! — Subdiviziuni ale unor întreceri sportive; 3. Capul lui Licurg! — „Titlul olimpic“ al lui Nero; 4. Sursă de imense energii — Olimpicul 1972 — Cu; 5. Abaterea sportivilor de la cel cel olimpic era pedepsită cu amenzi plătite de cetățile făptașilor; 6. Os! — Cîștigătorii sub dominația căreia Jocurile Olimpice decad; 7. Blouet Abel, conducătorul primelor lucrări arheologice efectuate la Olimpia (1829) — Pelops față de Hipodamia; Spartani care nu puteau participa la J.O. — Alifie; 9. Țintă la un joc cu mingea — Zeița la al cărei templu (astăzi în ruine) se aprinde flacăra olimpică; 10. Final olimpic! — Istoricul din Tauromenion (345—260 î.e.n.) care ne-a lăsat o listă a învingătorilor la J.O.

Viorel VILCEANU

Ștefan Procopiu

Necunoscînd decît catedra și laboratorul, Ștefan Procopiu s-a refuzat vieții publice și a fugit de glorie, găsindu-le obositoare. Savant de circulație internațională, numele său fiind lăsat măcar de trei descoperiri din fizica de gravitație, căldură și elasticitate, academician și om de știință emerit, el a rămas același modest servitor al cercetării, cald sfătuitor al mai tinerilor colaboratori și prieten al cărții, continuînd tradiția marilor oameni de știință ieșeni. Omenos prin întreaga-i fire, Ștefan Procopiu a fost un delicat, un amant al florilor și al melancoliilor din Copoul pe care îl străbătea agale coborînd de acasă spre Universitate.

Și dacă omul a trecut prin viață în cît mai voită umbră, opera sa fi așează memoria pentru totdeauna în panteonul științei românești. Cele peste 160 de titluri din bibliotecă, „fenomenul Procopiu”, „efectul Procopiu” sînt realizări ce fac cinstea țării și Iașului. Elevii săi, azi la rîndul lor profesori și continuatori ai cercetărilor sale, nu vor uita niciodată vorba domoală, concisă și înțeleaptă, a marelui lor prieten. Principiile umaniste și patriotismul său dovedit și prin faptul că a preferat întotdeauna laboratorul său ieșean, pe care l-a acoperit de faimă, s-au transmis generațiilor care îl admiră.

Prin ele, Ștefan Procopiu rămîne mereu exemplul de urmat și culme de atins.

Cîmp alb

Arhiviștii sînt în general amatori nu numai de vechituri dar și de curiozități. Probabil din acest motiv nr. 2 al „Revistei arhivelor” pe anul curent pe care l-am primit se prezintă într-o formă sui-generis, cît revistă, cît agendă cu foi albe pentru făcut însemnări. Păcat numai că spațiile libere ne lipsesc de sfîrșitul medalionului semnat de Ioana Burlacu despre G. T. Kirileanu, cu prilejul unui veac de la nașterea cărturarului pietrean, de începutul articolului lui Gh. Ungureanu „Documente românești aflate în Biblioteca Națională din Paris” și de alte părți din materialele încredințate tiparului.

Care tipar merită a fi citat pentru inovație: întreprinderea poligrafică „Informația” — București.

despre scenă

Pornind de la o idee („un teatru conștient, adecvat momentului istoric pe care îl trăim”), Dinu Kivu sugerează cu profesionalitate lucidă cîteva critice care ar putea fi aplicate vieții teatrale bucureștene. Subscriem la multe dintre acestea (necesitatea cu viitorul Teatru Național să concentreze cele mai remarcabile forțe artistice, existența unui

portofoliu al valorilor, redistribuirea efectivului actoricesc în funcție de afinități, ascendența „competiției” asupra „conurenței”) — dar nu aderăm întru totul la exclusivitatea cu care autorul articolului din *Contemporanul* plasează nucleul vieții teatrale românești în București. „Avem o ocazie unică de a ne instala, fără drept de contestație, în fruntea mișcării teatrale europene”, spune D. K., iar noi ne alăturăm acestei afirmații cu tot entuziasmul. Trebuie să recunoaștem însă că e o sarcină grea. Atunci de ce să suprasolicităm Capitala, atîta timp cît în realitate nucleul cuprinde în primul rînd valoarea și apoi geografia, atîta timp cît în tentativa de a domina ierarhia teatrală europeană nu putem face abstracție de alte cîteva mari scene românești, aflate — în mod cu totul firesc — în diferite puncte ale țării?!

Revenind, articolul lui D. K. este serios și incită la o discuție la fel de serioasă. O așteptăm cu convingerea că multe din coordonatele ei vor fi în relație cu întreaga noastră viață teatrală.

N. IRIMESCU

medalii dă aur...

„dacă nu chiar d-aur le dorea Cristian Țopescu, în emisiunea „München — 1972” din din seara zilei de 19 august a.c., sportivilor români care au plecat la jocurile Olimpice. Nu este vorba de o „scăpare” din cele ce trădează graiul matern al cuiva care vorbește literar, ci de unul din fonetismele dialectale muntenești frecvent auzite în vorbirea comentatorului sportiv nr. 1 al televiziunii.

Cei mai mulți spicheri vorbesc literar, dacă admitem că această înseamnă ca vorbirea să nu trădeze locul unde s-a născut (și trăiește) cineva. De aceea privindu-l în continuare pe C. Țopescu trebuie să recunoaștem că muntenismele lui șochează. Să vedem în aceasta ignorarea normelor ortopedice ale limbii române literare, sau dorința de singularizare?

Vechii expresii, calificînd modelul «cum scrie la carte» i se alătură astăzi, cu aceeași valoare, «ca la televizor». Asta înseamnă corect și frumos. Iar frumosul în vorbire, factor de progres cultural, are o situație aparte: poate fi normat.

Este drept că unele dintre recomandările *Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație* par să reprezinte poziții gratuite apărute ale unei pronunții de excepție: articulăm totuși alele, ca femeie, nu ale-e. (Dacă, peste cîtva timp, *Îndreptarul* va adopta acest fonetism popular, purității vor găsi consolarea în cazuri devenite clasice: nerecomandatele *ueclus* și *oricla* din *Appendix Probi* au fost moștenite de limbile romanice.) Dar între munteneștile *dă, pă, din, pin, jioc, șiaș* și moldoveneștile (eventual transilvănenele) *șăd, răușit, samă, pine*, toate respinse de *Îndreptar*, există o incompatibilitate care le garantează eliminarea si-

multană din vorbirea cu o minimă preocupare pentru frumos.

Evident, ca și un scriitor, un comentator își poate alege mijloacele în stare să-i cîștige aprecierea ascultătorilor. Nu știam pe cine impresionează în mod plăcut acest fel de a vorbi în restul țării; în Moldova (și poate nu numai aici), el intrunește în mod sigur sufragiile unora dintre foștii gradați care au făcut armata la Caracal sau la Giurgiu căci, după cum scria Alexandru Philippide încă în 1894, „un militar care se respectă, mai ales un sergent, trebuie să vorbească muntenește” (*Principii de istoria limbii*). Căci și astăzi ei se jură că au deprins așa de bine muntenește, că altfel nu mai pot vorbi.

ST. D.

TV.

„Iată Someșul năvălind peste așezări care-i poartă numele, dărîmînd case și pustiind ogoare și iată, după numai doi ani, o localitate rurală înălțată de membrii cooperatori, cu prund din același Someș, cu ajutoare de la Cooperative agricole de producție surori, dar mai ales cu forța și energia unui admirabil colectiv uman în care, fapt semnificativ, tineretul reprezintă 50%. Cine nu știe ce înseamnă aceasta, mai ales într-o comună situată la marginea de oraș, să răsfoiască frecvente cercetări sociologice privind zone limitrofe orașelor, asupra cărora forța de gravitație a urbei industrializate acționează, aș zice, la dimensiuni astrale. A trebuit, zice președintele de la Someșul, Gheorghe Bogza,

să asigurăm o retribuție asemănătoare aceleia din industrie. Și a asigurat-o. Ceea ce, poate, nu spune prea mult — un efort similar, încununat de remarcabile succese, se face în destule alte cooperative agricole de producție — dacă nu am aminti, printre altele, de straturile de flori care înconjoară halele de păsări (flori tăiate „pentru diferite cazii din viața omului”. Dacă nu am aminti de înălțimea amețitoare a porumbului și de cele 12% venituri realizate în cadrul activităților anexă, de o ingenioasă complexitate; de cea mai mare producție pe țară realizată probabil chiar și în acest an capricios meteorologic (și la urma urmelor, de ce nu?) de fanteziile președintelui, care și-a îmbrăcat portarii ca la Hotel-Palace și a construit o diligență, lansată pe străzile orașului Satu Mare „să se mai distreze cetățenii, dar să sporească, în același timp, pe toate căile posibile, și veniturile noastre”.

Adevărul este că reporterul nu a trebuit să apeleze la artificii — nici de montaj, nici de conversație. A fost suficient să-l lase pe președinte să vorbească, pentru ca realitatea acelei moderne, bogate și înfrățite unități cooperatiste să și se înfățișeze ca în palmă, aievea, cu toate reliefulurile unei realități exemplare, nu lipsite însă de seducătoare elemente pitorești. Nelipsind chiar și anecdota — dacă e să-i zicem anecdota — cu contabilizarea puhoiului de inspectori care, reeditînd, (pînă la un punct, metaforic, firește) gestul Someșului, vin și vin de pretutindeni, peste 4.000 de la 18 aprilie 1971, pînă la sfîrșitul anului. Evident, nu e vorba numai de inspectori-inspectori, ci și de unii abătuti din drum de fel de fel de interese, dar cu ce folos? Replica a fost, probabil, omisă, dar poate fi subînțeleasă, chiar dacă umorul tonic al președinte-

lui integra totul unei curciorate atmosfere de bună dispoziție.

Vorba ceea: cum veni-

ră, așa trecură... Sau, altă anecdota, veritabilă, cu Institutul de cercetări care-i propune președintelui să-i învețe pe cooperatorii de la „Someșul” să scoată 4.000 kilograme porumb la hectar, cînd ei au atins de-acum cifra de 8.600!

— Dacă se angajează să ne învețe cum să scoatem 10.000 sau, știu eu, 15.000 la hectar, atunci, da, încheiem contract. Și plătim. Numai să știm pentru ce!

Și mi-a părut rău că s-a terminat emisiunea, că era vie și reconfortantă, plină de sens și poezie, contrazicînd chiar și lozincă după care se ghidează cei de la „Someșul”; „Succesul este al luptătorilor, nu al visătorilor”. Cum să te gîndești, însă, la o producție de 10.000 kg. la hectar și să lansezi o diligență pe străzile orașului reședință de județ, fără ca să visezi? Un vis lucid, hrînit cu faptele realității, prezent în tot ceea ce poate cuprinde cronică vieții unui atare homeric președinte, care traduce, de altfel, practic, mai sus amintita lozincă, în termeni mai simpli și mai expresivi: să vorbim mai puțin și să facem mai mult.

Am uitat să vă spun: tăblița pe care scrie „Președinte” e pusă, tot de-a-șupra ușii, dar nu afară, ci în interiorul biroului.

— Vin oamenii cu fel de fel de treburi, le discutăm, le rezolvăm și, la plecare, dau cu ochii de tăbliță și știu la cine au fost!

Vorbă cu tîlc.

Să mă ierte, deci, televiziunea că n-am vorbit despre ea. Deși, într-un fel, este și meritul ei. Și anume că e o televiziune pentru care oameni ca Gheorghe Bogza există. De-acum, și pe peliculă, o peliculă pe care n-ar strica să o mai vizionăm.

Indiferent în ce zi a săptămîinii...

AL. I. FRIDUȘ

SPORT

foicică verde, verde de stejar

În zilele Olimpiadei (deschiderea festivă tînde a se transforma în pur spectacol de estradă, fără contingente cu sportul în sine) aripa marelui fotbal trece peste lași; îi auzim filfiitul, dar nu-i simțim adierea și umbra care să ne ogoiască arsurile retrogradării. Din cazanul campionatului, cite-un strop fierbinte și răzleț ajunge și prin părțile noastre: știrile. Vești lipsite de reverberația interesului direct, răsunînd infundat, ca pocnitura pistolului cu surdină. Rețin atenția doar cele mai moțate. Astfel aflăm (din „Tribuna”) că „Steaua”, luîndu-l pe Dumitru, a lăsat „Rapidului” cîțiva jucători feroviari *ajunși la vîrsta satisfacerii stagiului militar*. N-ar trebui să trecem prea ușor peste asemenea noutăți. Egalitatea șanselor în materie de transferări devine vorbă goală în cazul „Stelei”. Preafericitul club bucureștean jonglează cu principiile precum lozefini cu așii de pică. Iar noi, „restul lumii”, privim toate cele cu respect mut, de parcă în țara românească legea s-ar aplica după ochi și sprîncene. Impresia-i, bineînțeles, falsă; reală e doar împejurarea grație căreia unii izbutesc să-și tragă spuza pe turta lor, punîndu-ne în fața faptului implinit. Moldovenii nu s-au sfiit niciodată să trîntească întreburile pe muchie; invățînd de la moș Ion Roată, dați-mi voie să cer un plus de lămuriri, într-o eternă mea nedumerire: dacă ieșeanul lordache a trebuit să plece la oștire (lucru, de altfel, perfect întemeiat și fără putință de contestare logică), atunci rapidiștii folosiți în *trocul* cu Dumitru, de ce rămas-au în civile? Dacă bal, apoi bal să fie și-n Copou și pe Giulești, altfel nu mai înțelegem nimic și rămînem cu impresia că principiile invocate de șefii „Stelei” sînt subordonate intereselor de club — adică, exact invers de cum s-ar cuveni să fie. Supunem cu smerenie această situație pidosnică atenției onor Federației de fotbal. Într-o scurtă

discuție particulară, președintele Angheliescu s-a arătat preocupat de soarta fotbalului ieșean. Adevărul este că de compasiune sîntem sădui. Mulțămim pentru gîndurile bune și atragem atenția celor în cauză că, dacă lordache nu era luat de „Steaua”, „Politehnica” nu retrograda. Spre a fi cît se poate de bine înțeles, revenim și rezumăm: considerăm satisfacerea stagiului militar o înaltă îndatorire cetățenească: este absolut normal ca un fotbalist, ajuns la vîrsta legiuită, să îmbrace uniforma. Nefiresc este ca un club, în funcție de interesele echipei, să se amestece în tabelele de încorporări. Ilegalitatea este flagrantă și, în conformitate cu principiile care guvernează societatea noastră socialistă, îndrăznim, de aici, de la lași, să protestăm și să cerem re-așezarea regulamentului de transferări astfel încît fiecare club să dispună de șanse egale. Nu teoretic, ci practic.

M. R. I.

P.S.

În perioada de vîrf a turismului, cabanele din Moldova candidează la repetenție. La Birnova, așa zisa „cabană” (de fapt, o baracă nenorocită) te invită — a se vedea panourile de reclamă — cu tot felul de bunătăți, începînd cu pui la frigare și terminînd cu grătarul foarte special. În fapt, veți găsi la bufet doar grisine și biscuiți. „Ne aprizionează odată pe săptămîină” — explică responsabilul. La Iliești, motelul modern este ca și nelocuibil din pricina unei pompe, ale cărei țevi proiectanții le-au trecut prin pereții camerelor. Tăcînitul pompei se aude de la o poștă și-l scoală din morți chiar și pe Tutankamon. Dacă mai adăugați și eterna bosumflare a ospătarilor, pe care trebuie să-i aduci la mese cu arcanul, veți avea imaginea exactă a „sejurului plăcut” de la Iliești.

— Care ar fi după opinia dv. direcțiile de dezvoltare a studiilor științifice consacrate evoluției omului, a personalității umane ?

— Omenirea este făcută să meargă înainte. Ne-o dovedește istoria civilizației actuale, ne-o dovedesc atâtea fapte. În coloana înnoirilor dintotdeauna s-au aflat contingente de savanți. Ei au stat de veacuri în primele rânduri ale plutonului avangardiștilor — în sensul cel mai bun al cuvântului. Iată de ce, cred că, esențial pentru un savant

punct de vedere psiho-somatic, dar încă departe de a ne oferi răspunsurile așteptate. Aceste ramuri științifice ar trebui să încorporeze și cercetările lui Pavlov, să le continue pe o treaptă superioară. Cert este că știința contemporană poate studia omul într-o perspectivă comparativă, fapt ce ne permite să înțelegem mai lesne evoluția sa. Dar ar trebui să mai înțelegem că omul — fiind un organism social — este chemat să se ocupe nu numai de starea sa psihofiziologică, ci și de „stările“

țrilor umane. Spun aceasta pentru că nu putem ignora comportamentul uman în cadrul unui mediu ambiant determinant, precum cel al epocii proceselor automatizate, energiei atomice, comunicării în masă. Nu putem cerceta omul, neglijând faptul că strămoșii săi trăiau într-o ierarhie socială. Oricum, în orice condiții de supercivilizație ne-am afla, mediul natural trebuie conservat ca atare, cruțat de orice agresiune.

— Dar între știință și morală? În acest context, care ar fi după opinia dv. funcția principală a științei în deceniile următoare ?

— Savanții, conștienți de forța pe care le-o conferă astăzi biologia și alte discipline înrudite cu aceasta, susțin sus și tare că, doresc să amelioreze specia umană; dar în momentul în care îi întrebi ce reprezintă un individ, îți dai scama de ignoranța multora. În acest caz, ar trebui să ne întrebăm, dacă acești oameni de știință doresc într-adevăr ameliorarea speciei umane sau mai degrabă distrugerea ei. Mai mult un anumit număr de tineri savanți se declară adversari ai moralei așa-numite tradiționale, susținând că știința ar fi incapabilă să ne ofere vreoa morală pe măsura exigențelor lumii moderne. Dar ce înțeleg ei prin „morală noilor generații“ ne putem da seama după tonul adeziunilor lor la tot felul de experiențe sociale la care se dedau. De pildă, așa zisele comunități de familii sociale din Apus! Cred că este vorba de o gravă eroare. Eu unul sînt alături de acei savanți care doresc cu adevărat progresul uman multilateral. Și pentru reușita muncii noastre de laborator, cred că trebuie să ne eliberăm cât mai repede de acele dogme profesate de anumiți savanți (din Apus — s.n.), care susțin că știința nu are nimic comun cu morală. Prin însuși faptul că servește omului, știința este morală. Funcția ei din totdeauna este aceea de a fi normativă, de a preciza ceea ce este bun sau nociv pentru om. O asemenea morală este în deplină concordanță cu teoriile lui Marx. De altfel, și Engels în a sa admirabilă „Dialectică a Naturii“ a demonstrat că se poate de limpede dorința omului de a completa și desăvîrși natura, de a se autoperfecționa potrivit legilor dezvoltării sociale. Aceasta va fi și astăzi, și în deceniile ce vor urma, funcția esențială a științei!

— Dar funcția medicinii viitorului? În ce condiții, omul modern poate fi o ființă perfect echilibrată? O atare necesitate va fi mai larg evidențiată în anii ce vor veni, în ajunul marelui prag al viitorului mileniu?

— Medicul de astăzi are tot mai mult sarcina de a preveni maladia, de a asigura cea igienă umană de care am amintit mai sus. El este și va fi întotdeauna principalul expert în informarea celor care călăuzesc și prefac viața umană. În fața riscurilor generate de civilizație, omul nu-și poate regăsi echilibrul său firesc decât într-o comunitate superior organizată socialmente. Dar mai presus de orice, sîntem dator să învățăm să fim oameni, în raport cu aptitudinile și posibilitățile noastre, să ne cunoaștem adevăratele nevoi, iar nu să „dezvoltăm“ nevoi artificiale, inutile, și care pot deveni la un moment dat un balast pentru ceilalți membri ai societății. Nu vom fi pe deplin și complet sănătoși, oameni de echilibru — imperios deziderat al vremurilor ce vor veni, mai ales — decât, dacă vom învăța să muncim în acest sens. Iată condiția dezvoltării noastre ca ființe perfect armonioase!

Convorbirea realizată de

Marta ALBOIU CUIBUȘ

Paris — București, — iulie 1972

sinteze

CERINȚELE COOPERĂRII

„Mucho puede la razón, pero más puede el bastón“, sună un vechi dicton spaniol (mult poate rațiunea, dar mai mult bastonul) Este filozofia — dacă folosim această expresie oarecum pretențioasă — a politicii externe din vremurile trecute. „Ultima ratio regum“ (ultimul argument al regilor) săpa Ludovic al XIV-lea pe tunurile sale. „La raison du plus fort est toujours la meilleure“ (Dreptatea celui mai tare este întotdeauna cea mai bună) constată cu amărăciune La Fontaine. „Macht geht vor Recht“ (Puterea trece înaintea dreptului) repeta stăruitor Bismark. A impune prin forță soluții nedrepte, a accepta, de teama celui mai tare, dictatul injust, iată ce a determinat, în trecut, de cele mai multe ori, atitudinea factorilor de decizie ai politicii externe a statelor mari sau mici. Este ceea ce a inspirat lui Machiavelli celebra constatare: „Trebuie să se știe că există două căi de luptă: calea legală și calea violenței. Prima este proprie oamenilor, cea de a doua — animalelor. Dar adeseori prima manieră nu dă rezultate și atunci trebuie recurs la a doua“.

Tranziția de la o lume în care viața internațională e caracterizată prin domnia forței, la o societate în care se porturile dintre state să fie întemeiate pe principii raționale, pe comandamentele eticii, pe normele legalității, proces complex, dialectic, contradictoriu, parte integrantă a trecerii pe scară mondială de la capitalism la socialism, este în plină desfășurare. A devenit evident că viața internațională are nevoie de relații interstatale întemeiate nu pe forță — care oferă chiar și celor mai puternici doar o securitate precară, menținând majoritatea țărilor în nesiguranță, expuse riscurilor unor războaie distrugătoare, arbitrariului și nedreptății — ci pe reguli acceptabile pentru toți, a căror respectare să asigure tuturor popoarelor cel mai prețios bun comun, pacea și securitatea, cadru propice desfășurării rodnice a pro-priilor eforturi, precum și colaborării generale.

În spiritul înaltei responsabilități pentru destinele popoarelor lumii — se înscrie inițiativa de excepțională însemnătate a Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român privind realizarea unei înțelegeri sau declarații-angajament a tuturor țărilor, în care să-și găsească statuare comandamentele majore de comportare și acțiune pe arena internațională.

După cum e cunoscut, de-a lungul anilor, în diferite foruri internaționale au fost elaborate instrumente de lucru cuprinzând norme și principii ale relațiilor interstatale, documentul cel mai marcant și de cea mai largă adeziune în acest sens constituindu-l Carta O.N.U., adoptată în iunie 1945. Desigur, de atunci, în profilul și structura politică a lumii s-au petrecut adinci transformări și mutații. Ca urmare a apariției și dezvoltării unor noi state socialiste, forțele socialismului au cunoscut o vastă creștere, cuprinzând astăzi o treime a omenirii și exercitând o uriașă influență asupra dezvoltării contemporane. Pe scena politică a lumii și-au făcut apariția zeci de noi țări independente, numărul total al statelor globului ajungând, de la 63 în anii războiului, la peste 140 în zilele noastre. Toate procesele revoluționare și evoluțiile petrecute în această perioadă au pus la ordinea zilei noi fenomene și tendințe, voința popoarelor de a-și hotărî singure destinele afirmându-se ca o cerință de frontispiciu pe arena mondială.

Fără îndoială, schimbările petrecute în lume nu diminuează însemnătatea principiilor generale statuate mai demult în diferite documente internaționale. De pildă, în Carta O.N.U. sînt proclamate un șir de principii fundamentale, de o nestirbită actualitate, ca egalitatea suverană a tuturor membrilor organizației, nerecurgerea la metodele de forță în relațiile internaționale, respectarea normelor de justiție și drept internațional, etc. Toate acestea formează și astăzi un cadru general indispensabil promovării raporturilor de pace și colaborare.

În același timp, în evoluția istorică, în procesul luptei dintre forțele păcii și progresului și forțele reacțiunii au apărut fenomene și cerințe specifice zilelor noastre, care reclamă cu acuitate ducerea mai departe a acestor principii, impus abordări noi ale problematicii vieții internaționale, actualizarea unor norme corespunzătoare stărilor de fapt ale actualității. Or, tocmai aceste cerințe răspund propunerilor Conferinței Naționale a partidului nostru privind realizarea unei înțelegeri cu caracter universal — ca angajament comun al statelor sau ca declarații separate — prin care:

— să fie recunoscut și statornic principul că nici o problemă care interesează diferitele state nu poate fi reglementată decât cu participarea directă și cu respectarea intereselor tuturor celor în cauză;

— să fie statuat că orice încălcare a principiilor care trebuie să cirmuiască relațiile internaționale, orice amestec în treburile altor state vor fi considerate acte împotriva păcii, atentate la cauza colaborării internaționale;

— să fie precizată ferm necesitatea respectării dreptului sacru al tuturor țărilor la existență liberă, precum și dreptul lor legitim de a se apăra cu toate mijloacele, inclusiv cele militare, împotriva oricărui atentat la adresa suveranității și independenței lor naționale;

— toate țările să declare că vor renunța la folosirea forței și la amenințarea cu forța împotriva altor state;

— puterile posesoare de arme nucleare să-și asume obligația că nu vor recurge la aceste arme sau la amenințarea cu utilizarea lor față de nimeni și în nici o împrejurare.

Inițiativa României este o nouă expresie a participării deosebit de active a țării noastre la activitatea internațională, a cunoașterii îndeaproape a realităților, a capacității de a sesiza și elabora răspunsuri la cele mai arzătoare probleme ce confruntă omenirea, a înaltei responsabilități pe care o manifestă România socialistă față de soarta păcii.

Radu SIMIONESCU

Provocările anului 2000

PAUL CHAUCHARD:

„Misiunea științei contemporane — să completeze natura!“

Prof. dr. PAUL CHAUCHARD s-a născut în 1912 la Paris. După susținerea tezei de licență în medicină umană devine intern al spitalelor pariziene. În 1939, obține titlul de doctor în știință. În cei peste 30 de ani de activitate științifică a semnat peste 70 de lucrări — studii de psihologie, pedagogie, morală biologică, neuro-fiziologie. Printre aceste lucrări cităm: TRATAT DE BIOLOGIE UMANĂ, OMUL — FIINȚĂ NORMALĂ, CREIERUL ȘI CONȘTIINȚA, cărți care marchează momente deosebite în publicistica științifică franceză. Dr. Paul Chauchard s-a dedicat în ultimii ani cercetării problemelor de comportament uman, sexologiei și educației a tineretului. În prezent, este director la Laboratorul de neuro-fiziologie de pe lângă ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES din cadrul Universității Sorbona. Savantul francez este totodată și un fervent susținător al ideii de colaborare internațională în cîmpul activității științifice. Autoritatea sa recunoscută în materie de bio-sociologie, spiritul științific elevat al cercetărilor sale de psihologie socială ne-au determinat să-i adresăm câteva întrebări în cadrul anchetei noastre:

este de a defini adevăratul progres, de a-l distinge de acele schimbări utile numai în aparență societății. Pentru a se putea pronunța în acest sens, oamenii de știință ar trebui să raporteze la condiția umană tot ceea ce întreprind. Bine ar fi ca o asemenea idee să primeze în prezent (interlocutorul nostru plasează acest raport sub semnul unei noi discipline **humano-gigiena** în cadrul căreia formulează remedii pentru asanarea relațiilor interumane — s.n.); ea s-ar dovedi, fără îndoială, extrem de avantajoasă și din punct de vedere economic, nu numai social. Gîndiți-vă numai ce imense profituri ar obține omul, dacă ar reuși să facă să dispară maladiile și nevrozele provocate de oboseala unei civilizații de tipul celei apusene.

A defini condițiile sociale de dezvoltare a personalității umane în raport cu o „funcționare optimă“ a corpului omenesc și a creierului — mi se pare a fi în prezent unul din actele prioritare ale științei. Nu putem înțelege omul decât în lumina unei cercetări fiziologice și psihologice complete, discipline capabile să-l studieze în întregime din

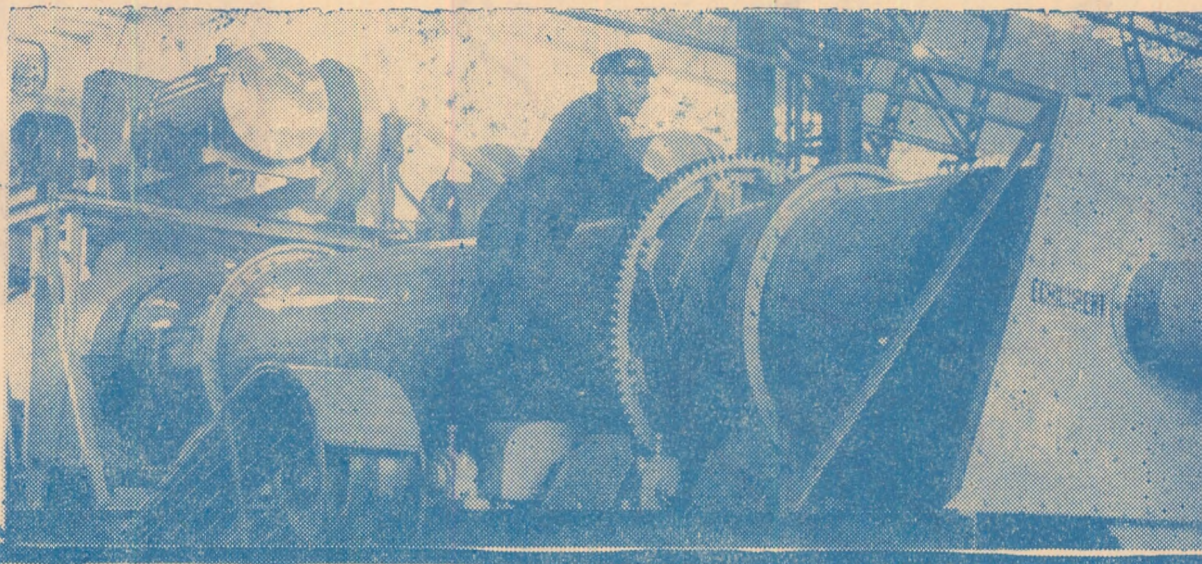
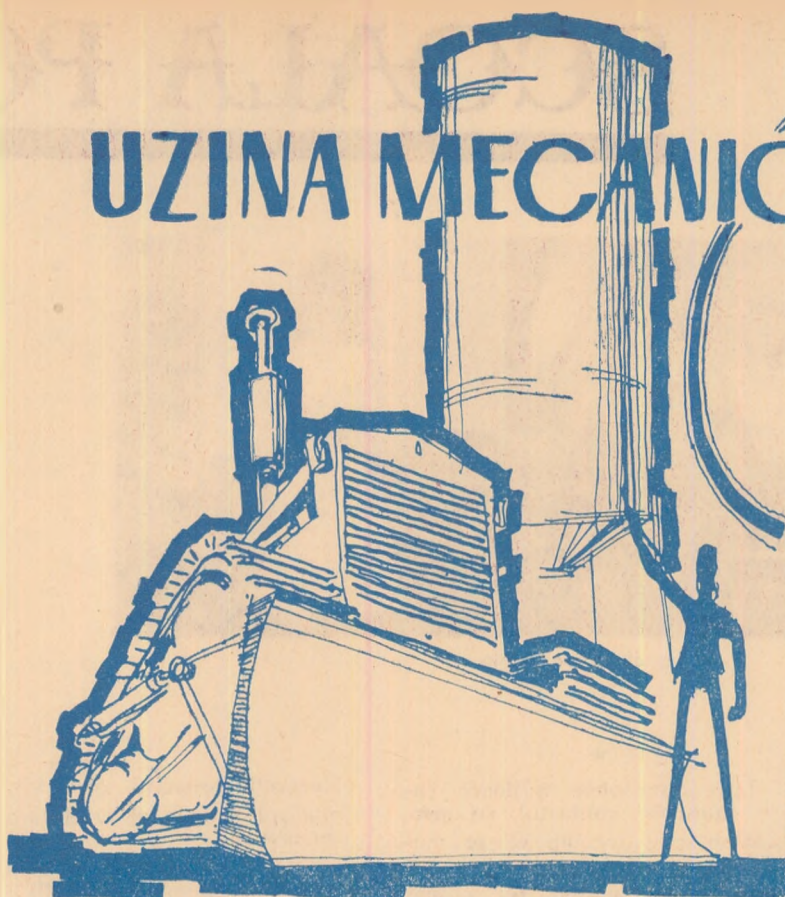
sale socio-fiziologice, bio-sociologice sau socio-somatice.

— Ce relație există între individ și cultură, mai ales în condițiile propagării mijlurilor mass-media? Dar între mediul ambiant și comportamentul uman ?

— Cu această întrebare ați deschis dosarul uneia dintre cele mai discutate probleme ale epocii contemporane; teoreticienii în sociologie sînt ca de obicei pro și contra abordării acestui dosar. Cred că, indiferent la ce concluzii ar ajunge, mulți comit o eroare fundamentală disociind natura umană de cultură: omul este alcătuit în asemenea mod încît nu se poate dezvolta decât în sîmul unei societăți echitabile — în care cultura joacă un rol preponderent — sau poate sucomba în cazul unei societăți neechitabile. Spre deosebire de societățile animale, conduse de automatismul interrelațiilor instinctive, omul își poate făuri o societate bună sau rea. Știm prea bine acest lucru! Avînd în vedere aceste date, ar trebui să ne îndreptăm privirile spre bio-sociologie — știința sociologiei mediului ambiant, știința rela-

UZINA MECANICA

Nicolina

În uzine și fabrici, în marile combinate, oamenii muncii își concentrează eforturile pentru punerea în valoare a tuturor capacităților de care dispun, în scopul realizării cincinalului înainte de termen.

Conferința Națională a Partidului a fost un imbold pentru tot poporul nostru, în realizarea și depășirea angajamentelor luate.

Oamenii muncii din Uzina Mecanică „Nicolina” Iași, au analizat cu multă competență indicatorii de plan pe care și-au propus să-i realizeze, iar prin angajamentele sporite pe care le-au luat s-au creat condiții pentru realizarea

cincinalului în patru ani și jumătate.

Un accent deosebit în angajamentele luate s-a pus pe ridicarea continuă a calității produselor, reducerea cheltuielilor materiale, pregătirea profesională etc.

Se știe că Uzina Mecanică „Nicolina”, odată cu schimbarea profilului, este într-o continuă transformare nu numai prin capacitățile noi sporite, ci și prin asimilări neîntrerupte de noi produse.

Problema calității e una din condițiile esențiale în satisfacerea cerințelor economiei naționale, precum și pentru dezvoltarea comerțului exterior.

Uzina Mecanică „Nicolina” caută să nu-și desminte tradiția, dând produse de bună calitate, unele din ele fiind destinate exportului.

În colaborare cu alte uzine exportă:

- Scarificatoare montate pe tractor S 1500;
- Sacrificatoare montate pe tractor S 651;
- Echipament buldozer montat pe tractor S 651;
- Boghiuri R.D.G. pentru vagoane.

Alte din produse sînt exportate direct:

- Centrale de beton automate de 30000 mc/an pentru prepararea

betoanelor ce vor fi folosite de marile șantiere de construcții.

- Boghiuri tip U.R.S.S. exportate pentru prima dată, în afara celorlalte tipuri de boghiuri — R.D.G., R.P.P., gondolă.

În prezent uzina a căpătat experiență în fabricarea unor produse absolut necesare întreprinderilor cu specific de construcții, construcții de drumuri și agricultură.

Utilajele terasiere fabricate de Uzina Mecanică „Nicolina” — sînt cerute în cantități sporite, avînd o largă întrebuintare:

- Turbofreze montate pe tractor;

- Cupe screper montate pe tractor;
- Incărcător de 0,8 mc. montat pe tractor IF 651.

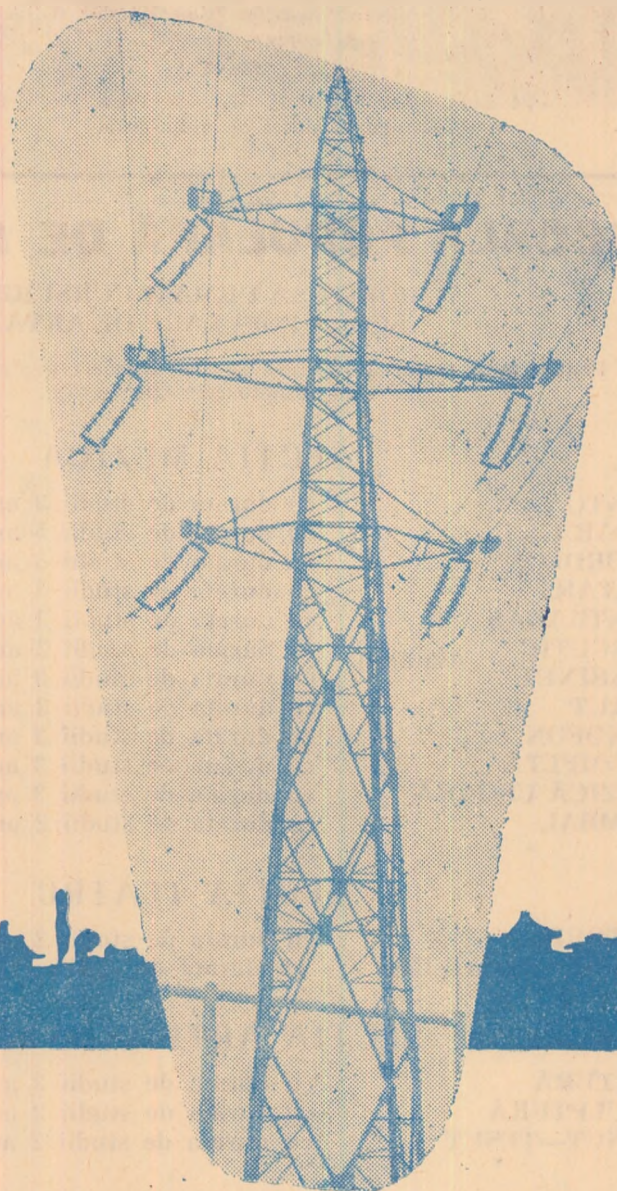
În planul tehnic sînt prevăzute pentru asimilare noi produse, iar altele pentru îmbunătățiri.

Sarcinile din planul cincinal prevăd creșterea importantă față de realizările anului 1970, ajungînd la 54,34%, cu un ritm mediu de 10% în fiecare an.

Uzina ține seama de necesitățile care se ivesc, iar la cererea diferitelor întreprinderi pune în fabricație produsele solicitate, căutînd ca printr-o colaborare strînsă cu beneficiarii să modernizeze pe cele existente.

IRE

INTREPRINDEREA DE REȚELE ELECTRICE IASI

Dezvoltarea unității se realizează prin următoarele activități:

- Proiectele pentru stații electrice, proiecte pentru linii electrice, proiecte pentru posturi de transformare și proiecte pentru reparații capitale.
- Prin secția PRAM se execută toate măsurătorile necesare legate de energia furnizată abonaților casnici și unităților socialiste, verificări de aparate energetice și în special contori monofazici pentru populație și sector socialist.
- Atelierul de confecții metalice execută tot felul de confecții realizate în instalațiile electrice necesare producției proprii și pentru șantierul de construcții montaje energetice Iași.
- Prin șantierul de construcții montaje energetice se efectuează următoarele lucrări: electrificări rurale, instalații interioare, ur-

bane și rurale: linii electrice de medie tensiune, posturi de transformare.

Energia electrică primită din sistem și produsă de întreprindere este furnizată tuturor fabricilor, uzinelor, întreprinderilor industriale, agriculturii și abonaților din județele Iași și Vaslui.

Un accent deosebit se pune pe ridicarea de cadre pentru exploatarea energetică prin modernul Grup școlar energetic — care pregătește muncitorii și personal tehnic de înaltă calificare pentru întreaga Moldovă.

Civilizația înseamnă între altele și electrificarea. Este suficient să spunem în acest sens că în lumea contemporană nu există nici un sector al activității umane în care energia electrică să nu-și dovedească într-o formă sau alta utilitatea.

Munca omului este o combinație între un consum brut de energie și o serie de per-

ceptori, decizii și acțiuni determinate de procesul muncii.

În tot mai multe domenii de activitate se pune problema înlocuirii muncii omului cu mașini acționate sau conduse electric.

Existența calculatoarelor electronice, a sistemelor de telecomandă și telemăsură, face ca acest deziderat să fie pe deplin realizabil. De altfel există uzine complet automatizate. Dezvoltarea ascendentă a sistemului energetic din zona de activitate a întreprinderii de rețele electrice Iași (jud. Iași și Vaslui) permite asigurarea cu energie electrică a obiectivelor existente.

Între 1962—1972 consumul pe cap de locuitor a crescut cu 349 la sută, iar numărul abonaților cu 340 la sută.

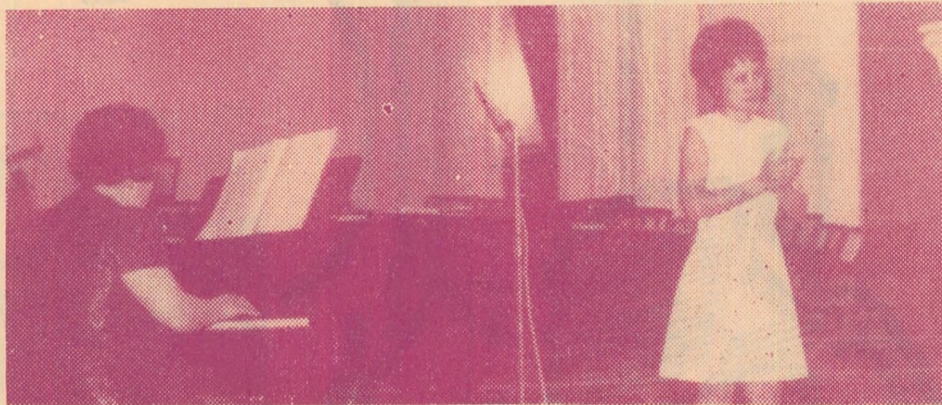
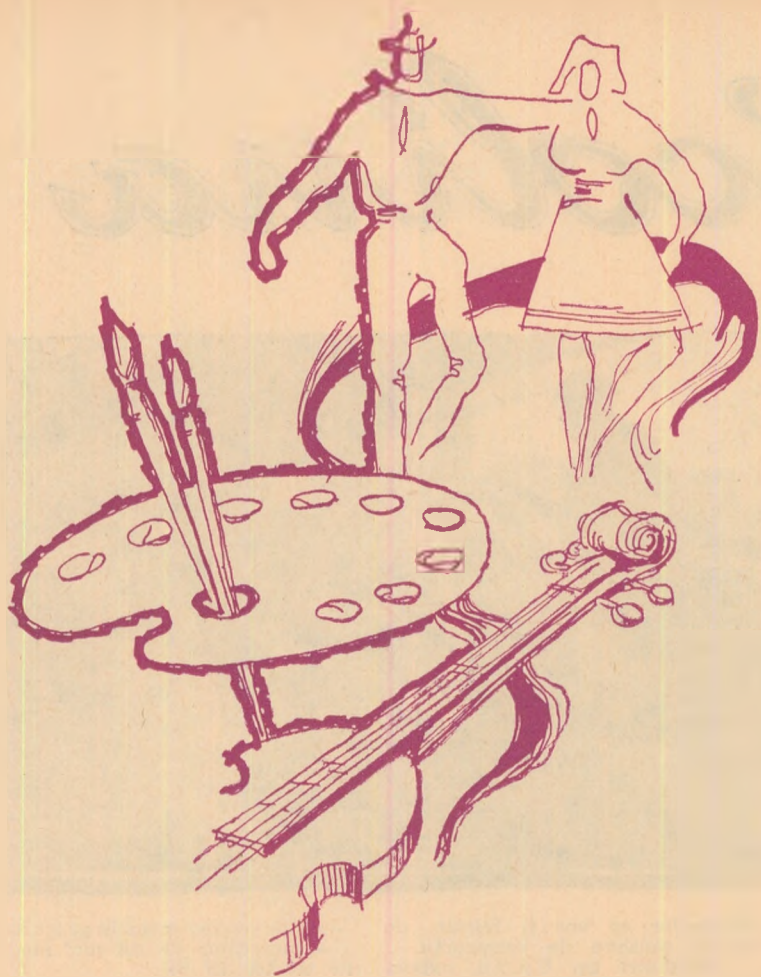
Cu sprijinul statului, prin contribuția voluntară bănească și prin muncă a locuitorilor conform angajamentului luat de întreprindere de rețele electrice Iași, în colaborare cu Consiliul județean Iași, în cinstea Conferinței Naționale a P.C.R., acțiunea de electrificare în județele Iași și Vaslui în ziua de 10 iulie 1972, cu 6 luni mai devreme.

Existența termocentralei Iași și a rețelilor de transport și distribuție dezvoltate corespunzător, crează largi posibilități de dezvoltare economică a județelor Iași și Vaslui.

Formații speciale de lucru execută în fiecare an instalații electrice în peste 15.000 locuințe din mediul rural.

Contribuim astfel la apropierea zilei în care lumina electrică, atribut al civilizației și progresului, va fi prezentă în toate gospodăriile satelor țării noastre.

Din realizările enumerate, rezultă că întreprinderea de rețele electrice Iași parcurge un drum ascendent, consumul de energie electrică fiind mereu în creștere.

La clasa de canto

Expoziție a clasei de cusut-țesut

ȘCOALA POPULARĂ DE ARTĂ IAȘI

DORIȚI SĂ URMAȚI CURSURILE
ȘCOLII POPULARE DE ARTĂ ?

Pentru anul școlar 1972—1973 se fac înscrieri pentru anul I de studii
la următoarele specialități :

SECȚIA MUZICĂ

CANTO	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 18—35
VIOARĂ	cu durata de studii 5 ani, vîrsta între 14—25
ACORDEON	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 14—25
CHITARĂ	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
CONTRABAS	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 17—25
PERCUȚIE	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 17—35
CLARINET (Baterie)	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
FLAUT	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
SAXOFON	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
TROMPETĂ	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
MUZICĂ UȘOARĂ	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—35
ȚAMBAL	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 16—40

SECȚIA TEATRU

ACTORIE	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 16—40
Regie brigăzi artistice	cu durata de studii 1 an, vîrsta între 16—41

SECȚIA ARTE PLASTICE

PICTURĂ	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—40
SCULPTURĂ	cu durata de studii 3 ani, vîrsta între 16—40
CUSUT—ȚESUT	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 16—40

SECȚIA COREGRAFIE

DANS POPULAR	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 18—40
DANS MODERN	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 18—40
pt. instructori	cu durata de studii 2 ani, vîrsta între 18—40
BALET COPII	cu durata de studii 5 ani, vîrsta între 9—12

Se pot înscrie salariați din întreprinderi și instituții, studenți, elevi, activiști și animatori culturali de la casele de cultură și căminele culturale din municipiul Iași (inclusiv comunele componente), pînă la data de 5 septembrie 1972, anexîndu-se următoarele acte :

Actul de naștere și de studii în copie, adeverință de salariat, elev, student sau activist artistic și dovada de sănătate.

Între 6 și 12 septembrie 1972 va avea loc la sediul școlii verificarea aptitudinilor candidaților. Cursurile vor începe la data de 15 septembrie 1972.

DIRECȚIUNEA

Între multiplele mijloace care înlesnesc contactul cu arta, amatorismul trebuie să se manifeste la nivelul exigențelor de astăzi, reprezentînd nu numai pasiunea celor care îl practică dar mai ales o forță artistică pusă în slujba marelui public. În acest context activitatea școlilor populare de artă se integrează în procesul complex de cultivare și perfecționare a talentelor din mișcarea artistică de masă. Genurile artistice cultivate în școală cuprind aproape toată gama specialităților din învățămîntul artistic pentru profesioniști tocmai datorită diversității aspirațiilor spre diferite arte în mediul amatorilor, în condițiile unui nivel general de cultură care evoluează neîntrerupt.

Sub imperiul realizării actului artistic de valoare se înfăptuiește și educația estetică a celor care frecventează școala prin aceea ce li se sensibilizează gustul pentru artă și îi transformă în consumatori de artă și cultură cu o pregătire și un orizont spiritual cît mai dezvoltat. Specificul învățămîntului artistic popular este acela că școala este deschisă pentru toți cei care vor să-și cultive talentul și capacitatea creatoare într-un domeniu artistic. Pe lîngă satisfacțiile personale care înobilează pasiunea și talentul, cel care trec după orele de muncă de la fabrică, la birou sau de la facultate la pian, în studioul de teatru sau la șevalet, devin ca interpreți sau instructori slujitori ai artei, valorificîndu-și apoi talentul prin confruntarea cu publicul în spectacole și expoziții.

Dispunînd de un colectiv profesoral valoros, școala se străduiește să impună în rîndul amatorilor criteriul sever al autenticului artistic, lupta împotriva improvizăției facile și diversificarea pregătirii în funcție de genurile artistice de mai mare popularitate.

Rezultate remarcabile au fost obținute de elevi și absolvenți prin participarea la activitatea unor formații artistice muzicale și coregrafice de înaltă valoare. Absolvenții și elevii secțiilor de arte plastice, al căror talent s-a modelat și perfecționat în atelierele de creație ale școlii, reprezintă, de asemenea, prin lucrările lor potențialul creator al plasticienilor amatori ieșeni.

O mare parte dintre membrii apreciatelor formații artistice ale sindicatelor sau ale tineretului ca și un însemnat număr de laureați ai concursurilor care sau succedat în ultimii ani s-au aflat sub influența Școlii populare de artă; instructori și in-

terpreți pregătiți aici întrețin nucleul artistic al artei amatoare ieșene.

În relație cu însăși rațiunea existenței acestei instituții din punctul de vedere al pregătirii „producătorilor de valori artistice” pentru mișcarea de amatori, așadar referitor la latura principală a eficienței acesteia, un factor important este orientarea și adecvarea procesului instructiv educativ spre funcțiile și specificul amatorismului și participarea elevilor și absolvenților la viața artistică publică.

În ultimii ani planul de învățămînt a cunoscut o relativă mobilitate în sensul creșterii catedrelor de la specialitățile care necesită mai mulți interpreți și instructori; s-au înființat clase noi îndeosebi la secțiile externe care funcționează în județele Iași și Vaslui. Începînd din anul școlar 1970/1971 au fost înființate în liceele pedagogice de învățători și educatoare din Iași și Birlad clase speciale de dirijat cor, regie teatru, dans-popular și artă păpușărească — secții care pregătesc pe cei mai talentați și pasionați elevi, viitori învățători și activiști culturali, instructori. Aceasta este modalitatea cea mai sigură de pregătire a unor instructori pentru așezămintele culturale sătești care pot fi cu certitudine integrați în mișcarea de amatori după absolvire. Față de anumite necesități ale formațiilor instrumentale pentru secția ritmică în special, au luat ființă clase de percuție, contrabas și țambal; a fost raționalizat cuantumul normelor care nu se dovedeau legate optim de activitatea artistică de amatori: balet copii, pian, flaut etc.

★

În ceea ce privește adecvarea procesului de învățămînt la viața artistică s-a acordat o atenție mai mare în ultimii ani manifestărilor publice în afara școlii. Pornind de la studiul sistematic realizat la orele de curs, de fapt „piatra de încercare” a pregătirii în școală, manifestarea sistematică în spectacole și expoziții a elevilor avansați creează premise sigure de continuare a activității artistice după absolvire atît sub raportul verificării valențelor artistice dar și al adeziunii afective față de genul pe care l-a cultivat în școală. Susținerea unor spectacole organizate de școală pentru elevii claselor de muzică, teatru și coregrafie este completată de o amplă valorificare a talentelor și dăruirii artistice prin participarea elevilor și absolvenților în formații artistice la locul de muncă.

Prin valorificarea și îmbună-

tăierea potențialului anterior și a celui nou creat în școală în cadrul activităților de ansamblu își desfășoară activitatea pentru formația „Pastorale” devenit asociație corală, orchestra de muzică ușoară, orchestra de muzică populară și formația instrumentală de cameră.

În anii școlari 1970—1972 s-au prezentat douăzeci de spectacole muzicale, coregrafice sau de teatru dintre care peste jumătate au avut un reperoriu diferit. Criteriul practicii artistice în fața publicului, ca modalitate didactică superioară, s-a îmbinat cu ideea popularizării școlii și realizarea unor manifestări culturale de mai mare amploare. Astfel pe lângă spectacolele susținute în Iași cu caracter de producție la sfârșit de trimestru sau de an școlar, s-au prezentat spectacole în județele Iași și Vaslui, la Răducăneni, Ruginoasa, Tătăruși, Cotnari, Trifești, Dobrovăț, Birlad și Pașcani sau la Brașov și București cu prilejul unor schimburi de experiență cu școlile populare de artă din orașele respective. Artiștii amatori care își perfecționează talentul în cadrul secțiilor muzicale și de teatru a avut satisfacția să transmită mesajul artei ieșene colegilor din Brașov și București prin spectacole în care s-a relevat că școala are nu numai menirea să pregătească soliști, referindu-ne la interpreți, dar și să înțeleagă manifestările artistice de ansamblu ca modalitate și model pentru mișcarea de amatori în general.

Catedrele de arte plastice și artă populară au organizat în ultimii doi ani 12 expoziții de grup, două personale, activitatea creatoare a plasticienilor amatori care își modelează talentul sub îndrumarea profesorilor, chiar dacă nu se ridică întotdeauna la exigențele măiestriei, farmecă totuși prin sinceritatea expresiei, prin candoarea sentimentelor plasticizate, prin tendința de transpunere ideatică a realității și chiar prin naivitatea viziunilor.

Este de la sine înțeles că manifestarea expozițională, continuitatea și permanența perfecționării prin studiourile artistului amator și cercuirile de artă plastică pentru absolvenții constituie modalități superioare de integrare în funcțiile și scopurile mișcării artistice de amatori. De aceea este salutară activitatea cercului de artă plastică, organizat de Casa Sindicatelor din Iași, a cărui primă expoziție s-a desfășurat în luna iunie anul acesta.

Activitatea secțiilor de artă populară urmărește valorificarea bogatei tradiții etnografice din zona Iașului, tradiție care trebuie cultivată cu multă atenție. Desigur că arta populară actuală, izvorită din filonul străvechi al geniului popular, se transformă având tendința să corespundă mereu cerințelor permanente ale vieții, soluționate diferit de la o perioadă istorică la alta. Aceste caracteristici de sinteză au o tonalitate specifică în cazul pieselor de port, covoarelor, textilelor de interior și ceramicii. Principalele obiective ale școlii sînt menținerea și perpetuarea unor valori — motive ornamentale locale —, atragerea de noi talente și pregătirea unor creatori de artizanat de înaltă valoare artistică.

În centrele tradiționale de ceramică artistică Poiana Deleni și Tansa, județul Iași, școala s-a interesat de revitalizarea meșteșugului olăriei. Prin secțiile școlii din aceste centre s-a urmărit, de pildă, păstrarea specificului local al olăriei artistice negre de la Deleni, urmitor de asemănătoare cu ceramica geto-dacică, iar la Tansa instruirea unor tineri olari în arta ceramicii smălțuite, alături de originală ca formă și decorație ornamentală.

Costumul popular din zona Iașului de tip tradițional a fost adaptat artistic la cerințele mișcării artistice de amatori, în deosebi pentru formațiile de dansuri. Acesta poate fi utilizat ca model de orice așezământ de cultură din zona Iașului. Prin contribuția profesoarei Elena Nicoară s-au tipărit sub egida Centrului de îndrumare a creației populare primele volume din culegerile de motive ornamentale „Izvoade moldovenești” și lucrarea „Coloritul vegetal”. Seria lucrărilor publicate periodic va constitui o sursă de documentare care vizează autenticitatea specificului zonal în special pentru profesoarele de lucru din școli precum și pentru cercurile de artă populară ale căminelor culturale.

La clasele de cusut-țesut de la sediul școlii precum și la secțiile externe de la Dumbrăvița — Ruginoasa și Podul Illoaiei au fost școlarizate fete dintr-o zonă de circa douăzeci de sate, majoritatea absolvențelor fiind încadrate în cooperative de artă populară. La Ruginoasa, de exemplu, absolvențele secției de cusut-țesut lucrează la cooperativă de artă populară, păstrînd în obiectele lucrate vigoarea și frumusețea autenticității locale. O altă modalitate specifică de integrare și popularizare a cre-

ăției populare a constituit-o organizarea expozițiilor care au relevat bogăția artistică a zonei Iașului și anumite modalități de valorificare a tradiției în creația artizanală de valoare prin menținerea elementelor fundamentale: îmbinarea ingenioasă a utilului cu frumosul original și simplul descoperit la meșterii anonimi de altă dată.

În noul an școlar, la Cotnari, sub îndrumarea unor iscusiți meșteri locali, va funcționa o clasă de sculptură în lemn. La Casa de cultură din Tg. Frumos se va înființa o secție de cusături și țesături pentru cele mai talentate fete din satele aflate în zona centrală a județului Iași, în tradiție — din localitățile cu tradiție — descoperite prin cercetările muzeografilor etnografi.

Modalitățile de integrare ale Școlii populare de artă în mișcarea de amatori, specifice activității didactice și metodice, alcătuiesc doar o verigă a sistemului în care un rol tot atât de important îl are activitatea de îndrumare a talentelor spre școală și activizarea absolvenților de către instituțiile și organizațiile „beneficiare”: sindicatele, organizațiile U.T.C., cooperativele meșteșugărești, așezămintele culturale.

Avînd în vedere rolul pe care îl are recrutarea elevilor și crearea condițiilor optime pentru aceștia de a urma cursurile, școala — ca instituție de specialitate —, dorește de la începutul noului an de învățămînt o colaborare reală și eficientă cu toți factorii responsabili precum și cu aceia care sînt animați de convingerea înfloririi mișcării artistice de amatori.

Stelian JUNCU

Ion TĂMAȘ : „Străbunii transilvăni” (detaliu)

Din nou in competiție

Anul acesta, noile produse ale noastre au fost trimise din nou la o mare competiție de utilitate, gust, frumusețe, preferință. Este vorba de cel de al VI-lea Pavilion de Mostre al R.S.R. deschis în luna august în Capitală.

Cu acest prilej, încă din primăvara acestui an, s-au proiectat peste 20 de noi sortimente din bumbac, bumbac în amestec cu celofibră, din poliester în amestec, din melanj, ș.a., în peste 200 desene și poziții coloriste noi.

Destinația lor, cea în conformitate cu specializarea întreprinderii noastre: lenjerie de corp și pat, cămăși bărbătești, fenteziuri sport, de lucru, bluze și rochii femei și adolescente, pijamale, țesături pentru costumașe și confecții copii.

Diversitatea și variația lor de textură și colorit reiese și din echilibrul compozițional în proiectarea sortimentelor privind articolele vopsite în fir și articolele vopsite în bucată.

La cel de al VI-lea Pavilion s-au trimis peste 3000 ml. exponate format din cca 500 metraje perfecționabile pe truate, din aproape 45 sortimente și peste 500 desene și poziții.

Dintre acestea se menționează articolele: Călin, Boris, Mimi, Cristiana, Valerius, Tibius, Gradel, Cici, Zambila, Dragoș, Rozmarin, și multe altele.

Trebuie să spunem că înainte de această mare competiție, unde se vor desfășura și operațiunile de contractare pentru anul 1973, la intern și export, aceste produse au fost trimise standurilor expozițiilor de prezentare locale și în special la expoziția cu vânzare de la magazinul nostru „IASITEX” de pe strada Socola. Cu această expunere s-a făcut și prospectarea pieței locale, înregistrîndu-se prin chestionare preferințele cumpărătorilor noștri. Mărfurile cu cele mai multe voturi preferențiale au fost triate și trimise în competiția republicană și internațională.

Desigur, creatorii noștri au obținut deja în câteva din competițiile de acest nivel, aprecieri remarcabile. La târgul internațional de la Moscova și la cel de al V-lea Pavilion de Mostre al R.S.R. de anul trecut, fabrica noastră a primit DIPLOMA DE MERIT privind realizări de articole în cadrul concursului „CEL MAI FRUMOS ȘI UTIL PRODUS”.

Pentru munca de viitor a activității de creație, pentru ca aceasta să vină în mod nemijlocit în întîmpinarea clienților, prin diversificarea suficientă, gust, modă, colorit modern, rezistență la purtare, tușuri și finisaje superioare, primim cu mare interes orice observație din partea cumpărătorilor noștri, orice nouă preferință.

Dozim să primim toate aceste observații pe adresa: IIS „TESATURA” IASI, strada Primăverii nr. 2, serviciul Cercetare-Creație.

uzina metalurgica iasii

Produsele Uzinei Metalurgice Iași sînt solicitate la export în peste 24 de țări din Europa, Asia, Africa și America Latină. Calitatea superioară a produselor, caracteristicile tehnice deosebite, condițiile bune de prezentare și livrare au condus la primirea unui număr tot mai mare de comenzi din partea unor beneficiari interni și de la numeroase firme din străinătate.

Colectivul de muncitori, maiștri, ingineri și tehnicieni ai uzinei, acordă o atenție deosebită calității produselor, asimilării și introducerii în fabricație a unei sortimentatii tot mai variate, noi tipodimensiuni de țevi sudate și profile indoite, care să satisfacă cerințele și exigențele beneficiarilor interni și externi.

Uzina Metalurgică Iași produce și livrează:

— Țevi pentru instalații de apă, gaz, abur, cu filet și mușă sau fără filet, negre sau zincate, cu diametrul de 3/8 inci pînă la 4 inci;

— Țevile se livrează în următoarele lungimi:

— lungi normale de fabricație
a) pentru țevi negre (nezincate) 4—8 m.
b) pentru țevi zincate 4—7 m.

— lungimi aproximative, cuprinse în limitele lungimilor normale:

— lungimi fixe 4—7 m.
— lungimi multiple ale lungimilor fixe numai pentru țevi cu capete netede, cuprinse în limitele lungimilor normale.

— Țevi pentru construcții de precizie obișnuită, laminate la cald sau la rece cu diametrul de 10—14 mm, cu grosimea de 1—4,5 mm.

— Țevi pentru construcții de precizie înaltă, trase la rece cu diametrul de 8—60 mm, grosimea de perete de 1—3 mm.

— Țevi profilate pătrate, pătrate cu jgheab, dreptunghiulare, dreptunghiulare cu jgheab și ovale cu perimetrul secțiunii de 80—220 mm, grosimea de perete de 1—2,5 mm.

La recepția în uzină, ținînd cont de categoria de execuție și de cererea beneficiarului, se execută următoarele verificări și încercări:

— verificarea aspectului, dimensiunilor și rectilinității;

— verificarea masei;
— încercarea la tracțiune;
— încercarea la aplatizare, îndoire, răsfrîngere și îndreptare;
— analiza chimică;
— încercarea la presiunea hidraulică;
— încercarea la duritate;
— verificarea macrostructurii;

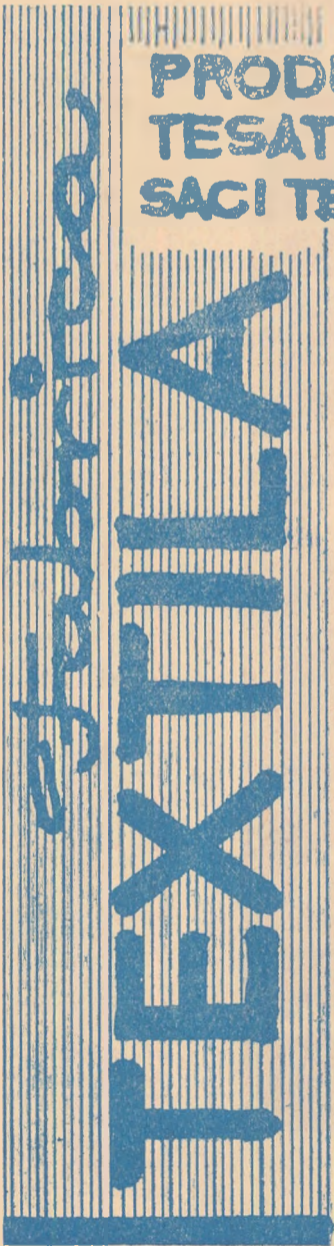
— tuburi de protecție pentru conductori electrici tip PEL 9—48 (pantzer).
— Profile deschise formate la rece din bandă de oțel cu lățimea desfășurată de 30—500 mm, grosimea de perete 1—5 mm, cu utilizări diverse;
— Profil cornier cu aripi egale și neegale, profile U, profile Z, profil Omega.

profile T, profile V, profile cu aripi întărite;

— Profile speciale diverse;

Produsele se livrează și la export conform cererilor beneficiarilor după norme, standarde (STAS-uri), norme germane (DIN, TGL) sovietice (GOST), engleze (BS) etc.

PRODUCE FIRE GROASE DE CINEPA-IUTA TESATURI DIN FIRE DE IN, CINEPA SI IUTA SACI TEXTILI SI GFORI DE DIFERITE GROSIMI

Inițiată în anul 1886, ca prima industrie textilă din Moldova, întreprinderea „Textila” Iași are o veche tradiție în producerea bunurilor mai sus arătate.

Produsele acestei unități cunosc o largă cerere pe piața națională, datorită dezvoltării impetuoase a ramurilor consumatoare: agricultura, industria alimentară, industriile de mobilă, a cablurilor electrice, a construcțiilor etc.

Pentru acest considerent a fost necesară o creștere substanțială a producției întreprinderii.

Colectivul de muncă al unității a răspuns acestei sarcini luînd toate măsurile tehnice și organizatorice și analizînd rezervele interne în vederea sporirii an de an a volumului produselor fabricate.

Astfel, față de anul 1960, în anul 1965, valoarea producției globale a crescut cu 65%, iar în anul 1970 la dublu.

În acest cincinal este prevăzut să se realizeze investiții care vor duce la modernizarea utilajului și la o creștere a producției în anul 1975, comparativ cu cea realizată în anul 1970, de 40%.

Paralel cu creșterea producției a crescut și productivitatea muncii, indicator calitativ de primă importanță. Astfel, comparativ cu anul 1960, în anul 1965 productivitatea a crescut cu 42%, iar în anul 1970 cu 90%. În anul 1975 se prevede o creștere a productivității muncii, comparativ cu anul 1970, de 45%.

Colectivul întreprinderii „Textila” Iași, dornic să se afirme și în continuare și să întărească prestigiul de care se bucură, s-a angajat să obțină noi și noi succese pe drumul luminos indicat de cel de al X-lea Congres al P.C.R. și de Conferința Națională a partidului.